

Укри

Богдан Жолдак

Бойова проза

Георгію Тороповському

1

Ще в автобусі лейтенант ловив на собі стримані погляди публіки, неначе в нього була розстібнута матня, він навіть її перевірів, затулившись рюкзаком;

друга несподіванка – на пропускній військової частини не було нікого, творилося чортзна-що, такого лейтенант не міг пригадати за все життя:

кружляли по кутках кульки, файлики, папери, деякі попалені, а деякі – ні.

У казармі знайшов лиш одного днювального, той сидів біля порожнього казана, шкрябав у ньому ложкою і на подив лейтенанта не прореагував.

Отак воно їздити відпочивати в рідні місця, а тоді вертатися до рідної частини й бачити, що світ перекинувся.

– Чому розхристаний? – єдине, що він запитав.

Салага повівся наче дембель – одмахнувся неухважним жестом ложки.

– Де полковник?

– Це я вас хотів би спитать, – шморгнув і знову схилився до казана.

– Перепилась офіцерня, чи що? – ворухнулася слабка надія.

– З чого б це? Зарплату ж не давали.

Лейтенант кволо втупився в безлюдний плац, за яким бовванів старезний радіолокатор.

Вони вдвох попленталися в апаратну й стали як укопані – прилади були розкидані й побиті.

– А локатор цілий, – тицьнув салага туди ложкою, – можна ворон збивать.

– Що?..

– Ну, отако направиш на пернатих, даси напруженія – вони й беркиць! Не видержують частоти, – засяяв усмішкою салага. – Ворони, дак їх той, їсти можна.

– Ворон? – тетерів далі лейтенант.

– Да, ворон, лише патрять довго, ну, виварить, тоді обжарить – вони годяться.

– А ти чого остався? Ворон патрати?

– А куди їхать? Я дітдомовський.

Лейтенант теж відчув себе сиротою; не можна сказати, що любив службу, однак відсутність її приголомшила.

Поморочившись з розбитим розподільником, повставлявши роз'єми, вдалося пустити струм до локатора, блоки радісно засвітилися контрольними вогниками.

- Ти диви, не доламали, - по-дитячому радів салата.

- Хто?

- Хто, хто... приказ був, хто.

- Шо? - недочув лейтенант.

- Когті нада рвать, що, тіко куди?

Справді, когті, бо лейтенант спершу недочув, як туркоче мотор, - з моря обережненько сунув чималий катер без аніяких розпізнавальних знаків.

- Може, це учебна перевірка? - надією зблиснув днювальний. - Ну, перевіряють боеготовність, ці голубі берети. Чи малинові.

Звідси не розбереш - на катері всі були в зеленій уніформі.

- Збігай на пірс, запитай, чого їм треба.

Молодий неохоче сунув ложку за халяву й неквапом подався униз сходами, не добіг, як на катері розвернули кулемет й дали чергу - хлопець змахнув руками, наче каскадер, і покотився східцями.

- Що це за ученія, твою мат? - ще не вірив очам лейтенант.

У відповідь вікно бризнуло скалками, наступна черга прошила раму, лейтенант одскочив до приладів і ввімкнув їх на всю катушку - вони потроху заурчали, повільно набираючи потужність.

- Ну, ну, суки, - пробурчав крізь зуби.

Гості чинно висаджувалися на берег, кожен ніс пласку валізку - що це за вояки такі?

Але не було коли думати - лейтенант трапом вискочив на майданчик і заховався за локатор, краєм ока визируючи.

А іржавий шкворінь посеред "тарілки" ожив, зашкварчав розрядами, лейтенант щосили штовхнув її - іржавий звук вмить привернув увагу кулеметника, і той почав розвертатися, однак помалу став ватяним, руки обвисли й він тихо посунувся на палубу.

На стежині, зачувши скрип, вмить стали, потяглися до автоматів, лиця їхні нашорошені враз розгладилися, полагіднішали й, німо втупившись в іржаву "тарілку", яка сипала іскри, вони повипускали валізи, бо деяку мить шукали опори, й кволо посідали.

На палубу катера вискочило двоє, на великий подив - у цивільному, чорні костюми були такі недоречні отут, на морі, однак зневага, якою вони окинули кулеметника, що завис на турелі, показала, що вони тут головні; особливо другий з них, бо відчув раніше, аніж локатор зі скреготом почав наvertатися на катера, і встиг затулитися долонею од неоковирної "тарілки", яка на кліп ока видалася йому сліпучим сонцем, щоб миттю й згаснути в очах.

Лейтенант знесилено зійшов до апаратної.

Вирубав струм.

Начепив рюкзак, а виходячи з апаратної, змусив себе не глянути під скелю, звідкіля ніхто не ворушився.

То чого туди й дивитися?

Неквапом рушив до прохідної, женучи з очей картинку, як невідомі гості сповзають додолу, безладні, наче які ворони.

2

Розкішне "альфа ромео" пливло трасою, тікаючи від далекого гуркоту, коли раптом і само покинуло муркотіти, пихнуло кілька разів і стало.

– Какого хера? – округлив і без того круглі очі лисуватий.

– Бензін кончився, – глянув на прилади блондин.

– Задовбав, – огризнувся кучерявий, – ти шо, вже про бензін подумать не міг? Ми ж опоздаем.

– Дак мой воділа сбежал, сука, я не проконтролював.

Вони повагом вийшли.

Було на що глянути:

діорівські костюми, черевики з крокодила, краватки у камінцях на заколках. Всі люто озирнулися на трасу.

...Пеца отримував насолоду, не зважаючи на далеку канонаду, бо "копійка" бігла прудко, аякже:

– Манжети поміняв, отработочку залив, вйю! Вйю, моя родімая!

Йому було соромно перед нею, бо підрихтував, готуючи на продаж, навіть номери оновив, і ось тепер виявляється – вона ще ого-го; аж тут він угледів край дороги незвичайних голосувальників з важкими дипломатами, таких і не в кожному серіалі побачиш.

Навіщо він тоді загальмував? Було б газонути, й потім нічого б того всього не сталося.

– До аеропорта, – почув, хотів заперечити, що не по дорозі, однак зелененька купюра, засунута йому за комір, змусила усміхнутись, аякже, коли все життя отработочку в мотор заливаєш.

Машина просіла на ресорах доки ті вместилися, не встиг рушити, як почув:

– Не можна лі бистрее? Да не боїсь, не на кладбіще ж, – реготнув блондин, пригладжуючи свою начальницьку стрижку.

Пеца розігнав потроху, обережненько перемкнув передачу – і "копієчка" побігла, як молода.

– Вот нікогда й подумать не мог, што прідьотся вот так, как ворьйо какое, тьху! – виплюнув у вікно, а потім повільно зітхнув старший. – Вот так всё взять і побросать...

Ті сумно закивали.

"Може, не зачеплять, – намагався радити Пеца, – на бандюхів не схожі, а на якусь вищу касту", – тішився думкою, що польоти літаків давно відмінили, але не для таких, як оці.

На шляху поза побитим бетонним стовпом стовбичила фігура в комбезі, тримаючи

коробку на збирання коштів, начальник здалеку упізнав, радіючи:

- Во, ребята, узнайте? Етот, худой, как ево, ну, активіст їхній...
- Да не может бить, во, нарисовался, я думал - не впливет.
- Стой! - крикнув у саме вухо. - Прітормози, - наказав начальник.

Пеца почав повільно гальмувати.

- Да нафіг нада, опоздаем. Нікто ждять не будет, полетят без нас, - буркнув блондин.

- Да нет, ето мігом. Нада ж напоследок хорошее дело сделать.

Ті двоє презирнулися, однак виходити не стали, а, посміхаючись, скосили туди очі.

Він тяжко виліз і, жестикулюючи, посунув до худого. Той теж упізнав і відповів такою ж артикуляцією.

Пеца слів не чув, бо про всяк випадок вирішив не слухати; однак лисий, підійшовши, вихопив пістолет і вистрілив.

Коли він ще тягся по зброю, коли перемикав запобіжника, супротивник вже зготувався, тому тіпнувся убік, куля вирвала лише клапті комбезу, однак цього вистачило, аби худий перехопив пістолета й почав його вивертати, притулившись до здорованя. Глухо гримнув постріл, здорованя відкинуло.

Ті, в авто, лише охнули,

вихопили й свої мавзери й почали садити в худого, зброя танцювала в руках, бо той, спритно скачучи навколо стовпа, гатив у відповідь, а цим двом у кабіні скакати було нікуди.

Від жаху Пеца вліз під руль, і під килимок би заліз, бо зроду не чув, як грімко б'є зброя в салоні. Над ним літали порожні гільзи й порожнє скло, ляскав метал. Пороховий дим гуркотом заповнював тісну "копійку", кучерявий з неї бив, затуляючись валізою, однак та ляснула його в лоб, і він не встиг зрозуміти, що це куля, що його вже нема.

Вмить все вщухло, до Пеци потроху повертався слух, і він насилу почув тишу, він навіть зміг виповзти на асфальт, -

траса порожня в обидва кінці, лише біля стовпа лежав дебелий у "діорі" та безліч свіжих гільз мідно вилискували у вранішньому сонці; а з-за виднокола знову потроху поставала далека канонада, словом, Пеца поволі приходив до тями - а що тут тямити, якщо мотор цілий, а бензином, слава Богу, ніде не смердить.

Обережненько потяг до себе задні дверцята, звідти спершу висунулася краватка, коштовно блиснувши заколкою, а потім і кучерявий її власник, лише без блиску в коштовних очах.

Пеці здалося, що вони прикидаються неживими, однак вони були такими ж, як і той дебелий, що лежав під стовпом, - за яким ані отого худого, ані його коробки.

...На пустир, виляючи, вилетіла "копійка", одкидаючи камінці, й стала як укопана. Пеца тяжко переводив подих, наче це він сам, а не мотор дотягнув машину. Потім наважився глянути на своїх непорушних пасажирів. Обережненько озирнувся на далеку трасу - анікого, крім канонади.

Його увагу привернула валіза, бо була прострелена. Краєчком пальчиків він одкинув кришку й сам відкинувся – так тісно вона була напхана пачками доларів.

До пам'яті Пеца прийшов, коли над ним тяжко пролетів літак, кинувши довгу тінь на пустирище.

...На бульварі, що впирався в трамвайну колію, стояв високий худий чоловік у комбезі з коробкою, усі перехожі не хотіли читати напис "на військову амуніцію", і тому швидше пробігали далі. Однак колишньому лейтенантові не соромно було жебрачити тут, у рідному місті, бо надія в нього була свіжа.

Півдня минуло практично марно, доки він почув, як ніжно прошурхотіли шини й зупинилися.

Розкішна "альфа-ромео", подумавши трохи, підкотилася задом; особливо вона вирізнялася номерами, перекрученими з колишнього "жигульонка".

На землю з дверцят неквапом ступив спершу крокодилячий черевик, а потім і сам Пеца, упізнати його було неможливо:

люстриновий смокінг в іскру,
коштовна шпилька з незвично дебелими камінцями,
ковбойський капелюх зміїної шкіри довершував картину.

Він став перед колишнім лейтенантом, похитуючись на високих закаблуках, видивляючись:

впізнає чи ні?

Той відповів напружено-байдужим поглядом.

Після чого Пеца урочисто поліз перснями до внутрішньої кишені і витяг звідти тугеньку пачку стодоларових купюр, таку товсту, що вона одразу не пролізла в отвір коробки.

– Ви? Це?! – лише й наважився отетеріти лейтенант.

– Шо, мало? – здивувався меценат і поволі вийняв ще одну пачку, увіпхнув досередини.

Деякий час обидва стояли мовчки, кожен по-своєму оцінюючи ситуацію. Нарешті Пеца вичавив:

– Слиш, чувак, за "Спорттоварами" чуваки продають кевларову каску, ти б поспішив.

І, привітно ляснувши перснями по коробці, картинно вмовстився в лімузин і нечутно відкотився.

– Де? За "Спорттоварами"? – лише й спромігся вичавити лейтенант, струснувши навздогін непорожньою коробкою.

3

Коли тобі видихають у лице сигарний дим, ти смикаєшся, задихаєшся, розплющуєш очі, а над ними раптом – зорі і ніякого тобі смороду.

Головне, що той міст стоїть на місці, а коли ти так рано прокидаєшся, це означає

лише одне:

там заснув твій вартовий.

То вилазиш зі спального мішка, уповзаючи в холод, стримуєш лайку, бо навколо чесно сплять молоді бійці; доповзаєш твердою землею за опорний пункт і маєш єдину радість, що інстинкти не підвели – так і є: Степан спокійно спить у бойовій позиції.

Обережненько відводиш йому від руки "калашнікова", знаючи, що йому сниться сон про те, як він не спить.

Лише потім торкаєш за плече.

– Якого чорта? – тіпається він, схопившись за зброю, якої нема. – З вашими шуточками, – дуже хоче матюкнутися, але зброї однаково нема. – Я не спав, – мружить чесні свої очі.

Тут він бачить у себе під ногами розібрану зброю і, стиснувши зуби, швидко починає її складати до купи.

– Ну, що? – суворо питає лейтенант.

– Та кому цей мостик треба? – не здається він. – Ото нічого робить, тільки ганяти нас сюди.

Ця суперечка продовжилася б, якби не сухе русло заскрипіло своїми камінцями, – на нього саме обережно виходив доволі спортивний загін незнайомців, тобто мундири на них були неармійські, – і якби не рипало під каблуками, усе це здавалося б тим самим Степановим сном.

– Штабна перевірка? – він намагається прокинутися.

Однак лейтенант не відповідає, бо відповідь є наочною крізь тепловізор – видно, що вони занадто спритно рухаються, аби бути регулярними федералами.

Степан також тулиться оком до свого оптичного прицілу й бачить, що попереду йде дивний чоловік – у чорному комбінезоні і схожий на ніндзю, якби не вогник у кулаці, бо там – сигара.

Який солдат, навіть з найманців, може собі таке дозволити?

Хто цей начальничок і яка в нього психіка, – уявляв з огидою лейтенант ту психіку, – щоби, йдучи рейдом, смердіти сигарою?

– Ти кажеш "кому цей місток потрібен?". Оно в них запитай, – шипить до підлеглого. – Ану шуруй, тихенько підіймай наших, – люто шепоче до Степана, щоб той, нарешті, не сперечався.

Тим часом одкочується боком подалі, аби відвести цих диверсантів од своїх непорушних сонних хлопців, і ще встигає подумати: "А може, таки справді уявний супротивник?".

Однак крізь окуляр виразно видно кісточки, як вони, побілівши, стискають зброю; занадто стискають, аби вона була заряджена холостими, та й хто б це стріляв холостими, маючи на автоматах глушники?

"Якого їм дідька треба?"

Ну, був тут колись давно колгосп, але ж од нього лишилася тільки бита цегла.

Він навмисне виходить на видноту – два кроки вперед і швидко один назад, досить

для кулі, аби вона люто цьвохнула саме туди.

Падає, одкочується, крізь оптику бачить, що ті вже біжать не ховаючись, і дає першу чергу – ще й кулі не долетіли – плигнувши убік, – умить уся їхня зброя обертається й лупить туди, де щойно він був, і, що гидко, – доволі точно б'є, викидаючи кущики землі.

За цей час встигає навіть навестися крізь оптичний і, стреливши, побачити, як двоє впали назад, але, о диво! – кволо відповзаючи на спинах, не припиняють стріляти в його бік.

"Хто такі?"

Треновані – отой, у чорному, навіть не намагається ховатися за підлеглими, а це не характерно для начальства.

"Чому не стріляє?" – встигає подивуватися лейтенант, одкочуючись з місця, куди рикошетом влітають цілі траси вранішніх куль.

Висунувшись, він встигає натиснути на собачку, але вони майже випередили – болюче влучення в око, засліплення. Перекотившись, враз радіє: просто одстрелена земля влучила йому в лінзу оптичного прицілу.

Тієї миті чорний комбез нарешті показує себе – лейтенант устигає побачити, як той кинув гранату з-за куща, вона ляпнулася близько, рубчаста, сичить запал, лейтенант встигає дати чергу просто під неї,

і вона разом з ґрунтом летить назад,

вибухає в повітрі, од такого заховатися важко, хоч криків не чути, але пострілів їхніх значно поменшало.

Зате з нашого боку аж залящало – вискочивши зі спальників, хлопці почали гатити в білий світ, як у копієчку, мчать босі й, радше через психологічний ефект, ворог кинувся тікати, зазнавши куль з лівого флангу.

– Вперед! – кричить лейтенант щосили.

І зривається на ноги, не відпускаючи гашетки, аби молодняк побачив, що то означає наказ.

Одна біда, набої вилітають швидше, аніж перезаряджаються, і Бог з цим, адже ворожий десант дає драла од берега, знаючи: на пласкому руслі їм кінець; і стріляють назад, з-за плечей, ще густіше, але тим і невлучніше – мчать щодоху туди, де руїни колгоспу, де можна ховатися.

– Вогонь! Вогонь! – кричить лейтенант, бо самому вже нема чим стріляти, лишився пістолет, але не для такої відстані.

І бачить, що жоден його салага не відстає, ноги не чують землі – тут вже не спіткнешся, летять, одразу бачивши узвишшя, куди біжить ворог;

і наче з-під високих хмар тобі видно, як одна зграя здоганяє іншу, стрибаючи через побитих, мчать окрилені, бо чужакам нікуди бігти – узгірок кінчається урвищем.

– Бий! Бий! – чує себе уривками крізь рясні автоматні черги і знає, що хлопцям вистачить куль, аби добігти, аби загнати в руїни тих, де попереду мчить чорний комбінезон, одплювуючись од сигарних іскор.

- Вперед, рідненькі!

Вискочивши нагору, зрять диво - нікого нема.

Озираючись, бачить лише такі самі здивовані погляди, особливо в Степана, той найбільше метушиться серед потрошених стін.

Раптом сигарний видих б'є його збоку, він озирається на сморід і бачить далеко, ген лівобіч, посеред битої цегли, шпарину. Таку собі розколину до розбитого підвалу; і вже знає, що чудес не буває, - він нишком вказує пістолетом туди, й кожен починає розуміти: увесь недобитий десант там.

Хапається за підсумок, та пригадує, що гранат не прихопив. Дивиться на своїх, але ті відводять очі.

- Що - дуже просто? - озирається на щілину у фундаменті; ті затаїлися, ще не огризнулися чергою-другою, ще надіються одсидітись. - Так, просто: одна граната, і все.

І починає розуміти, що всі твої хлопці, запалені боєм, саме такого простого рішення й не хочуть, може, хтось таки й прихопив гранату, але не дасть.

- Степан?

Але й той знижує плечима:

- Не встиг узять.

Бреше?

- Отже, так, - він дивиться йому просто в очі, - бігом, ясно? Береш гранати й швидко назад.

Хутко сідає до нього спиною, аби той не встиг відмовитись; чує, як той втомлено побіг.

І знає, напевне знає, що й там, у підвалі, ще один чоловік у чорному комбінезоні також сидить, одхемкується од сигари і вагається: принесе той гранати чи ні.

4

Після кожного обстрілу лейтенант наказував поглиблювати бліндаж.

- Схрон! - виправляв його Сивий, торкаючи щетину на щоці. - Так ми до вугілля докопаємось.

Це б непогано, бо з паливом туго, а оно навколо скільки порожніх підпільних шахт-копанок.

- Не з нашим щастям, - сердився лейтенант, що лопати швидко тупляться, суха глина з камінням, ото ж треба часто точити рашпилем, його огидний звук заходив у зуби. Щоправда, Джура хвалився, що тепер щелепами чує підліт снарядів.

- Нафіг? - криво усміхався Хантер. - Ми й вухами чуємо.

Добре, що тут не суцільний пісковик, виступи якого поряд, він поганий, бо од вибухів додає уламків, які дужче б'ють, аніж, скажімо, кавалки землі.

Еге, били зі сто двадцятих, коли летіло з-за річки Луганки, то схил добре прикривав, а коли з-за Кривого Шпилю, то влучало більше.

- Погано буде, - хотів матюкнутися Вітько, - коли візьмуть у кліщі лупить з обох боків.

- Кишка в них тонка з обох, - зауважив Хантер й одвів очі від лопати, бо знов защербилася. - Ага, з одного боку - лугандони, з іншого - денеєрівці.

- Деенерати, - весело виправив Джура, і кожен удав посмішку.

- От коли кацапи знов припруть гумконвой, тоді й ударять з двох боків, - зігнав свою усмішку Вітько.

Не хотілося говорити, що кількість мінометних стволів зростала, й щоразу сипали купніше, потроху пристрілялися, гади. Аякже, тут і мавпа навчиться, коли азимути перевірені.

Оно на сусідньому блокпосту міна пробила сосновий настил, проткнула стола, увіткнулася в підлогу й не вибухнула.

- Да, є Бог на землі, - кожен пригадав той випадок.

- Кожен має свою щасливу міну, - вирішив сказати щось розумне Влад-Столиця, але відчув, що теж не влучив.

Пейзаж нагорі сірішав, це якийсь жах, а не пейзаж - суцільні полини-бур'яни, щоправда, оно на третьому пагорбі росло деревце невідомої звідси породи, ось тобі і вся флора.

Утім, кожен тішився думкою, що дух полину має дуже цілющі властивості.

- Шо Донбас колись був курорт, це нада помнить, сюди лічно їздив відпочивать Чехов і писать п'еси, - вирішив зблиснути й Вітько.

- А він був лікар, не дурак, - додав Джура, хоч ніяк не міг уявити Донбас без териконів і промислових зон.

- А тепер сюди їздять у відпустку федерали, - не втримався Хантер.

- Підерали! - дружно підхопив гурт і дружно реготнув.

Коли добряче темніло, починав підтягуватися народ із Собачовки, у сутінках, бо не хотіли світитися перед іншими місцевими, які тут удавали нейтралітет.

Порода людська була строката - після голодомору й Другої світової сюди назбирався люд з усього Союзу, бо із зон випускали тих, хто хотів відновлювати шахти. Та що із зон! - від армії звільняли, аби лише "дать стране угля". А тим українцям, хто дивом лишився у тутешніх містах, у паспорті писали "руській", а селянам нічого не писали - ті ж були безпаспортні.

Місцеві приходили в основному виміняти консервів на свій "борщовий набор", чи на самогонку, бувало, солдатики у них замовляли якої випічки, словом, бізнес процвітав.

Лише одна тітка була без бізнесу, бо вчителька географії, отож приходила по каву, вони з лейтенантом сідали подалі на колоду.

Ота дровеняка дратувала бійців, бо лейтенант не дозволяв порубати на дрова, а чомусь обв'язав вірьовкою. Таке саме зробив і з іншим дишлом, якого чомусь називав "зубочисткою", а на запитання загадково відповідав:

- Лопати лучче гостріть.

Виносив до училки джеззу, повільно пили й повільно сперечалися, ляскаючи в

карту, часом зриваючись на крик, а то й на матюки, бо лейтенант не погоджувався і махав компасом; вона не матюкалася, лише крутила пальцем у голову то собі, то йому, то в карту.

Про що гризлися? Лейтенант не коловся.

Дивна була ця сільська інтелігентка, і якби не годилася йому в матері, бійці охоче посмакували б якісь інтимні подробиці.

А чого? На війні й не таке буває, щоправда, ні з ким вона не одійшла, скажімо, в степ чи за бур'яни.

Якось люто зчепилася була зі Столицею:

- Двоїстий код вигадав ще до Норберта Вінера сам Морзе, коли створив свою азбуку.

- Неправда! Його вигадали зеки ще раніш, бо споконвіку перестукувалися по тюрмах, - не здавався той.

- Воно б не мішало вивчити морзянку, - лейтенант оглядав крізь тепловізор далеке село замість контролювати ним дорогу чи своїх постових. - Морзянка - це надійна вещь.

Одводив вчительку набік, і знову вони сідали за каву, за лайку та за географічну карту.

- Мабуть, у школі погано вчився, а тепер доганяє, - кривився Столиця.

- Да, на шару знайшов репетиторшу, - вставляв щось розумне й Вітько.

Ясна річ, лейтенант щось вже вигадав, щось крутить, і це була хоч якась слабка надія перед новим кацапським гуманітарним конвоєм, що щедро підвозив ворогам зброю.

Тим часом лейтенант ввічливо прощався з училкою, намагаючись всунути їй до кишені пачку кави, а та люто одмахувалася.

"Ясна річ, бо хоче частіш приходити", - подумав кожен.

Це тобі не дід Антон, той як почув, наприклад, про дармові волонтерські льодяники, так весь мішок і підмів.

- Чуваки, класнейша брага получится, - чим переконав колектив.

І не збрехав, клятий.

А якщо подумати, де б це ще солдатики скуштували спиртне з цукерок? Де, як не в Донбасі, де позбирався вигадливий люд? Тут же тобі й болгари, й білоруси, і навіть серби, не кажучи про всіх інших слов'ян, хто мав нещастя втрапити у велике радянське переселення народів.

Щоправда, дід Антон божився, що він "ісконний українець", але потаємний. Сидів тепер тихенько, бо на ньому могли легко зігнати лють різні "новороси", отож доводилося вдавати з себе кацапа - так і знай, коли хтось тут щосили окає по-їхньому, то, напевне, це наш брат.

- Свадьба в Маліновке, Їй-Богу... Да, ребята, от що: за Кривим Шпильом їхня разведмашина крутилась, бетеерчик такий гнилий. Шо їм там нада? Пугали нас бандерівцями, а хто їх тут коли бачив хоч одного? - видихав дід Антон льодяниковим перегаром. - І от, накаркали, - тицяв він пальцем у Джуру, - от тепер нате, любуйтесь,

ось вони, бандери, – клав собі до торби консерви: хоч вони й не варті самогонки, а от спробуй вигнати консерви? То ж бо.

Взагалі Джуру звали Помазком, але він докладав зусиль, аби звалили до Джури, й потроху переконував товариство.

Але мав одну гидку звичку – дуже довго збивав піну й намілював щоки, отож старе поганяло знову поверталось, і він знову щосили починав перейменовувати себе на Джуру.

І ось таки прийшла паскудна новина про черговий московський гумконвой. Проминув день, і сталося лихо – увечері з села ніхто не прийшов, навіть вчителька, навіть дід Антон.

Далека Собачовка, хоч як у неї вглядайся, наче вимерла – ні вогника, ні кукуріку, навіть собаки гавкати відучились.

Лейтенант щосили вдивлявся туди крізь тепловізор, інтригуючи бійців: "бабу свою виглядає", й не помилилися – зсередини далекого горища заблимав ліхтарик, так нервово, що тут і без морзянки все стало ясно.

– Підйом! – скомандував лейтенант.

І всі, хто був вільний, похапали лопати, підхопили за мотузки колоду й "зубочистку", і побігли в ніч.

Час від часу присідали, затуляли командира, аби міг спокійно ввімкнути ліхтарика та зорієнтуватися по карті, а потім знову бігли крізь темряву й бур'яни.

На оте деревце наштотхнулися несподівано й тут же за командою почали обкопувати штиками, щоб не пошкодити коріння, потім збоку підсунули колоду, на неї поклали важіль-"зубочистку", підперли добряче під низ і потроху викорчували, матюкаючи бідолашну рослину.

Перенесли вбік вище, лейтенант кілька разів припадав до карти, до компаса, доки показав, де копати яму, в яку успішно пересадили деревце.

Назад із порожніми руками бігти легше, отже, встигли додому ще затемна, бо коли посіріло, вчули зубами й вухами, як ген із-за далекої річки Луганки гримнуло раз, другий, не встигло третій, як усі повлітали в бліндаж, втиснувшись якнайглибше, – добре, що звук з мінометів летить швидше, аніж міни.

Й отут лейтенант знову подивував – не став ховатися, а, вискочивши на бруствер, почав топтати його, тобто танцювати.

– Лягай! – кричали знизу, але він і далі садив гопака, матюкаючи небо, де диявольським сичанням мчали важкі великі міни і чомусь проминали боком блокпост!

А втиналися в прихований видолинок між Собачовкою та Кривим Шпилем, чим викликали несамовиту радість особового складу, який також виліз подивитися і теж почав гатити закаблуками.

– Опа, опа! – скавав навіть Сивий. – Зрослась п...а і ж..а!

Ще б пак – зрослась: одна ворожа позиція лупасила по своїй іншій, і то щільно й рясно, і тепер всі наші збагнули, що то значить вчасно перенести пристріляний орієнтир на далекому пагорбі.

- Ви, суки, куда бйоте?! - верещав крізь вибухи їхній ефір. - Куда, мать вашу?!

Враз там рвучко ляснуло й зв'язок пропав.

Горизонт принишк, бо в нього займалося курявою те, що недавно називалося батареєю "градів", лускаючи в повітрі здетонованими ракетами.

Відтоді лейтенанта навіки поймаєнували Мічуріним, хоч ні він, ні його підлеглі не змогли пригадати, якої породи було те славне деревце, що його так вчасно пересадили вночі.

5

- Смердить, - потягнув носом лейтенант, коли бетеери зупинилися.

Салаги дружно закивали, хоча за металевим чадом хто б міг донюхатися?

Про лейтенанта усіляке можна сказати, однак він мав чуйку, і вона не підводила. Отож він повернув носом на лісосмугу, де безжурно гойдалася "зельонка", і знову вдихнув туди носом.

- Да, може бути вонь, - бубонів лейтенант, тицьнувши в карту, - тут рядом канава з двохсотими лугандонами. Точно, звідти бздить, - кивнув із-за дерева.

А чого?

Нехай собі бздить на перегній, краще зелень розростеться.

А що? В цих лісопосадках дичина таки непогана водиться, нехай плодиться собі й людям на радість.

Усі злазили з броні й обтрушувалися, перш ніж закурити, тобто перед тим, як копати капоніри, бо такого теплого ранку приємно випустити димок на вранішні промені сонця.

Звіробій теж потягся по куриво, воно в нікелевій коробці, він її на серці носив (про всяк випадок), а чого ж? Якась куля на ізльоті чи осколок, може, й не проб'є;

коли помітив, що погляди в салаг зробилися зажурені, і всі в один бік. Отож він зігнав з променів першу затяжку й узрів спершу платтячко, потім рожеві вушка, а потім вже й велосипедистку, - вона звабно крутила педалі, долаючи переїзд, аж навіть лейтенант забув курити, бо вона приязно озирала їх, уповільнилася, хотіла навіть зупинитися:

- Может, вам водічкі подвезті ключевой? У нас здесь хорошая водічка есть.

- Ні, не нада, спасіба, - одводив очі лейтенант.

І було од чого одводить, тим паче, що вже четвертий місяць, як без жіночої ласки.

- Ну, как знаєте, - усміхнулась, просто махнула ручкою, дригнула педалями і, неквапом ворухнувши сідницями, покотила далі.

Всі заворожено зирили, аж доки зникла за зворотом.

Отут Звіробоя підкинуло, тобто штовхнуло, він скинув бронека й кинувся з насипу до кущів.

- Ти куди, браконьєр? - гукнув лейтенант.

- Посрать, - дружно реготнули салажата й заходилися гомоніти про вчорашній

самопальний борщ, якого намагалися прогріти на моторі. Загалом це була давня армійська ідея: притулити бачок до блока циліндрів, і доки на марші їдучи, щось там і прогріється.

Він біг, зумисне даючи коло, задираючи носики берців, щоб не перечепитись, і вдало проскочив чималого засипаного рова з двохсотими лугандонами, усіляко обтиканоного хрестами:

"да, лейтенант не помилився про сморід, хоча воно й не смердить",

перескочив канаву, тут треба нечутно крізь "зельонку" – цього ніякий военком не навчить – не зачепити й листочка, ноги самі несли крізь посадку, зрізаючи кут.

І ось крізь просвітні вербички він здалеку побачив зблиски велосипеда, а потім світле платтячко, яке на нього сперлося.

– Да, – гучно шепотіло воно, – ещо не окопалісь... Где, где, – зашаруділа вона папірцем карти, – за переездом, ну там, де двохсотих хоронілі, соображай, а квадрат я щас уточню...

Стоїть схвильовано так, торсаючи руль.

Во, сука, во хто тут браконьер! Щаслива така, вся аж світиться рожевими вушками на сонці – що, вистежила? Крупну здобич, еге? Й не треба ні стрілять, ні на волокуші тягнуть, еге?

Він поволі сунувся крізь гілочки, щоби ні билинка не ворухнулася, тримаючись за підсумок, щоб не брязнув, і не вірив власним вухам:

– ...ну возле братской могили. Да какое кладбище, нету там ніякого кладбища, внімательно смотрі, дурак, а ещо "орьол" називається, говорю, слухай, а не галді, – швидко шепотіла, скручуючи папірчину, щоб сонце не сліпило од неї, – смотрі висоткі, ето на пересіченії точек номер...

Вона принишкла, спиною відчувши, затулившись плечем, однією рукою хутко зім'яла карту за пазуху, іншою притулялася до телефону:

– Да, Машенька, скоро буду, я уже в путі, да ти не волнуйся, нормально доеду, так что заправляй пельмені.

"Пельмені, блін!" – кинувся до неї, щоб не встигла скинути номер з телефону,

вдарив по руці, вона турнула його великом, перескочив, вхопив, обхопив всю, і тут, о чудо, вона мов ящірка вислизла з рук, і з плаття,

стрибнув, наче регбіст, і вхопив ногу, перехопив за труси, лягнулись об асфальт, "ось тобі й внештатна бойова ситуація",

покотилися, і тут вона вдарила пальцями в очі, а п'ятою цілила в коліно, "брикуча, сука", заламав телефона, не давши пальцям одімкнуть.

А той занепокоєно шипів:

– Ласточка, ласточка! Ласточка, прийом!

Кусалася, доки не одбив лобом.

Все ж колись пройшов у зоні деякий бойовий вишкіл, а надто на висилках, і це не така була перша зустріч з дівчиною, про яку він мріяв на нарах, не про удар пальцями в очі. Скільки мріяв, як вийде й познайомиться, як ходитимуть, узявшись за ручки, і все

таке. Зрештою, лише такі думки й рятували, бо всі інші так чи інак знову заверталися в барак, де невпинно гуділа блатота.

Щоправда, він відрізнявся від них лише статтею Карного кодексу: якби не ляпав язиком, то й досі спокійно полював би дичину.

А що, як роботи нема? Засунув під куртку розкладену "тулку", сокиру, ніж, мотузку і ген-ген у заповідник, тут головне не засвітитися на автостраді чи в електричці, а особливо біля силосної ями, куди смачний дух принаджує кабанів.

Як маєш жакана зі стальною вставкою, то невелика морока завалити сікача, куди більша – розпатрати, закопати шкуру, кишки, голову, а тоді змайструвати волокушу, і тут мисливські інстинкти ще дужче потрібні – не наскочити на єгерів, бо вони теж мисливці; і отак тягнути тушу лісом кілометрів з десятию подальше від лісозони, і викликати по мобільці перевозку; да, криза кризою, а шикарні ресторани функціонують і постійно потребують вепрятини...

– Ласточка, я арьол! Ласточка! Таня!

"Ох, то ти, блін, ще й Таня!"

Тут вона завдала ліктем у печінку, це він проґавив, головне не давати дряпатись,

а потім – п'ятою в пах, тобто в яйця, однак він встиг підставити стегно, і встиг і подивуватись: удар був акцентований – спортсменка, блін?

Вона викручувалася люто, вислизнула з ліфчика, він двинув коліном по ребрах, і от що дивно – вона була залегка, щоб поглинути цей удар, просто легко теліпнулася вбік, однак він встиг перехопити на подвійний нельсон, переводячи в партер – тепер не вдряпнеш! – і почав нагинати голову, аби трохи розслабити скажену, а тепер коліно між ноги – тепер не вбрикнеш;

ні, не так він уявляв на нарах; це вже потім, думаючи про неї, збагнув, що його тоді вранці насторожило:

чого це вона тут їде дорогою без нічого, в самому лише ситцевому платтячку?

Хоч би хустину накинула. Вушками світить. Тоді Звіробоя наче хтось пальцем у спину штовхнув:

та хто тут взагалі їздить, якщо навколо бої, і хто отак одпустить без діла дівчину? На важкому чоловічому велику?

...Звісно, брикалася, одбивалася мовчки, тобто лише шипіла і коли нагнув, придавив, знов засичала, це їй додавало сили, і йому теж, бо пройшов у зоні деяку школу битися, зціпивши зуби, щоб на вахті не засікли.

Власне, саме зона пригодилася зробити важливий крок у житті. Ще там подав заяву на АТО: а що, думав, там не страшніше, аніж у камері, – тут і вночі тихцем тебе в карти програють блатні, та навіть будь-який петух не промине подлянку кинути; уткі-наседки різні, тихарі, не кажучи вже про мокрушечників, чи ще гірше – опустять, там, бувало, очей вночі не стулиш, бо чуйка підказує: щось затівається і треба не вскочити в лажу.

А там на АТО – свіже повітря, за яким він сумував найдужче, бо в душі лишався

браконьєром.

Бо що таке браконьєрство?

Це, по суті, полювання, це така праця – треба і вистежити, і вислідити, а головне, щоб тебе самого кабани не вистежили, бо вони ой як порохового запаху не люблять, а нюх мають дужчий, ніж собаки.

Після одсидки одразу подався записуватися добровольцем, і не через якісь патріотичні міркування чи безробіття, а тому, що в зоні дуже надивився на кацапню, як вона себе там ставила, хоча серед них була більшість наших-таки земляків, однак це найдужче й лютило.

На призовній комісії кожен шепотівся на воєнкома: злий, блін, контужений під Дебальцевим, його спеціально сюди поставили; тобто публіка не дуже рвалася в бій, на відміну від Звіробоя, він просто хотів і все, а можливо, це діяв мисливський дух, якого зона не вивірила, а навпаки.

Комісія деякий час дивилася на нього, і він вже хотів був похвалитися, що має диплом педінституту, коли майорчик підсунувся до воєнкома і шепнув так, щоб і Звіробій почув:

– Цей дружочок після одсидки.

Після цього призовник побачив, як змінилися очі воєнкома, зрозумів цей погляд, однак той гортнув папери, взяв анкету, запитав, за якою статтею сидів, призовник назвав номер.

– Ти по-людському скажи.

– За браконьєрство сидів.

Він би їм розповів, що сів, власне, за язик, бо сусіди винюхали, що живе "не на зарплату", й почали докоряти, а він їм, сукам: яке, в сраку, браконьєрство – оно навколо всю країну вигубили, ліси вирубали, ріки потруїли, то вам, сукам, завидно, що хтось веприка завалить?

Ото мовчав би, то, може, й не стукнули б, а то вистежили в ресторані "Звіробій" і на кухні пов'язали з мішком кабанятини...

Несподівано воєнком ожив, можна сказати, зрадів:

– Дак це ж клас! Хоч один спеціаліст попався!

– Не поняв, – шепнув майорчик.

– Браконьєр – це ж звіробій, – незрозуміло відповів полковник.

– Не поняв, – нахилився майор.

– А те, що Звіробій – це значить "мисливець", от, хоч один салага щось тямить буде, – радів далі воєнком. – Ну, що, – звернувся до мене, – хочеш іскупить?

– Дак я ж уже одсидів, – бовкнув він.

Але так чи інак, а комісію пройшов.

...вона несподівано й люто крутнулася, і вони удвох покотилися в кювет; тренувана сучка молотила п'ятами, тож він, щоб не накостиляла, підставляв берці, і вже бачив:

притягне її голу-голісіньку на пост і покаже здобич, і її срану карту, і телефончик її сраний покаже, і куди вона дзвонила, нехай по джипієс на того "орла" наведуться,

виявлять,

однак вона шипіла, як могла, а не здавалась, її голе тіло гадючилося на всі боки, крутила, чим могла, це ж хто видержить, щоб отак спокійно це терпіти, блін, після одсидки, зараза, це ж тобі не кабанів стрілять.

Особливо коли голою спиною одпихається, і всім іншим, що було, то тут не треба довго пхатися, трястись, крутячись навколо подвійного нельсона біля важкого перекинутого велосипеда, що дивився на все це своїм нікелем...

...тут він несподівано відчув, що шия її від зусилля хруснула, і все в ній враз ослабло, тобто все там стало неживе; він підвівся, не вірячи ні їй, ні собі, тим паче, що поряд колихалася спокійно "зельонка", розкинулось шосе, все таке неймовірне, навколо настала найніміша тиша, лише пищав телефон, так, що він повільно підняв, сунув під клапан, застібнувся увесь, закинув у кущі велик, затяг її туди, і насилу посунав геть, думаючи лиш одне: як таке пояснити?

- З льогким паром просравшись, - кивнув виразно на лопату лейтенант, бо салаги вже знехотя обкопували дернини.

- Да, аж бздо пішло, - погодилися бійці.

- Та не, - одказав він, - то з канави.

Поплював на долоні, взяв лопату - від дотику держака Звіробоя аж затрясло, і він кинувся з нею назад у кущі.

- Ти куди? - здивувався лейтенант, бо нічого не втямив.

- Гівно закопать! - крикнув хтось із хлопців, і всі радісно реготнули.

6

- Дед, одійди.

- Погріться, синочки, - майже шепотів він здалеку.

Його постать самотіла біля потрощеної автобусної зупинки, кумедна, бо начепив на себе всю одягу, яка була, з-під закутаних хусток жалібно сльозилися очі.

- Дед, низзя. Не мона, бо низзя, - мляво огризався з висоти свого зросту лейтенант, щоб довго не пояснювати: блокпост окопався добряче, слава Богу, ґрунт - спресована глина, вдалося вирити додаткові бліндажі.

Звісна річ, маючи дві "буржуйки", тепла стало б і на діда, однак нічого всім сюди носа тикати.

Взагалі лейтенант був суворий, високий і худий, одразу позабирав з усіх мобілок акумулатори й не став навіть пояснювати.

І відверто не любив цивільних.

Влад був не згоден з командиром, бо периметр - надійний, що йому станеться від якогось там нещасного дідуса? Хіба він втямить розташування нір, секреток, гнізд?

- Да хоть хтось, синочки, починіте мне печку. Влетела, сука, отак в окно - фур, і печку, бля, і своротіла, ну шо тепер делать, - не вгаваючи, шамотів старий, - мне би разок согреться.

Влад намагався не дивитися на діда, хоч той стовбичив просто в його секторі огляду, і вже здавалося, що його постать – єдиний цілий орієнтир на пошматованому ландшафті.

- Атайті б немножко, отогрецца, синочкі, я ж места у вас не пересіджу, – нудив своє.

Піднесені йому консерви дідок розтикав по одяганках, чай повільно допив і ретельно поставив кружку на асфальт.

Влад намагався не думати про нього, а мріяв про рідний проспект імені Глушкова – уявляв, що там і де стоїть, пам'ять його була розкидана там повсюди, безліч епізодів колишнього життя.

Однак дід повертав до реальності:

- Я й глінкі понемногу натаскал, – шамотів він, – подсобілі б старіку, бля, печку би назад сложили, а? І самі би патом пріхаділі погрецца.

"Дійсно, сходити б", – міркував Влад.

- Він не перезимує, – сказав уголос, бо вже наслуханий, які тут, на Донбасі, холодні зими.

- І не думай, – буркнув лейтенант. – Тут треба бути. Хай йому свої допомагають.

Хоча які тут свої? В селі лишилося кілька жилих хат, добре, що потрощених, є де палива назбирати.

- Голосував за Януковича? – не вмовкав лейтенант. – За лугандонів голосував? Тепер ходи й скигли, – сплюнув набік.

Дідусь одійшов аж до стовпа, однак жалібно став, хотів розвести руками, але тільки ляснув об поли.

І знову став.

- Ну що ти ждеш? Бо, диви, вертольот прилетить, вріже, – нервово озирнувся на небо Влад.

Коли він одсунув запинало й ковзнув у бункер, йому аж дух сперло від тепла – розжарено сяяла буржуйка й тепло розходилося низькою стелею, під нею мліло кілька бійців, обійнявшись з автоматами; та ще по стінах відсвічували теплом різні дитячі малюночки з привітаннями.

- Чуєш, Вітько, – тихцем штовхнув він крайнього, – десть у тебе в хазяйстві кельма була?

- Йди на хер, – не розплющив очей той.

- Да тут сходити кудись нада, – шепнув на вухо Влад, і вже зметикував, що через північний лаз можна просковзнути непоміченим.

- Оп'ять ти про свого діда? – надувся той. – Да хер з ним.

- От тобі все хер, скіки там тої мороки?

- Через таких, блін, дідів, ми тут і торчим, ти б його, суку, спитав, за кого він, сука, руку тягнув? Всі вони тепер тут скиглять, самі винуваті.

Знову замружився, набираючись тепла, бо прогрівся вже й бронік, Вітько був завбачливий, навіть у ньому й спав, а на підколи не відповідав,

"бо ви мудаки, як ті посунуть, то не будуть ждати, коли ви в броніки влізете".

Словом, був взірцем завбачливості, як і всі волиняки, туди під металеву пластину підклав товсту книгу, "бо метал холодить", брехав, насправді десь винюхав, що самураї робили панцери з паперу.

Влад хлюпнув у кружку чайку, обхопив рукавичками, й тепло крізь пальці потекло до рук, а зі шлунка гарячий напій сотався назустріч, аж мимоволі подумалося – скільки того щастя треба?

Озирнувся на Вітька – цих волиняків не розбереш: чи спить, чи прикидається, бо й той мав теорію: "спати треба упівока: одним оком поспав, потім – другим, куди квапитись?"

Він мав на увазі "квапитись до смерті" і потайки мріяв, як приїде на якийсь курорт і виспитись вже в два ока.

...Дідок більше розгубився, аніж зрадів, побачивши на порозі солдата, що похапцем вийняв кельму, – справді, півпічки розкурочено, інше все посунулося. Влад, що міг, наклепав глиною і підсунув, підпер на місце, орудуючи цеглинами швидше, аніж старий вдячно торохтів:

– Ой, синочка, вотак, сука, влетела, – показував на вікно, – окошко-то раз – і в кускі! Харашо, шо не взорвалась, сука, бо тут, бля, всьо разнесло би.

Вікно було заліплене каламутним поліетиленом, однак світло пробивалось.

Влад навіть не подумав, а за роботою не додивився, що старий, балакаючи про своє воєнне дитинство – "понаехали, сукі, на моциках, представ: у кожного, бля, по моцику! Сказано, фашисти, всі такі ситіє, весьолие", – чомусь одсовувався потроху в куток, а очі вже не сльозилися.

Лишилося пару цеглин, і коли Влад потягся по них – врятував поліетилен, – мутна його поверхня заломилася швидкими боковими людськими тінями.

Влад кинувся під вікно, хапнувши "калаша", просунув знизу й дав чергу туди, куди й тіні – і тут же зворотні кулі цьвохнули по розтрощеній фрамuzі, Влад перекотився до порога, штовхнув стволом двері – й зустрічні кулі розчахнули одвірок. Хлопець викинув надвір гранату й зготував другу. Рвонуло так, що поліетилен вкинуло всередину, дід саяв жахом, німо упершись очима в бійця, що випромінював страх, бо на старого не глянув ні разу.

Несподівано аж із вулиці у двір вдарила довга черга, в цілий ріжок, однак не по хаті, а попід задній паркан, кілька голосів там скрикнуло, але за другим ріжком усе вмовкло.

А надто дід – він жалібно втискався в куток, втупившись у гранату, якою Влад замахнувся, але не кидав, очікуючи знадвору бодай поруху.

– Гей, земляк, – почув він раптом знадвору знайомий голос, і насилу збагнув, що це Вітько, – ти там живий?

Влад не одразу відповів, бо в голосі друга вчувалася чимала іронія.

– Та наче, – буркнув він.

– Гей, гуманіст сраний, а дед твій цілий? – дратував той знадвору. – Сиди вже,

дурачок столичний, а я обповзу периметр.

Влад втупився автоматом у вікно, не одводячи, пересунувся під ліжку; над підлогою плив густий запах – з-під діда, крізь усі його одежі, витікала чимала калюжа.

Влад мимоволі подумав, що зі старого падлюки витікає увесь отой наш чайок.

– Ой, синочка, – трусився.

Хвилини соталися безкінечно, доки знадвору пролунало рідним голосом:

– Чисто! Виповзай, дурило київське.

Влад, не ймучи віри, встав на ноги, встромив назад чеку, засунув у підсумок гранату. Кілька разів видихнув повітря.

Потім озирнувся, подумавши, ляпнув кельмою глини на припічок і доклав останні дві цеглини.

– Грійся, сука, – і, не одводячи од нього очей, спиною посунув за поріг.

7

Бабуся зняла зі стіни пучок трав, розплела перехрест, одібрала кілька стеблин і заварила.

Випила, сіла й стала чекати, коли подіє.

Мала тверде переконання: якщо до купи змішати всі цілющі трави, то потім кожна сама знайде свою відповідну болячку й вилікує.

Подумавши, що онучата не стануть такого пити, висьорбала решту і знову сіла чекати. Аж коли за видноколом двічі добряче рвонуло, відчула в собі деяке пожвавлення.

Од гуркоту прокинулися діти й почали думати, кому це там, за териконами, не спиться, щоб стріляти? Вдень, увечері чи вночі – воно зрозуміло, але навіщо ранок псувать?

Хоча, з іншого боку, в цьому таки є деякі переваги, вибухами навколо розкидано чимало добра – діти мають гострий зір і тому краще видивляються різні знахідки. Бувало, кілька разів пройдеш і нічого не помітиш, а малята завжди знайдуть чогось путнього.

Кирилкові навіть здавалося, що вже бачить метал крізь землю, а як би інакше він знайшов м'ясорубку, закидану битим цементом?

По зруйнованому містечку лишилося багато "археології", було б лише бажання шукати.

От, наприклад, бабуся потім виміняла на м'ясорубку мішечок муки, щоправда, сіруватої, ото ж дітлахи втупилися, як вона трусить крізь сито, поляскуючи збоку, наче в бубон, і приспівуючи:

– Скок да приг, скок да приг, ми сябри дзяцей малих. Ето про зайончикав, – пояснювала вона і починала в макітрі місити тісто, приспівуючи.

Кирилко вколупнув тіста покуштувати.

– Анучоначок, іш, баловень. Чаво посядали? Ану барзей по начинку, – ніжно

підштовхнула обох.

Ті хутко подалися в яр під Дівич-горою, чарівного місця, куди в далекі часи сповз цілий завулок, це коли його розкуркулили, і там густо купчилися фруктові дерева, запахтивши всю низину млосним духом.

- Такого нігдзє не на якім курорті ня внюхаєш, - повчала бабуса.

Коли вона була наодинці з онуками, то не соромилася рідної білоруської мови, хоч малим за це було незручно на людях, і хоч усі й любили стареньку за знахарство, однак не проминали перекиривляти її вимову:

- Дранікі бульбашови!

Любили підколоти біля магазину:

- Бабусь, а з якого ти району родом?

- З Дриссянського.

Ну і загальний радісний регіт.

А що ж робити, розваг ніяких, відколи відімкнули телебачення; люди сходилися обміняти щось на щось, наприклад, із київської гуманітарки на московську, або приліпити про це оголошення. Бо магазин кілька разів грабували, і він тепер годився лише на те, щоб перекинутися речами й новинами.

Чому вона не цуралася рідної мови? Бо була знахаркою, й незрозумілі білоруські слова лише підкреслювали загадковість ворожінь, значно посилювали терапевтичний ефект.

Особливо кущі живцю, особливо вишневого - ягідки хоч менші, але давно перезрілі, вони мали для господарства перевагу, бо начинка з них не потребувала цукру, те саме можна сказати й про економію на компоті чи й узварі - була б лише охота лазити густими фруктовими джунглями та збирати.

Вареники вже парували. "А ми в цяплє, а ми в дабрє...", - співала до них, бо могла зготувати з чого завгодно, бо не варила, як місцеві, а парила в марлі над окропом - то вони ставали набагато пухкіші, навіть з пісного тіста.

- Мастачка, - нахвалявала сама себе.

От, наприклад, взяти віника - вона ніколи не користувалася стандартним, а сама плела з полину і, підмітаючи, повчала малих, буцім полиняний дух у хаті найкорисніший, хоча дітлашні бувало соромно за бідність, якої не стачило навіть на путню мітлу.

А що вже казати, як почалася війна.

То вже була суцільна біганина за гуманітарною, тут особливо хитрим виявився Кирилко, він, вхопивши які кульки, не ніс додому одразу, а спочатку ховав у кущі за зупинкою, бо по дорозі - старші пацани:

- Ей, зюзюк, - перепиняли, - іді сюда.

І однімали.

- Ленін сказав деліцца, - повчали.

Кирилко був ще малий і не знав, хто такий Ленін, однак, втративши кілька разів продукти, намагався його уникати.

Отож, діждавшись вечірньої пори, малий робив рейд до схованок, і найбільшою нагородою була радість бабусі:

- Анучоначек, - пестила йому голівку.

А Євгешку вона переважно сварила:

- Ня круті сракаю! - щоразу кричала навмисне на всю вулицю, аби дівчинка швидше соромилася і ховалася од людських очей, хоча, чесно сказати, там не було чим крутити.

Ще б пак, варто з'явитися на вулиці патрулеві, як дівчинка хапала віника й починала підмітати подвір'я.

Тут нічого не вдієш, настали такі часи, що навіть така малявка, як вона, могла перехопити на собі й схвальний дорослий погляд. Якого, наприклад, у мирний час не побачиш і від однокласників, а от тепер озброєні до зубів дядьки могли й підморгнути. Червоніла, ховала оченята, ще б пак.

- Ану, марш мене в хату! - сварилася на це бабуса. - Неча вярцець!

- Вот сукі, пахнут, - сердився на вареникові пахощі патруль, - нету тово, штоби угостіть бойцов.

- Да уж, от ніх дождьошся. Ми тут за ніх всьо, а оні - нічево.

- Да.

Кирилко ніяк не ладен втямити, чого це бабуса так сердиться на військових?

Адже вони викликали великі заздрощі: от поглянути тільки на автомат з підствольним гранатометом і каліматором - це ж тобі цілий скарб, і оглядати можна безконечно, аби потім, прибігши до хати, перемалювати всі деталі.

Він уже змайстрував собі з дерев'янки такого самого, лише ріжок не вдавалося прикріпити, то малий схитрував - пригвинтив дисковий "магазин" з консервної бляшанки - і зброя готова.

Щоправда, на каліматор він ніяк не міг стягнутися, бо з чого його змайструєш? Не з бабусиних же окулярів?

Для чого?

Звісно, аби сидіти в засаді й контролювати вулицю. Бабуса ж була білорускою й не витрачалася на паркани, а обсадила садибу шипшиною, й колючки краще захищали двір, аніж усякі штахетини.

Ну і, звісно, додатковий шипшиновий узвар.

Отож, утиснувши між куці картонку, Кирилко тепер міг годинами партизанити крізь "приціл" на довколишній світ, а уява малювала, як той світ змінюється від його бойових дій:

- Три-ди-ди! - давав язиком короткі автоматні черги.

Бабуса на це сварилася, адже якийсь озброєний бойовик міг ту "засаду" сприйняти за справжню, і тоді...

Але їй не хотілося про погане, адже й тут була чимала перевага - Кирилко прозирав аж до магазину, і перший бачив бусика з гуманітарною, і, покинувши "пост", щодуху біг займати чергу.

Він щосили припишк під кущами, бо вулицею, човгаючи, поволі сунув патруль.

- Да не пьялся ти так, Вань, - набурмосився старший на малу Євгешку і повільно озирнувся.

- Ти чьо, Толь? - одхихикнув колега й штрикнув його ліктевою накладкою в бік. - Это ж еті, как іх... Не хахли... сябри, блін, - згадав слово. - Вот, блін, ково освобождай от хунти.

- Да, панаехалі, - погодився той.

- Ди каму я сказала! - пролунала з хати бабця. - Ану мне бистра нясі венік!

Євгешка ще встигла опустити очка до вояків і, хвицьнувши сукенкою, подалася в дім.

- Во, шо с такой вирастїт-то? - коментував патрульний лагідною обвітреною мужньою посмішкою.

- Уж виросло, - прицмокнув язиком інший, і обоє схвально реготнули й пішли, думаючи собі, що ми тут за них стоїмо на смерть, а вони...

"Приклади в них які, - намагався запам'ятати партизан Кирилко, - і ствольні накладки, я таких і в кіно не бачив", - виповз зі схованки й кинувся в кімнату, щоб швидше, доки не забув, змалювати.

А там:

- Вуши надяру! - репетувала бабуса на Євгеніку. - Ти мене сматри, даверцішса!

Дівчинка ображено затулялася віником, доки бабуса не вирвала його з рук і почала люто мести хату.

Якийсь магніт щоразу тягнув хлопчину до зруйнованої школи, і неминуче в її секретне місце - у вчительську, куди раніше дітям було зась. Ні, не так, як колишніх старшокласників, для яких найбільшим щастям було, наприклад, накласти на стіл завучу, - ні, в Кирилка була тут зовсім інша потреба.

Яка?

Він роззирнувся по закиданих кутках і посунув очима туди, де, спресовані дощами, тулилися недопалені папери; і слідом за поглядом потягнувся й сам - підійшов, одфутболив, і не помилився - біля плінтуса зблиснув чималий справжнісінький патрон.

Ну, не патрон, бо сріблястий, бо не патрон, бо...

Серце в малого нечувано тьохнуло, й він, щоб не сполохати долю, спершу накрив долонькою знахідку, а потім ніжно вгорнув у жменьку.

Це була вона, електронна указка. Та, якою вчитель фізики причаровував школярів, водячи промінчиком по таблицях.

Кирилко, завмерши, натиснув на маленьку пимпочку, й рубінове очко ожило, блиснуло, викинувши пурпурового зайчика на стіну. Хлопчик пройшовся ним по потрощених стелажах, а потім, лякнувшись, що хтось підгляне, заховав знахідку в кишеню і вже там вимкнув її.

"Це ж ким треба бути, - міркував радісно малий, - яким ідіотом, щоб загубити таку цінну річ?"

Отож проблему з каліматором було вирішено - прилаштувавши на свого

дерев'яного автомата знахідку, Кирилко, запинаючи вікна, насолоджувався, махаючи червоनावим промінчиком, який креслив сутінки, особливо дратуючи бабусю, бо пара над чайником, наприклад, була для нього найкращою іграшкою.

Селище вже давно не знало електрики, тому раніше вкладалося спати, отак і цього разу вже угледіти ніхто не міг, як під шипшиновим живоплотом притулилися дві постаті.

- Кажись, здесь, - прошепотіла одна.

- Не пантіш? - засумнівалася інша.

- Да вот же колючкі, Вань, - прошаруділа по них шорсткою долонею.

Тихцем підваживши хвіртку, одчинили.

- Может, не над', Вань?

- Кому нада, а кому й не нада. Не сци, братан, севодня нас здесь уже не будет, а еслі бздіш, то лучше так і скажі. Хоть на стрьоме постой, а?

- Да какой стрьом, там одна-то бабка, - переконував і себе той.

- Ну, первый пошол. А еслі надумаеш, - хихотнув, - на готовенькое, то мілості прошу. К нашему шалашу, - хихотнув ще раз. - Ещо не раз спасіба скажеш.

Підсунувши під віконну раму штик, він поволі підважив вікно, аж доки гачок ізсередини спорснув і одскочив.

Віконниця нечутно розчинилася, однак за нею виявилася ще одна колюча загорожа - підвіконня рясно заставлене горщиками з алое - сказано, знахарка. Отож треба було потиху деякі вийняти надвір і поставити на землю. А вже потім, одхиливши штору, всунутися досередини.

Першою підскочила бабця, але не встигла скористатися бодай віником - одкинута поштовхом, зомліла в кутку.

- Тіхо, тіхо, а то хуже будет, - намацав дівчинку, але та й без того улякла, - ну, ну, мілая, ну чево там, - шепотів радше до себе, аніж до неї.

Несподівано рубіновий спалах ударив у стіну - сяюча плямка добігла чужинця і торкнулася його лица.

Жах зосередився в маленькій лазерній цяточці й досконало проник крізь зіницю, вона од цього вмить вмертвіла, посмішка з лица одскочила, й чоловік боком метнувся у вікно, вивалився й кинувся геть од промінчика.

- Ты што ет, Вань? - не встиг шугнутись напарник, як шугнувся вдруге -

з вікна метеним подвір'ям вибіг рожевий зайчик, вискочив йому на підсумок і вперся в перенісся, чоловік вмить затулився прикладом, завчено перекинувся через коліно й кинувся скакати зайцем зигзагами крізь шипшину.

А під ранок загупотіло з двох боків, потім загуркотіли всі військові мотори й подалися геть, потім ударило ближче.

Однак діти були приголомшені іншим, вони мовчки прокусювали вчорашні вареники, висмоктували, а потім обережненько надкушували, намагаючись не бризнути настояною начинкою і не дивитися на зірвані штори й потоптані алое.

Однак Кирилко не звертав уваги навіть на побиту бабусю - поглядом він прикипів

до пічки, де притулився справжнісінький "калашніков" найновішої модифікації, не лише з каліматором, а й з підствольним гранатометом, не кажучи вже про штик-ніж; щоразу натикаючись на суворий, підсвічений синцем бабусин погляд, хлопчик одводив очі у вареники, щоб знову потроху навестися на омріяну зброю.

У старенької додалося клопоту – без кінця ховати од малого автомат; а де ти його заховаєш, коли Кирилка як магнітом тягнуло до схованки?

Вже бабуса побігла до магазину, нажувала вишневої живиці і нею серед інших об'яв приліпила таку:

"Хто згубіу аутамат прійдзіць забяріць на ул. Саухозную № 28".

Однак ніхто так і не прийшов. Бабуса бо не здогадувалася, що Кирилко вистежив її зі своєї засідки й одразу здер оголошення.

8

Жора дивився в стереотрубу й мучився:

– Чи не вуаєрист я?

І було чого, бо ще навпроти його київської квартири був гуртожиток, і в кожному вікні була інша картинка життя – і що він тоді підглядав?

Дивно, але найцікавіше було, наприклад, як незнайомий пацан робить зарядку.

Або хтось собі за столом читає книжку, а Жора читає читача, ну, нічого особливого не відбувається, однак у людини іноді змінюється лице, справжньою знахідкою була проста посмішка.

Ну, чиясь сварка чи які танці нецікаві, головним чином приваблювала чужа буденна діяльність, наприклад, переписування конспекту або прання шкарпетки під краном.

Чому?

Бо жоден актор так не зіграє.

Актор буде вдаватися до різних професійних знахідок, певної послідовності, що, за великим рахунком, однаково буде фальш – більша або менша.

Виставивши з-за бруствера замасковані лінзи, Жора здобув собі ціле село Сироваху з усіма найпростішими подробицями:

ось, наприклад, бабця сапає грядку,

дівчинка грається з кицькою,

дві тітки поволі долають час, балакаючи через такий же похилий паркан.

Звісна річ, за такими "лівими" спостереженнями може статися так, як у боксі: кліпнувши, проґавиш найцікавіше – нокаут, тобто десь не встережеш ворога, однак тут у Жори була надійна підпора: чуйка.

Він хребтом чув будь-які важливі зміни в дійсності і тренувався, змагаючись із Джулькою, собачкою, що прижилася на блокпості, бо та чудово чула далекі удари, наприклад, з міномета; й першою кидалася в бункер, а за нею і вся братія; проте Жора і в цьому її, бувало, випереджав.

- Ей, Псіх, іди проковтни, - кликали його до пічки, але він не відповідав, знаючи, що хтось його пожаліє й принесе казаночок: хлопці бо думали, що він пильнує супротивника.

"Ні, - тішив себе, - якби я був вуаеристом, то вдивлявся б у дівчат чи, можливо, в тіток", - а то ж ні: міг, наприклад, дивитися, як хлопчик випасає козу або качка веде каченяток до води.

- Ей, Псіхолог сраний, будеш хавать чи дождеш, поки вистигне?

- Жора, іди в баню, я тобі шо, офіціант? - тицьнув йому під ніс кашу Вітько, і пара вмить запітнявила оптику.

- Спасибі, брате, - чемно озвався Жора, знаючи, що зображення хутко відновиться.

- Шо ти там усік? - плямкав ложкою друзяка.

- Розумієш, зміни, - не став надто пояснювати він, нехай собі думає, що вистежує педералів.

Хоча його недаремно прозивали Псіхом, тобто Психологом, бо в перебігу буденних подій села була якась тривала закономірність, порушувалася вона незначними втручаннями.

Якими?

Оно, наприклад, в одного дядечка фальш проявлялася, як він кутив - ну, сказати б, показово кутив, а не натурально, як це роблять нормальні дядьки. Наприклад, надто картинно припалював.

На яку публіку працював цей саморобний актор? Ні на яку, він сам собі був за публіку.

Тому Жора не здивувався, коли дядечко з'явився біля блокпоста на своїх задрипаних "жигулях", показово метушився, коли хлопці перевіряли машину, водночас із-під картуза глипаючи по укріпленнях.

Потім довго пихкав мотором, рушаючи з місця, доки, добряче газонувши, покотився.

Загрози такий персонаж не становив, однак справжній психолог зауважив - а чого це він їде на Ново-Виселки, даючи гак, коли йому було б зручніше поїхати Долинівкою, бо там дорога не така побита? Шануючи свій древній автомобіль, звісно, кожен нормальний чоловік обрав би простіший маршрут; може, дядечко просто вирішив порисуватися, бо бійці давно вже мозолили йому очі, звісна річ, цей блокпост не прикрашав пейзаж.

Жора автоматично став придивлятися до його садиби, наприклад, у відблисках сусідового віконця добачив, що за хатою в дядечка з'явився такий же зацвиганий автоприцеп, нічого б дивного в тім не було, якщо не завважити, що "жигуль-копійка" ледве-ледве тяг самого себе.

Або, наприклад, перш ніж зайти в гараж, чоловік довго й повільно кутив цигарку перед дверима - хіба хтось заважає робити це, скажімо, всередині?

Смалить, покручує, зиркає навколо, не маючи й підозри, що з далекого блокпоста потужна оптика наближає його і його поведки впритул, піддаючи пильному вуаеризму.

Такі дрібниці поволі збиралися до купи, і тоді Жора почав закликати іншу дійсність. Яку?

Вона вже не раз і не два виручала, ще колись на Майдані, тобто хлопець умів класно спілкуватися з дворовими, по-простому кажучи, зі шпаною, така довіра викликала й зворотну, отож він міг тоді трохи контролювати обставини.

Що свого часу зіграло роль у розмінуванні сцени Майдану, і сам Євген Нищук, дворазовий незмінний фронтмен велетенського дійства – чи міг здогадатися він, що отут якийсь саморобний психолог профільтував обставини і дійшов висновку, звідки чигає загроза? І не помилився, бо професійні мінери виявили той заряд і знешкодили.

Бач, дітлахи надто полюбляють зброю, а ще полюбляють льодяники, особливо столичні, на які, дякувати волонтерам, був багатий блокпост, отож здалеку забачивши, як до крамниці простує наш патруль, пацанята знаходили причину, щоб бути там, помацати у вояків зброю чи обладунки, почути схвальні слова, покуштувати солодошів – а де ще ти їх тут візьмеш, як навколо війна? Тут простого цукру з гуманітарки, бувало, місяцями не діждешся.

Військові психологи називають це роботою з мирним населенням, а Жора іменував словесним вуаєризмом, коли якесь дитинча в словесному потоці й проблисне інформацією про учителя фізики:

– Дак он ещо давно хотел запретить етово, Ейнштейна, – реготалася дівчинка, колишня відмінниця, колишня, бо школа вже давно стояла зачинена. – Не запретить, а возразить ему хвастався. – Розповідала малявка, хизуючись, що знає такі складні слова, як "Ейнштейн".

– Да все тьоті достають ево: тебе, дядь Вась, не Ейнштейн нужен, а женіцца, ха-ха-ха, – пишалася дитина, що знає балачки старших жінок, тобто вони довіряють їй, малявці.

Отак потроху складався образ далекого дядечка, й не одного його, бо, зрештою, всеньке село становило найголовніший тактичний інтерес, і не лише населенням, а й розташуванням ніби й простих, але доволі стратегічних споруд.

Уява Жори вже багато разів малювала їхнє використання ворогом і перебіг військових подій у такому непоказному населеному пункті, як Сироваха.

Додати до цього й інше важливе джерело – під час патрулювання околиць на джипі Жора неодмінно давав гак по навколишніх грушівках, бувало, іноді підвезе когось із місцевих, а ті на подяку торохкотіли, не вгаваючи, про болючі теми – зачинену школу, потім про її "безхатніх" педагогів, ясна річ, жодна жіночка не промине про "бобиля" дядю Васю, вчителя фізики, бо той мозолив жіночу уяву – був неодружений.

– Дак, бля, мастер на всі руки, а толку-то? Сідіт себе, возіцца чорті з чим, а старість прийде – ані внуків, нікого. І крепкій, казалось би, мужик.

Тут прозиралася "класова" відчуженість місцевого інтелігента від народних мас, що давало додаткову енергію балачкам:

– Ну, зол он, ясно, а чево злітсья-то? Все злиє, да, но не на своїх сердітсья надо... – жіночка миттєво вмовкала, бо ляпнула зайвого. – А на обстоятельства нада сердітсья, раз такі сложились, – виправлялася хутко.

- А ви чого ж, - вставлявся Жора, - не виявляєте ініціативи? Зайшли б по-сусідському, попрали чи щось заштопати, та? Гляди, може, й вийшло б чого?

- І-і-і-х! - вереснула тьотя Катя. - Он молоденьких-то сторонітся, куда уж мене, старой тьохе?

- Та вже ж і такий старій, - тонко підкочувався Жора, - дивлюся на вас, так тут ще роботи й роботи, га?

- І-і-і-х! - радісно пищала та, одмахуючись од хлопця, бо так одвикла од компліментів, що раділа навіть грубим. - Да тут не одна-то питалась, дак даже на порог не пускає, секрети там якіє-то.

- Секрети? - по-дитячому дивувався Психолог.

- Да уж, ізобретаєт. А что ему остайотся-то? Возіцца только, виживаєт как-то нада, вот он і копаєтсе себе со скукі, лучше б на городі копався. Антен себе сооруділ, с міром общаєтсе, ему не до нас, баб, у него єсть дела поважніє...

А коли патрулювали Долинівку - там у середу збирався чималий торг, - то, по-перше, можна було й собі було чогось перекупити чи виміняти на консерви, по-друге, після базарювання контингент був охочіший до балачок.

- А за вуха тягав? - підколював Жора малого.

- Хто? Дядь Вась? Ха-ха, да он у нас смірний, і воєе хорошій стайот, еслі на него крікнуть.

- Отак? Ти й крикнуть можеш на вчителя?

- Я не. А завхоз - да, бо вічно фізік что-то утащіт, провода там, проводку. Ну, вальти у него, понімаєтсе? А взрослий человек. Вот недавно модель себе купіл, понімаєтсе?

- Модель? Манекенницю?

Од такого жарту на малого накочувався цілий напад сміху.

- Да нет, ігрушку, представляєтсе?

Тут хлопчина довго і з насолодою, підскакуючи словами на вибоїнах, розповідав про дитячий радіокерований автомобільчик, який для чогось знадобився безробітному вчителеві.

Дізнавшись про марку цяцьки, Жора негайно і терміново замовив у харківських волонтерів і собі таку саму, гаразд, що цей китайський товар виявився надто популярний.

Хоч як він лупив очі в окуляр, а якихось ознак антени не виявив, старий фізик досконало маскувався.

- Ти на біса соляру палиш? - сварився лейтенант, бо його трохи тішила загадковість Жори, якою той насолоджувався перед бійцями.

- На патруль, - виправдовувався той, - на контроль.

- Який ще контроль?

Іноді хлопець міг зненацька покинути свою улюблену стереотрубу, заскочити в автівку і несподівано зникнути.

Ну, не на побачення до тьоті Каті він їздив - варто було далекому "жигульонку" знятися з місця, а Психолог вже й котиться услід манівцями. І було чого, за побитим

мостом лежала вціліла ракета від "града", бач, кацапи халтуру сюди гонять, неліквідку, вона часто й не вибухає.

Зловтішно хлопець зирив здалеку, як Вася накидає петлю на боекомплект, як прив'язує з іншого кінця ломаку, залігши обережненько подалі, тягне до себе чималий той снаряд, а вже потім обережненько, наче малу свою дитину, садовить на задне сидіння автівки.

Наступні мандри привели в несподіваний кінець – на околиці Ново-Виселок серед пустирища самотіла будка з купою залізниччя з вивіскою "Прийом металобрухту".

Недовго довелося залягати Жорі за далекими руїнами – швидко Василь Петрович виніс звідтам два важких оберемки, закутані в мішковину, і пхав у "копійку" замість пасажирів.

Отож Психолог став більше схожий на Псіха – огризався на найменше відволікання від потужного оптичного приладу, вже не никав ним по селу, а прикипав до самотньої хатини простого сільського вчителя.

А надто до його гаража, що приховував таємницю, ніби й непрозору, але для Жори очевиднішу за всі наявні.

Одної ночі він перевзув берці на м'які, нечутні кеди, трохи пострибав, чи бува щось не торохтить зрадливо в кишенях, і, взявши ліхтарика в зуби, рушив у напрямку Сировахи.

Екс-педагог намотав "колючки" на парканах, отож довелося поколотити пальці, аби розсунути пролаз, рухався Жора точно, бо вже десять разів проклав маршрут за допомогою стереопари, однак ліз надто обачно, навпомацки, остерігаючись розтяжок.

І несподівано натрапив на таку, але де?

Нагорі, на дереві.

"Що за притча?" – матюкнувся подумки.

Простеживши її напрямок, потроху збагнув, що це не вибухова пастка, а антенний дріт зеленого кольору, й не треба бути географом, аби визначити її азимут схилення в напрямку міста Луганська.

"Хіба тьотя Катя збреше?" – радів він як дитина чи як Шерлок Холмс.

Потиху підсунувшись під хлівець, який гордо іменувався гаражем, хлопець несподівано наштотхнувся на густий каніфольний дух, який так недоречно додавався вночі до пахощів вишневого садочка.

Притулившись вухом до тильної стінки, Жора дочувався до різних "виробничих" звуків:

шкрябання терпужка,

ляскання пасатижів,

кількох технологічних матюків, якими шипів до паяльника безробітний вчитель фізики.

На ранок Жора урочисто викотив на вулицю свою китайську радіокеровану цяцьку, яка, правду сказати, давно вже дратувала бійців своєю яскравою недоречністю серед суворих кольорів блокпоста.

Задавши їй по пульту кілька контрольних вправ, хлопець відімкнув машинку, а сам натомість щільно припав до улюбленого окуляра.

Сподівання його не обманули -

там, у Сировасі, фуркнув старенький мотор, і "жигульонок" надсадно викотив на ґрунтовку автопричепа, обкладеного зверху хмизом.

- От скажіть, будь ласка, - інструкторським голосом одкоментував хлопець, - якого б це дідька возити малу купку хмизу на причепі? Бензин же дорожче коштує, аніж оті палки.

Ніхто не розумів, про що він балакає, однак кожен пройнявся його хвилюванням, що так і пашіло.

Незабаром, з кількох настирних спроб подолавши пагорб, авто з'явилося на трасі.

- Хлопці, ховатись! - категорично наказав він голосом психолога, а сам, широко розставляючи ноги, виступив на дорогу.

- Так є! - перший зреагував Сивий і кинувся в бункер.

Авто звичайнісінького задрипаного зразка невпинно котилося сюди, ретельно оминаючи вирви та вибоїни, й несподівано стало, чимало не доїхавши - і не через шляхові перешкоди.

Бо Жора високо підняв угору китайську автомобільну іграшку й показово помахав над головою.

Він явно насолоджувався спантеличеним обличчям водія, який ще не второпав суті такого жесту, однак тривога інстинктом огорнула його.

Потім Жора вийняв з кишеньки дистанційного пульта од цієї цяцьки і також здалеку похвастався, тут рефлекс випередили логіку викладача фізики - він, наче кіт, вистрибнув із "жигуля",

однак хлопець випередив його, ще в польоті дядька до кювету він натиснув пимпочку -

червоне марево підкинуло причепа, розколовши асфальт,

"жигульонок" немов картонний здійнявся вгору, махаючи дверцятами,

догори бризнуло шосейне покриття, а куди щез "кулібін", ніхто зафіксувати не встиг, бо чад щільно обкинув видовище.

Цього ж вечора "УТ-1" показало в новинах глибоку вирву біля "енського" блокпоста, і Олесь Терещенко відкоментував:

- Нашим бійцям вдалося запобігти діям місцевого терориста, котрий вирішив підкотити під блокпост причепа з дистанційним зарядом. Під час невдалої акції загинув і він сам, підірвавшись на саморобній міні.

Цього ж вечора в московських теленовинах Дмитрій Кісельов, показавши те саме відео, скрушно стулив долоньки:

- Вот что творит кievская хунта на свободoлюбивой Луганщине - она вимещает свою безсильную ярость на простых мирных жителях, не в силах прoтивостоятъ народному возмездному двіженію, она убивает ні в чом не повинных мирных жителей, как она для устрашения совершила над простым сельським учітелем Васілієм Петровічем Ушковим,

любімцем дітей і сограждан, нагородженим медалью отличника-педагога, преподавателя местной школи.

9

А кого б це не розлютило? Коли тобі наказують звільнити капонір, викопаний під бронетехніку, сказати б, обжитий, а туди вкочують якусь чортопхайку – зачуханий бусик з одкидним задом, і це на місце рідної беемпе – що за фокуси, що за поспіх? Хай би самі собі копали й маскувалися, приїжджі дармоїди.

Кабіна бусика розчинилася, й звідти доволі незграбно ступила на землю жіноча стать, дві штуки, обидві з чималими бронежилетами, тобто з бюстами. Такі, що Сивий отетерів – які це в біса війська такі кобітські? Мало не вимовив це вголос.

Після узвичаєних армійських привітань дівчата поставали, широко розставивши ноги, й широко вступилися в небо. А всі навколо вступилися в дівчат, теж широко, і, треба сказати, було у що втуплюватися.

Так, що Сивий вирішив: нічого страшного не трапилося, він піде до місцевих, знову позичить екскаватора й викопає собі хоч два капоніри.

– Ну і де вони? – раптом одірвалася від небесної синяви старшенька, а в її очах на секунду затрималася блакить.

– Хто? – Сивий з першого її слова відчув себе винуватим, бо не збагнув, про що вона питає, і не через суть, а через очі.

– Безпілотники, – сказала вона.

– Дрони, – додала інша.

– Да, гади, розліталися, – видавив Сивий, а далі пішло легше: – Ви не повірите, ну їм тут як медом намазано, літають і літають.

Радів, що знайшов спільну тему, бо, правду сказати, і в мирний час був ласий на жіночу стать.

А чому було радіти? Якщо з'являлися чужі безпілотники, то це означало лише одне: скоро ворог почне наступ, і нічого іншого.

– А звідкіля? – запитала меншенька, та, що з відкидним задом.

– Себто звідки прилітають? Та звідусіль, гади, оно, бач, як і чим їх збивати? Тут треба великого дробовика, такого, щоб на кілометри бив, бо із зенітки не вцілиш, бо вони, гади, маненькі, – розходився він так, що й не помітив: ті його не слухають.

Бо жіночі війська почали одкидати заднє запинало, за яким виявилися дивні прилади, щось на зразок антенних, лише вкритих таким неначе склом, яке теж відкидалося, – а що там було всередині, то вже біс розбере, не те, що Сивий.

– Лазери? – несподівано здогадався він.

Ті ствердно кивнули, це був як комплімент.

– Тобто лучами збивати безпілотники? – ще раз збагнув він.

– Ну, майже. Скоріше – дезорієнтувати, заплутати, словом, порушувати зв'язок керування.

- Ну, можна сказати, що це і є збивати, - погодилася меншенька.

Інші вояки розглядали не так військові обладунки, як тілесні ладунки їхніх власниць, однак ті поводитися гордо, тобто вся їхня увага була прикута до своєї машинерії.

- Може, чайку? - нарешті отямився він.

- Еге, - вимовила старшенька.

І гордо видобула з підсумка термос.

Що й зробила меншенька, цицькатіша, відкидна.

Вони так і стояли, попивали чай, а очей не одводили від синяви - небо сьогодні було надто прозоре.

Потім цього їм здалося мало, й вони взялися за біноклі.

- "Натовські!" - мало не прошепотів заздрісно він, про такі міг лише мріяти, бо з широкими квадратними лінзами.

Після чого Сивий почав пильніше придивлятися до приладів, і вони теж почали здаватися йому імпортними.

Оту жіночу зверхність несподівано порушили ворони - спершу з'явилися розвідувальні гави, а потім потяглися і всі інші, і то в такій великій кількості, що здалеку здавалося, наче гігантська риболовецька мережа затягує півнеба, аж дівчата відставили імпортні біноклі і втупилися одна в одну.

- Да, сволочі, - Сивий зрадів, що знову знайшов спільну тему, - бач, літають, я ламаю голову, чого тут? Що їм тут треба, звалища чи якогось харчу?

Дівчата так уважно подивилися на нього, що він мимохіть відчув себе "звалщем", тобто кожен солдат не любить ворон, адже вони завжди віщують зло. Розвивати цю тему він не став, бо ясно й так, яка то тема.

На що жінота зачинилася в кабіні і вдалася до перемовин по рації.

Однак Сивий застосував військові хитрощі - волонтери ж учора підкотили чимало домашньої випічки.

А головне, що вони розкололися на нечувану, тобто ненюхану каву, таке типу мокко, але з нелюдським ароматом, яке будь-кого могло виманити з казенної кабіні.

Що навіть Сивий мало не розколовся на коньячок, однак вчасно схаменувся: дівчата ж на секретній роботі й відмовляться, а поїти свою братію однією пляшкою? Курям на сміх.

Швиденько розстелили, накрили, і тут далекі ворони, неначе забачивши гостинці, вчинили гелґотіння, тобто так рясно закаркали, що все злилося в сатанинський вир, де виринали навіть хорові вокалізи.

- Де ворони, там непомітні дрони, - прокоментував Сивий.

Дівчата приєдналися до столу, однак думкою були не тут, а на небі, яке перекривалося воронням.

- Це якась біда, - знову заходився той, - вони мене здавна, бігме, не люблять, от роки три тому ішов був собі спокійно парком, коли чую: каркають. Отак навколо клена такого.

Дівчата знічев'я втупилися в нього.

Він од цього закліпав і заговорив ще швидше:

- Я думаю, що за притча? Чого вони там крутяться? Підходжу туди, як фацет, і що я бачу? Аж там випало воронення мале, ну, з гнізда впало, а все їхнє кодло куйовдиться, не знає, як йому поміч дати. Розумієте? Ну, я підійшов і взяв те воронення на руки, щоб підсадить на дерево. Розумієте? А воно ж кричить, та все дужче й дужче. І ось тоді ця зграя знає, що зробила? Отак здійнялася вище, а тоді всі по черзі спікірували на мене, і кожна, знає, випустила гівенце, й, знає, дуже влучно, що як я звідтам не тікав, а вони доганяли й знову влучали. Бігме! Словом, я місяць не міг відмитися, так в'їлося в шкіру, - розходився він.

Лише за мить збагнув, що сидить за розкішним столом, де всі осудливо зиркають то на нього, то на випічку.

- Ой, перепрошую, ми ж за столом, - здогадався він і вмовк.

Воронячі зграї тим часом нашарувалися в три пласти, оберталися в протилежних напрямках, потроху рухаючись над позиціями у ворожий бік.

Сивий вирішив виправити ситуацію:

- Ну, одно слово, я оцією притчею хтів сказати, що за цими зграями ми нічого путнього в небі не побачимо, тобто дронів.

Дівчата кивнули.

Кожен сидів і щосили думав, як би то продовжити розмову, яку Сивий загнав у глухий кут, тому частувалися мовчки.

А про що говорити?

Не почнеш розпитувати про апаратуру, бо вона, й коню це ясно, надто секретна, аби базікати.

- То оце ж, - знову почав Сивий, бо був тут старший за званням. - Я до чого вів? Я хтів спитати: чи можна з ваших оцих приладунків вгатити по воронах? Ну, це моя головна мрія, бо вони тут, Йосип на кобилі, дуже вже понадвисали, розумієте?

Дівчата, тамуючи посмішки, презирнулися.

- А чому? - надсьорбнула старшенька. - Воно б можна, але чи подіє?

Вмовкли.

- Хоча тут є один позитивний фактор, - ожила цицькатішенька. - Вони ж, ворони, занадто чорні, а це дуже збільшує фактор променевого поглинання. Я думаю, він вдесятеро вищий, аніж, скажімо, в безпілотників.

Наче зачувши це, воронячі зграї щосили заляскотіли, вони сунули, обертаючи небо, туди, за лінію фронту, де окопалися лугандони.

- Цікаво, цікаво... - намружила очі старшенька.

Обидві були з вищою освітою, а тому могли багато чого розповісти про воронячі новації:

останні роки в Європі почалися глобальні пташині перелокації - велетенський воронячий фронт потроху насувався на континент, охоплюючи все серпом, локальні зграї видзьобували всіх інших птахів, витискаючи їх, й тут немає нічого дивного, адже

ворона живе триста років, тож має набагато більший досвід поневолення, аніж, скажімо, горобці, що живуть набагато менше й тому не такі розумні.

Західні уряди навіть ухвалили так зване кроу-кілерство, тобто мерії платили громадянам за кожну вбиту ворону.

...Загадковий бусик секретно загудів електрогенератором.

- Накачуються, - пояснила старшенька.

Сивий втупився у вогники приладів, які спритно перебігали панелями, невпинно пришвидшуючись.

Усі навколо зачаровано обступили апарат - ще б пак, де таке побачиш? Та ні на якій виставці не побачиш, це точно:

бо як вдарили вгору рубінові промінчики,

платформа з приладами зрушилися, обводячи лазерами горизонт, й дуже швидко стало помітно, що воронячі зграї присідають, намагаючись зрушитися вбік від небезпеки,

намагаються ховатися одна за одну,

знижуються, тобто падають, просотані помаранчевими спалахами,

від чого гелґотіння, як по команді, вщухло, чорна стихія втратила голос, енергію, словом, усе те, чим споконвіку знижувала й оглушувала небо.

Воно знову набувало висоти.

Дівчата радісно вискочили з кабіни, бо всередині ніде було скакати, а головне - танцювати, ляскаючись у долоні.

Ще б пак - небо очистилося од ворон, знову ставало блакитним, тобто геть прозорим, як і було колись.

А вороння тепер густо вкривало земну поверхню, неначе небачений чорний чад чи попіл.

Хтозна, може, деяким і вдалося вижити, прикинувшись мертвими? Бо вони споконвіку дуже хитрі, ці вражі ворони.

Не пройшло й півгодини, як Сивого покликала рація:

- Що сталося? - шипіла крізь розряди вона.

- А що си стало? - невідомо не розумів він.

- Що, що. Лугандони масово покидають позиції, що.

- Які позиції? - з радості Сивий вирішив не розуміти того, що йому кажуть.

- Ті, що навпроти вас. Першими знялися й дременули кадиновці, ти можеш собі таке уявити? Кадиновці повтікали! Отак просто, без ніяких причин? Ти можеш мені пояснити, що там у вас робиться? - голос був дуже заклопотаний і вимагав пояснень.

Гм, що робиться? Коли на голови сепарастів з неба падає мільйон мертвих ворон, то, звісно, виникає одна думка: якомога швидше дременути звідти подалі, бо це явно зловісний знак неба.

Сивий, певна річ, знав причину відступу ворогів, але тамував момент, геть не хотів пояснювати містичної правди, бо йому дуже подобалося, коли штабне начальство знає набагато менше, аніж він.

Стереопару йому лейтенант не віддав, хоч як Жора й канючив, довелося обійтися простим біноклем.

Особливо лаявся начальник на його тривалу відсутність, і не так на неї, як на те, що той затіває якусь нову таємницю і приховує її, і не тому, що забобонний, а для того, щоб мучити увесь блокпост.

Ну, ясна річ, ви, мовляв, стовбичте тут, а я, козирний, десь подамся вершити свої азартні діла.

Які?

– Скоро побачите.

Тобто завершити цю просту справу він міг би й одразу, однак хотів дужчого ефекту.

Себто облаштував на зруйнованих околицях Ново-Виселок таємний спостережний пункт і звідтіля наглядав гнилу халабуду, біля якої стояла чималенька вага, виразно свідчаючи, що тут приймають металобрухт.

Керував ним мордатий тип, котрий явно нудився своєю примітивною роботою: зваж, одкинь, заплати.

Однак треноване око Психолога постерегло цікаву закономірність, яка полягала в тому, що її не було; тобто й разу не бачив, аби хтось приїхав і забрав накопичений метал.

Питання друге:

а кому в біса тут потрібен іржавий метал, якщо всі підприємства стоять?

Хоч би яка паршива кузня щось клепала, та й того нема, усі довколишні люди виживали завдяки натуральному господарству, а тут вже не до металовиробництва.

Піддивився він і кумедні речі – як під вечір місцеві пацани крадькома крали звідти різні залізяки, щоб потім вранці принести їх, і, зваживши, отримати заробіток.

Ну й що?

Хіба міг начальник помітити – адже товар був одноманітний: секції батарей опалення, труби чи гнута арматура?

Що одного такого разу Жорік, перевдягшись у зацвигане цивільне, і сам підкотив тачку з залізяччям.

– Почом дайош? – риторично запитав.

Той навіть не став торгуватися, а покидав усе на вагу, одміряв і тицьнув гроші прибулому, не нагородивши його бодай поглядом.

Чому?

Бо чомусь його ховав, була в цьому якась потреба.

Словом, Жоріку не вдалося зазирнути всередину будки, яка так ретельно зачинялася, але він мав тут важливіше завдання – котячи туди тачку, повідкидав зі стежки різні камінчики.

Все рухалося за графіком – спершу прибув московський гуманітарний конвой, і, нарешті, наступного дня хлопець був нагороджений за своє терпіння: на облюбований

пустир викотився чималий джип і зупинився біля будки, зблиснувши рясним нікелем.

З нього вийшли кремезні дядьки й по-діловому кивнули.

Потім без поспіху повитягали цигарки й почали пускати дим у небо, куди й линули по черзі поглядами.

Жорік з радощів не знав, що й робити – про всяк випадок прикрив долонькою оптику, аби бува по-зрадницьки не блиснула, хоча, правду кажучи, радше могли блиснути його надто щасливі очі.

А чоловіки нарешті за командою старшого покидали бички й затоптали їх, відчинили багажника й повагом почали витягати зашморгані й важкі на вигляд клумачи й носити їх досередини, обережненько вкладаючи.

Хлопець міг подивуватися, що вони навіть не важать нічого, однак його мучило інше – що то за товар такий, якого в задрипаний метало пункт возять дорогим джилом?

Потім, спершись на авто, сходняк повиймав звідти нехитру закуску з копчених ковбасок і розхлюпав по пластикових склянках горілку, що яскраво просвітилася вечірнім сонцем; усі по черзі урочисто видихнули, дехто вже й встиг перехилити, як побачили:

просто у розчинені двері халабуди стежкою мчить строката китайська автомашинка,

цяцька виявилася важкуватою, бо стрибнула лише на порозі,

старший, здогадавшись, не влучив зафутболити її, й тому всі інші завчено й треновано кинулися додолу,

однак Жорік вже натиснув кнопку дистанційного керування іграшкою, –

рвонуло так, що навіть він не очікував, –

спершу бухнула маленька автівочка, потім високо вгору будка, а далі рознесло й джип,

потрійний вибух злився воєдино, метнувши навколо рясним залізниччям.

– Хана! – устиг вигукнути Жорік і втупився у свою руїну, кленучи себе, що не передбачив такої шаленої сили і не окопався: ось із-під хмар серед брукху гухнув циліндричний чималий лом – увійшов у землю поряд із хлопцем.

Різний метал одгупотів з неба, однак бувалий в бувальцях Жора уперто не підводив голови, затуляючись, адже ще довго з-під хмар сипався битий шифер, а потім ще й дерев'яки.

Іржавим брукхтом обкидало навколишні пустирища й околиці, тобто дітлахам можна було знову йти й збирати його, і знову таскати здавати назад.

Але – куди?

Ні будки, ні джила, ні працівників умить не стало. А коли уляглася курява, Жора зміг побачити, що з усього цього лишилася тільки досконала закіптюжена вирва.

буває, куля кілька разів одскочить по підвалу, вже й пошарпали чимало наших укріплів.

Отака тобі гібридна війна:

сталось, що одна засідка потрапила в іншу.

"Тільки б не підтягнули гармату", – благав у Бога чи в гармати Хантер, бо якщо осколки зрикошетять – тоді кранти.

Хоча, чесно сказати, й ерпеге не кращий, ба навіть і проста ручна граната. Отож хлопці позакладали чим могли вузькі підвальні вікна й сподівалися на підмогу. Бо ситуація тут змінювалася кардинально, крутилася кілька разів на день, отут найголовніше вискочити з тісного підвалу, щоб потім і самим так само змінювати її й крутити.

Враз усе затихло, хтось би зрадив, але досвідчені бійці ніколи в таке не вірили – ворог замислив якусь підлянку або просто перегрупувався, що також не краще, однак усі потроху відкинулися хто на бік, хто на спину, щоб хоч на якийсь момент перемкнутися.

"Це як на рингу між раундами", – міркував Хантер, – "хоча там є надія, що колись усе нарешті скінчиться, а тут..."

А потім прогнав недоречні думки, бо що означає: скінчиться?

Не приведи Господи, щоб скінчилося навіки, й почав посилено думати-рахувати, скільки в нього лишилося набоїв, і щоразу виходила непогана цифра.

Тиша тривала й тривала, аж кожному починала заповзати тиха надія, що педерали відступили, що наші їх одтіснили від тієї клятої колишньої бойлерної зі зрадливо товстими стінами, чий надійний захист так затягнувся.

Дехто вже й потягся по цигарку, аби перебити в'їдливий порохований дим – "сіркою тхне, як з диявола".

Поліз до портсигара й Хантер, і в цю мить побачив інший дим – сюди влетіла граната з підствольника, "поцілили таки, суки" – зблиснуло в голові. Всі сахнулись по кутках, однак замість вибухнути вона пихнула димом, "димовуха?" – замерехтіла надія.

І кожен затамував подих, щоб видихнути його в протигаз, натягуючи; дивно, що дим якийсь легкий, надто прозорий, занадто б, сказати, активний, та й коли б це були димовухи з підствольних гранатометів? Та це ж...

Отямився від сильного головного болю, насилу розплющив очі й почав приходити до пам'яті, аж доки збагнув, що перебуває у геть іншому приміщенні, бо без вікон; потім з темряви постали побратими, дехто гарчав, а дехто теж очуняв, дивно було не те, що беззбройні, а що всі роззуті, поступово поставала правда, від якої побігли мурашки не лише по спині, – ще б пак, побачити себе й друзів у такому місці і в такому стані.

І нічого дивного не було, що він отямився перший, адже він був єдиний, кого не поранено.

Тому Хантер вирішив розслабитися, доки є така можливість, бо що на них чекає, то вже Бог знає.

Потроху в пам'яті постали недавні уривки, як його в'яжуть, тягнуть, кидають з

кузова у склад з вугіллям.

- Вони, суки, на нас іспитували свої нові фокуси, - висловився Баняк про газову гранату, і всі погодилися, дружно закивали головами, від чого знову почав повертатися біль.

- Да, суки, нахімічили нового газу й почали іспитувати.

- На нас? - смикнувся Петруччо.

- А на кому ж ще? Не на лугандонах же.

- Ага, тих ніякий газ не візьме, - спробував реготнути Хантер, але так, щоб не сколихнути біль.

У нього була своя версія, однак не хотів псувати іншим настрої.

Вся річ у протигазах, він ще й раніше помітив, що коли розтягти край маски, то він брався більшими розколинами, тобто був невідомо якого року випуску і з яких запасників.

Хоча вся проблема полягала у випускному гумовому клапані, що, втративши еластичність, легко перетворювався на впускний.

- Голитись треба, - буркнув Булига, - бо щетина не дає прилягати до морди. От газу й пройшли.

- Голитись, чорт його зна, коли було голитись, - шкварчав Баняк, бо був твердо переконаний: кацапи роблять нові газу, що проникнуть куди завгодно.

Отак, кволо сперечаючись, долали час, однак кожного мучило головне питання: мучитимуть чи пристрелять?

Він підсунувся до іржавої батареї і торкнув її плечем - трималася вона хитко; посмикавши, вдалося розхитати один з гачків підпори, що висунувся з дерев'яного чіпка, а з іншого кінця виявився гостряк.

Усі навколо неквапом споглядали його великі зусилля, не знаючи, як він їх застосує далі.

Нападе на охорону?

Чи на кухаря, який принесе баланду?

Чи на "парашутиста", котрий принесе парашу?

До речі, на парашу не було й натяку, тобто запаху, що свідчило - цей склад ще ні разу не був в'язницею, лише пахтіло колишнім вугіллям.

У кутку вгорі був невеликий вентилятор, і Хантер почав його виколупувати, незважаючи на зневажливі погляди, адже отвір однаково був маленьким.

Просто вони ніколи не знали, що таке діггерство або бодай спелеологія.

А там було таке правило:

якщо голова пролазить у дірку, то і все пролізе, бо голова тверда, а інші частини тіла навпаки еластичні.

Кілька разів Хантер падав знесилений, однак знову повертався до справи, чудово розуміючи: що довше тут сидітиме, то менше буде сили, а тому намагався використати ту, яку був нагуляв ще на волонтерських харчах.

Баняк, бо мав найкращу чуйку, лежав під дверима на шухері.

Іржавий вентилятор потроху посунувся, ще трохи виліз, далі довелося обсмикнути дроти – і готово, отвір звільнився, і тут треба сказати "спасибі" колишній радянській владі, яка практикувала, наприклад, неякісний цементний розчин, що й прислужилося в теперішній ситуації.

Наймолодший з них, Петруччо, кривив губи, знаючи, що це не шлях до свободи, бо занадто вузький для неї. Однак йому стачило глузду не квакнути, бо всім і без того погано.

Хантер просунув туди праву руку, якнайдужче випростав плече, ще протягнув, тоді боком шию, потім потилицю, далі, далі, але...

Він випав назад знесилений, і не так од втрати зусиль, як від невдачі.

Довго ж довелося відпочивати, бо педерали знадвору заворушилися, сновигали, матюкалися, і всі укropи завмирили, очікуючи.

Чого?

А це вже лише Бог знав, чого.

Нарешті Булига прошепотів на вентилятора:

– Засунь його назад.

І справедливо – якщо педерали побачать спробу, то невідомо, в який бік повернуться їхні ідеї.

Хантера ж мучили інші думки – якщо він не зміг туди пролізти, то як це зроблять інші, побиті й поранені?

Отак усі потроху переводили подих і сумніви.

Тому він підвівся й почав роздягатися, усі німо спостерігали цей новий цирк, знаючи, що він завжди був готовий до фокусів. Але тут? Який тут у біса шанс, окрім того, щоб лише розлютити федерастів?

Хлопець тим часом зав'язав свої речі у вузлик, випростався.

– Плюйте на мене, – сказав, майже наказав.

Дехто й хихотнув, а дехто й від цього відмовився: клоун драний, знайшов час випендрюватися.

– Хлопці, ну? Це останній шанс, ну, прошу вас, ну, може, ну, може, я приведу яку підмогу.

О! Точно знав, як поцілити, отож всі потяглися до нього, і хто чим міг харкав на нещасного, він розтирав на собі ту слину, однак байдуже, слава Богу, темрява майже приховувала цю незвичну для війни процедуру.

Дехто навіть ще підставив спину, плечі, аби Хантер всунув у діру вузлика, а залізний кілок собі в зуби; потім він неначе вуж потягся туди – слава Всевишньому, отвір мурували колись геть недбало, неохайно, отож пальцям було за що вчепитися, за що підтягтися.

"Мабуть, мостили петеушники", – думав він про кожна таку цеглинка чи криву шпарину, отак видих за видихом утискувався й витискувався, кінця штреку він не побачив, а відчув носом – надворі була тепла ніч; обережно кинув у неї клунок, той м'яко там зник назавжди.

Довго вдивлявся, аж коли узрів вартового з ліхтариком, тоді витяг із зубів залізяку і скочив униз,

вартовий не встиг злякатись, бо здивувався на голісінького укропа, той мав лише один шанс, лише півшансу, він вгородив його в ключицю, звідти гаряче бризнуло, потяг його зі стежки,

коли викинув, стало легше бігти, аж він навіть устигав перехекатися, набирав ходу, летів, знаючи напевне, що не спіткнеться.

...Туману бійці не любили, бо він для блокпоста приховував несподіванки, тому більше дослухалися, і чуйка їх не підвела,

бо звідти вискочив голий, вимазаний, одягнутий лише в автомат "калашнікова", до нестями радісний хлопець.

12

Він би довго одсипався, якби йому не привиділося:

крізь вентилятора намагається протиснутися Петруччо, однак лопаті раптом закрутилися...

Хантер зірвався як ошпарений:

– Чого ви сидите?

Хлопці із сумом дивилися на нього, бо одразу зрозуміли, чого він підскочив.

– Ну, а що ми можемо?

Звісна річ, атакувати вороже кубло й відбити полонених – це найперша річ, але для такого треба батальйон або й два.

Звісно, Хантер був стомлений, неодіспаний, сила ще не відновилася, однак його почало кидати й він чудово себе вивчив, що в такому підкинутому стані здатен довго і вправно діяти, незважаючи ні на які обставини.

А також знав, що тоді й голова виродить якийсь путящий план, так завжди з ним бувало в безвихідних ситуаціях – часто це просто діяв інстинкт, але, на диво, прокидався холодний глузд, не гірший за інтуїцію.

Його думки постійно наvertsалися на колишній розбомблений клуб у Блочкуватому, щось там у руїнах було приховане, щось його туди вело, але що? Він ретельно перебирав у пам'яті всі обставини, аж доки наштотхнувся на шмат синьої тканини, припорошеної рудим цегляним пилом.

Так, тоді під завалом вони наштотхнулися на цілий склад самодіяльного реквізиту, й навіть коробку з гримом до якоїсь історичної постановки, що навіть почали сперечатися – це до "Тараса Бульби" чи до "Запорожця за Дунаєм" – найулюбленіших аматорських вистав.

Чому саме цей спогад свердлов голову?

Він почав копатися в бокових відчуттях, асоціаціях і насилу пригадав одну свою уморну думочку, що непогано було б перевдягтися в казачків і наробити десь у їхньому тилу скандалів, тобто вдати наскок на лугандонів і хутко вшитись, а ті вже нехай би

розбиралися зі своїми натуральними казачками.

Бо там і без спеціальних провокацій часто виникали гострі сутички зі стріляниною, навіть з артилерійською, – публіка була геть амбітна, і кожен корчив із себе вищу расу, особливо казачки, бо мали "славно історію", чого про деенератів не скажеш, чи й лугандонів, бо їхня дохла історія лише починалася.

Однак вони мали ту перевагу, що діяли на "своїй" землі, а казачки хоч які були козирні, а прибули сюди аж із-за Дону, тому нехай і не "ковирячаться".

Отож найважче було не розкопати з руїни реквізит і костюми, а відіпрати їх, ото була ціла мука.

Бо все було велике, ошатне й довго сохло, що Хантер мало не сказився й вимагав одягатися у мокро:

– На вас і висохне! Якого чорта ждять – наших хлопців там зараз катують, а ви боїтеся сраку підмочить?

Катують, а може, вже й відстрілюють по одному, а може, віддають кадировцям на розваги.

А може, вже вантажать в Росію на дослідження – отам уже ніяких кінців не знайдеш, отам вже ніякий маскарад не допоможе, хоч мокрий, хоч сухий.

Особливої мороки завдав реквізит – нагайки, улюблений атрибут казанків, їх довелося заново переплітати.

Хоча перехід фронтової смуги для розвідників завжди велика морока, а робити це в довгих незграбних жупанах і кунтушах – завдання дике.

А надто повзти по-пластунському, особливо крізь бур'яни, особливо крізь реп'яхи.

А вже потім обтруситися, обчиститись – то вже бозна-скільки хлопці вигадали нових матюків.

Лише трохи заспокоїлися, коли взялися до гриму, чепурилися, мазюкалися, клеїлися, тут почалися реготи і підколи.

...Автоохорона витріщилася на них, наче на марсіан – усіляких одяганок було тут бачено, але таких пишних ще ні разу.

Особливо на православному попові – справжнісінька довга чорна рясa з відлогами та вилогами, яких на військових капеланах зроду не побачиш.

Заспокоювало й те, що вони не мали при собі ніякісінької зброї, хіба лише куці нагайки, але яка то зброя?

Знав би хто, що на згині ті мали вплетений тонкий свинцевий кабель, то не так би розслабилися.

– Хто такіє?

– Казакі данськіє, – була відповідь, – вот, прієхалі за вас памірать, радіміє.

Що ж, це було непогано, хоч хтось, хоч якісь, а можна було виставити з них передові пікети.

– Шеф у себя? – отут Влад показово витяг папери.

Охорона ретельно розглядала, удаючи, що тямить, – адже тут побували які хочеш посвідчення, яких тобі хочеш взірців.

Зрештою, нехай внутрішня охорона розбирається з цим – бачили тут різних, але таких – ще ні разу.

Якби не надто строкатий маскарад, то кожен охоронець відчув би брак найголовнішої ознаки казанків – відсутність густого горілчаного перегару.

У коридорі вартові встигли подивуватися з "клоунів" раніше, аніж насторожитися, бо попереду урочисто-довготелесого есаула вибіг карячкуватий холуй у строкатому кунтуші і лягнув себе по чоботі нагайкою:

– На караул! – раптом скомандував до охоронців.

Ті не встигли образитися на таке нечуване нахабство, як зазнали в лоб свинчатками й тихо сповзли в обійми ряжених відвідувачів.

Те саме сталося й з двома здивованими секретарями, яких хутко вклали в передпокої.

– Хто такіє? – підскочив Чума з-за свого командного столу, узрівши на порозі "цирковий" гурт.

– Преданние вам приднестровские вольные казаки, – почув.

– Аткудава?

Подив його вгамувався незвичайно колоритною вдяганкою прибульців.

– Казаній раз'езд прибил по согласованому предписанію! – вигукнув Влад, долаючи акцент.

– По какому расписанію? – напружився той пригадати, бо їх надходило й усних, і письмових безліч, не розгребеш.

Проте "есаул" уже розкрив обійми братнього привітання, але насправді лише аби одвести праву руку з нагайкою для удару.

Однак Чума був тренований і встиг поставити блок, але тут його професіоналізм і зрадив.

Якби бито, скажімо, бейсбольною битою, прикладом чи штиком – то це б спрацювало, але вдвоє складена нагайка згорнулася посередині, обійшовши застережливого ліктя й гухнула по потилиці, враз вибивши з пам'яті.

– Машину, братья, машину! – гурт "клоунів" вибіг, несучи на руках такого самого в довгому жупані, з-під насунутого на ніс башлика стирчали густі козацькі "вуса".

– Што такое? – звели ті зброю, однак казачки на те й оком не моргнули.

– Есаул умирає, братья, – непідробним розпачем бринів Вітько, бігцем несучи до крайнього бусика Чуму й утираючи справжнісіньку сльозу, – перебрав, травонулся і вот – сердце!

– Давай, давай, родимие, еще спасьом! Братья! – гудів, виставляв наперед великого хреста батюшка.

– Гоні в больніцу! – верещав Влад.

– Помогіте занести!

І один охоронець допоміг. На свою голову.

З ним і з шофером впоралися вже за квартал, а далі погнали щодуху до вилісків, де й покинули нещасливого бусика, покотивши його з пагорба в один бік, а самі помчали в

протилежний.

Коли поскидали весь костюмований маскарад, бігти не стало легше: Чума виявився важкий, вперто не хотів допомагати ногами.

Хоч як його й "просили" – дарма, ото ж бійці штиками спіяли стовбурець, прив'язали його, наче кабана, і, трясучи по черзі, помчали чагарями, мотляючи так, що бранець скоро почав мукати.

Йому одтулили кляп:

– Черті паласатіє, ну вас в жопу, я лучше своїми двома.

І задріботів ними, хоча й спутаними.

Він із сумом міг лише дослухатися до напрямків, особливо повзучи, тут і чорт не здолає втямити географію.

Нарешті настав час, коли його знову затрусили, цього разу металевим дном багажника.

Нічого хорошого попереду він не чекав, бо не лише наслухався московської пропаганди, а й сам частенько творив її, ото ж свято вірив:

розіпнуть на хресті живцем або обпечуть гарячою смолою.

...Вже на точці його засунули в найтісніший бункер, аби приховати від начальників, бо зловили надто кошовну дичину.

Слава Богу, приїхали волонтери, слава Богу, з Людмилою Іванівною, а вона мала деякий досвід перемовин про полонених.

Тут головне було не засвітитися перед нашими штабістами, бо за Чумою тоді б лише рак свиснув.

Те саме можна сказати й про московських штабістів, які знайшли б йому інше застосування, а не обмін на цілий гурт укропів.

Отож перемови велися за допомогою рацій приватно між ворогуючими командирами, швидко, доки чутка про зникнення лугандонівського ватажка не розійшлася по ЗМІ, як бувало не раз, коли в полон з обох боків трапляли не лише командири, а й політичні діячі.

Оце був найкращий крам!

Таку самодіяльність суворо забороняв Київ.

І Москва, щосили з обох боків борючись із "махновщиною", а насправді найбільше остерігаючись, що воюючі сторони навчатися самі між собою домовлятися.

І не лише про полонених.

...Знову його довго трусили в пилюці багажника.

Потім гнали бігцем, і він ламав голову про вигадливість укропів, "які вже на весь світ прославилися лютою жорстокістю", й зітхав про "клоунів", очікуючи прикрих фантазій.

"Всьо, блін, в шахту жив'йом збросят".

Відчув під ногами асфальт: "ну, что ж, і перед шахтою он может бить".

Чума насправді був хоробрий чоловік, і смерть його не лякала, бо він її багато разів перебоївся, а тому не мав до неї ніяких відчуттів; хвилювало тільки, що доведеться

довго конати з потрощеними кістками на дні штреку.

Далі його знову погнали із зав'язаними очима, й знову підтюпцем – він шокроку очікував прірви, польоту на дно шурфу.

А натомість, коли з нього зняли чорну пов'язку, побачив перед собою обличчя рідних і до нестями милих феесбешників.

...На чатах хлопці обіймалися з визволеними побратимами, тиснули, поляпували по плечах, торсали за чуприни; а Баняк увесь час допитувався, як це так їх дуже швидко обміняли й на кого?

– На Чуму, – почув у відповідь.

– Як? – збентежився він. – Нас? На таку крупну птицю?

– Нічого, – заспокоїв його Хантер. – Ми його ще раз зловимо.

13

Є, є такий забобон, що не можна дуже далеко заповзати на ворожу територію зі снайперською рушницею, однак це правило було не про Звіробоя – що то значить колишній бракон'єр; особливо коли дістав посилені набойі, а ще добрячого глушака на дуло, то як навіть нормальній людині втриматися від азарту?

Називав він такі походи "рейдом", лазив уздовж шосейних перехресть, влучав у якогось "бугра" в автівці, а коли здійснювалася паніка й туди збігалося менших чинів, добивав і їх – отоді вже доводилося мотати вудочки!

Порівнюючи нове бракон'єрське життя з тим, колишнім, довоєнним, яке тривало в заповідниках, спеціальних зонах для начальства, він картав себе, що ще тоді міг настріляти пуриців, якби в ті далекі часи спала така думочка в голову, – можливо, тепер би й АТО не було? А чого – десяток-другий ліквідував, то, може, й історія повернулася б у інший бік.

Надто захопившись довгим своїм полюванням, Звіробій проґавив раптову передислокацію фронтів, це він збагнув лише тоді, коли всіма трасами поповзли колони важкої техніки, і тут вже стало не до бракон'єрства, бо з'явився шанс і самому стати здобиччю.

Чому?

Бо кожного разу не в тому напрямку рухався, тобто виходило в протилежний бік від рідного війська, так усе перекрутилося, що він потроху відчув свою власну паніку, що заповзала в душу.

Вибравши прикметну місцину, він як міг "законсервував" свою "драґунівку", потім замотав у "кікімору", все це закопав, добряче замаскувавши: гібридна війна – це така штука, що кілька разів хутко перевернуться фронти й можна буде повернутися по своє добро.

Й отут сталася головна прикрість: він не помітив, як десь загубив лугандонівські розпізнавальні знаки-наліпки, аби начепити й "змінити орієнтацію".

– Розмаскувався! – картав він себе.

Невже колись існували такі війни, що, рухаючись на канонаду, можна було визначити лінію фронту?

А тепер той фронт сам не знав, де він перебуває, то що вже казати про самотнього диверсанта?

Засікла його не контррозвідка, а пришелепкувата бабця, яка затемна виганяла випасати козу й наштотхнулася в лісочку на необачного укропа – той, крутячись уві сні, розсунув маскувальні гілки, ото ж старенька покинула козу й радісно подалася до сепарів, справедливо одержавши ящик консервів.

Його схопили швидше, аніж він устиг прокинутись.

Коли його били, він мав лише одну радість, що вчасно позбувся снайперської гвинтівки, бо снайперів ніколи не били – їх убивали одразу; а тут чоловік міг удавати простого солдатика-дизертира, який просто собі заблукав у вирі передислокацій.

А як додати, що Звіробій мав великий тюремний досвід, то його лексика зворухнулася в сепарів щось класово близьке, настав навіть час, коли йому, зі зв'язаними руками й ногами, доручили рубати дрова – ця пантоміма викликала у поневолювачів суто дитячу радість: бач, люди на війні отримали хоч якусь розвагу.

– Бля, клоун! – раділи вони з кожного невдалого удару.

Додати, що Звіробій педалював, вдавався до комікування, а до чого б ще тут вдаватися? Під дулами автоматів, які гадали, що вполювали клоуна, не знаючи, що то вони вполювалися.

Бо з глибокого дитинства він мав один дивний спогад, ще з тих давніх часів, коли й не мріяв, що виросте браконьєром, а підробляв на канікулах у рідному селі їздовим.

Тобто возив конякою на тракторний стан воду й харчі; механізатори були із сусідніх областей, особливо комбайнери, і тому вдавали з себе крутих, ото ж були причепилися до нього за питну воду й одлупцювали:

– Хочеш, щоб через тебе, щеня, нам шлунки скорчило, ти лінишся, сука, набрати з путнього колодязя?

Ну, можна було їх і зрозуміти: вони бо вкалували цілодобово – жнива таке діло, нерви й так натягнуті, щоб ще якийсь пацан їх тобі смикав.

Однак єдиний висновок він зробив несподівано:

о, шлунки.

Це було як підказка.

Ото ж він вирішив назбирати дурману, розім'яв бубки й вкинув чимало до консервів з борщовою приправкою.

Розвальцювати кришки, досипати, а потім знову закрутити не становило проблеми для хазяйновитої сільської дитини, але створювало ще й алібі – адже до казанів він і близько не підходив, то які ж можуть бути підозри?

До того ж він, привізши консерви, одразу ж погнав геть, щоправда, завернувши за лісосмугу, заховався споглядати, тобто вдовольнити свою просту дитячу цікавість – а що з того всього вийде, якої сили дрисня?

Ефект стався вражаючий – замість заслабнути на пронос, механізатори хутко

вилупили очі й почали повзти. З жахом хлопчина дивився: хто втрапляв у багаття, не відчуваючи вогню, до тих він кидався на допомогу і як міг направляв у інший бік, мотався серед очманілих, здогадавшись скерувати у виярок, а там вони вже щасно "буксували" на місці.

Як вони очуняли й боролися з мігренью, він не знав, бо звільнився з контори й замаскувався аж на хуторі в своїй тітці; словом, спалах народної наркоманії минувся йому безслідно.

...Сепарастам особливо подобалося, коли яка цурка одскакувала вбік і зв'язаний Звіробій дрібно скакав по неї.

- Во, бля, как зайчик скачет, га-ага!

Хоч би як пильно вони додивлялися, хоч би як пасли його, а вгледіти не здатні, що він встигав щоразу зірвати збоку кілька бубок бур'яну - Донбас бо на дурмани багатий.

Не довго йому дали перепочити:

- Давай, давай, зайчик.

Але він встиг у кишнях розім'яти трунок до того, як його змусили весело скакати до багаття й носити дрівця, добре, що казан був широкий, і за димом ніхто не догледів, як він вкинув туди "приправу".

Коли ті посідали до страви, йому дали нарешті спокій, він сидів і спокійно чекав, почав навіть хвилюватися, чи подіяло зілля.

А Бог його зна, може, воно не дозріло?

А може, сорт не той?

Однак з радістю зазначив, що очі в них почали рости, тобто вилазити, потроху почали вони випускати з рук ложки-казанки й ставати навкарачки, настав жаданий момент, коли всі почали очманіло повзати - спогади його раннього дитинства не пішли їм на користь.

Не знаючи, як довго діє "рецепт", він доскакав до першого штик-ножа, перерізав мотузку і накинувся, як звір, на консерви, бо надалі ще багато треба було сили. Одною рукою за банку, а іншою хапав за коміри служивих, аби не розповзлися.

...Лейтенант Мічурін з висоти свого зросту перший почув негаразд за "зельонкою", бійці теж похапалися за зброю - як звідти, підминаючи деревця й кущі ривком і боком, вискочив на трасу бронетранспортер.

Люк побачив націлені на себе гранатомети й відчинився.

Звідти з'явилися підняті догори руки, потім регіт, а вже далі й сам Звіробій на превеликий подив колег.

Ще більший подив викликав вантаж, котрий, ледь одчинилися дверцята, почав безтямно виповзати: лугандони по-дурному всміхалися й раділи, як їх хутко пакували й штабелювали.

Друзі поливали хлопця водою, терли й благали правди:

- Ну не муч!

- На далекому Тянь-Шані, в горах Тибету, як оповідає легенда, жив собі святий монах із Шао-Ліня, він був святий, бо проповідував ненасильство боєм.

Влад, як і належить інтелектуалові, скривився й плюнув набік з досади, однак не став псувати шоу.

- Та до чого тут Тибет? Де він, а де Донбас?

- Да при тому, що от одного разу їхній монастир оточили банди й почали вимагати викуп, а то гірше буде. І побачили, що виступили проти них не охоронці, а вийшов лише один старий - таємний монах Ншуй-Дун. Він став отак:

"Діти мої, чи знаєте ви про бойову техніку ненасильства боєм?"

Ті сказали, що ніколи не чули такої дурні.

"Зараз почуєте", - уважно отак подивився їм в очі і підняв руки до неба:

"Діти мої, - сказав він до них, - а чи бачите ви он ту гору"?

Ті закивали на неї - "бачимо, бачимо".

"Так от, діти мої, отак стаємо всі рачки й повільно повземо до тої гори".

І всі попадали навкарачки й довго повзли за горизонт.

- Ти хочеш сказати... - напружив чоло Вітько.

- Да, я хочу сказати, що свідомо використав саме таємні знання Тибету.

Промовисто скосив очі на штабелі з сепарастів.

Що було тут сказати?

З одного боку, це була браконьєрська брехня, а з іншого - ціла правдива купа полонених.

Насолоджуючись моментом, Звіробій лише на мить зігнав з лица посмішку:

"Чорт його зна, а може, той святий монах теж підсипав їм дурману"?

Тут постає питання, а чи росте в Тибеті дурман?

Справді, можливо, в Тибеті він і не росте, але ж напевне там є безліч інших трав, не менш дієвих на бандитську психіку, ото ж святий чернець, таємно поночі пролізши до ворожого стану, міг попередньо підмішати їм у страву відповідного зілля, аби потім успішно "творити" свої чудеса.

14

Задзеркалля в Галі складалося з одного люстерка, з самого дитинства секрет у тому, що ні в якому іншому вона не була такою гарною.

Особливо в депресивні моменти - варто зазирнути, і все змінюється на краще.

Змалку її хвилювало, чому воно вивертає зображення зліва-направо, а от зверху-вниз - ні?

Однак варто побачити себе, як усі інші думки одлітали зліва-направо, відступалися перед нечуваною там вродою.

Аж доки командир не заборонив усі дзеркальця, бо дівчата, замість пильнувати апаратуру, мазалися, кремилися, фарбувалися, пудрилися, тобто могли проґавити відповідальну мить, і що тоді?

- Програна війна? - кричав він на курсанток, не тому, що зневажав жінок, а тому, що це були непрості дівчатка, а спеціально одібрані за суворими приписами,

секретними.

Однак дівчина Галя не зважала на ідіота, і в неї завжди наступав той жаданий момент, коли дзеркальце в кишенці починало ворухнутися, вона тихцем його виймала, ставила у фургоні на апарат і насолоджувалася.

Того самого разу воно заворушилося, як ніколи, як зародок у материнському животі. Галя обережненько протерла й поставила його попереду, нахилившись.

Не встигла вона поплювати на чорний тушевий олівець, як крізь скельце побачила швидко тінь, а тоді ще – якісь хтосі підбігали нечутно ззаду під фургон.

Галя, не ворухнувши жодним м'язом, виклала гранату, витягла кільце, німо дивилась, як одлетіла дужка й засичав запал, як одраховувала три секунди, а на четверту й викинула позад себе за двері, –

рвонуло, не долетівши до землі.

Якби Галю тоді спитали:

– А хто тебе, дівчинко, отак навчив рахувати секунди?

Вона би відповіла просто:

– Дзеркальце.

Фуру підштовхнуло вибухом, а Галя вже вискочила і в польоті зафіксувала трьох "готовченків" і четвертого, той одповзав на спині, лапаючи себе за підсумок. Галя неначе уповільнено підняла із землі автомат, її зачарувало, як чужинець тягне свого довжезного "герлаха", але пальці тіпаються, однак невблаганна цівка автомата наставляється йому проти зіниць і бойок зіскакує з гачка.

Хто її міг навчити – дати потім ще одну чергу по інших неживих нападниках, доки автомат порожньо ляснув і викинув порожній ріжок (модель бо модернізована).

І що?

Прибігла допомога?

Допомога чекала, доки все стихне, доки пролунає дівочий писклявий крик:

– Тривога!

Галя, зачарована, оглядала оцих чотирьох – камуфляж у них був "марсіанський", пластиковий. Вона зроду не бачила таких класних, наприклад, берців – все новеньке, експериментальне, де воно тут під фургоном взялося?

Вона одірвалася од них, бо повернувся новий страх і підкинув її в апаратну, і вона встигла туди – захвати заборонене дзеркальце у долоньку раніше, аніж підбігла підмога.

...От ніколи не стріляйте з автомата в голову, коли вона в шоломі, – бризки крові й кісток вилетять назад так, що коли всі побачили Галю, то мимоволі прошепотіли:

– Чупакабра...

Вона глянула в дзеркальце й не повірила – геть лагідна, світла, усміхнена і чомусь вбрана у весільну фату.

А одвела погляд – і вся забризкана мізками та кавалками, тобто геть не пудрами чи кремами, як то годилося б путній курсантці.

Дівчину Галю одмили й поставили перед генералом Хомченком, крізь плац до неї з

репродукторів долітав подвоєний голос про те, як вона одна дала бій підрозділу снайперів, котрі здавна тероризували фронт, як воювала з автомата (де вона його взяла? одбила у ворога), як, порушивши статут, мало не підірвала себе гранатою (теж одбитою у ворога), все було, як у задзеркаллі, вона ще й досі боялася, що довідаються про заборонене дзеркальце, яке завмерло у внутрішній кишенці; і коли генерал почав поруч з ним кріпити їй медаль, то запитав:

- А чого б ти хотіла, дівчинко? От попроси що хоч, і все в тебе буде.

Все начальство набожно завмерло в святу мить.

- Герлаха, - була відповідь.

Наче за підказкою.

"Чого-чого?.. Герлаха? Хіба тут є і євреї?"

Усі з цього дружно реготнули, знаючи, що начальство старого взірця любило прикидатися дурнішим, ніж є насправді, то було таке узвичаєне армійське кокетство;

начальство ж нового типу нахилилося до генералового вуха й прошепотіло, що "герлах" - то давня американська стрілячка, яку зняли з озброєння швидше, ніж запровадили, бо дуже потужно нагрівалася, адже рвучке зменшення калібру розганяє кулю до 1 200 метрів на секунду!

Генерал ще раз подивувався, цього разу з американців, і, подумавши, таки нагородив дівчинку позачерговим званням.

Однак ще дужче в підрозділі витала чутка, як вона своїми ручками ухайдикала чотирьох горлорізів, розстрілявши пропорційно на всіх лише (один!) ріжок автомата, до того ж здобутого в нерівному бою.

Тобто навколо неї утворився такий потужний вакуум, що якби вона прийшла, наприклад, на танцюльки в якомусь місті Василькові, то й там би всі розбіглися пріч:

- Чупакабра!

15

Хто б це любив міні, як не Жорік?

Він почав відчувати їх і крізь землю, спершу за допомогою довгого штиря, потім перейшов на "лозу", тобто на дві дротяні рамки, а згодом натренована чуйка непомилково підказувала, де просто метал, а де міна - ну хто б повірив?

Звісно, таке вміння - це прямий шлях до психіатрів, однак у бойовій зоні таких не виявилось, отож хлопець і надалі шліфував майстерність, сподіваючись відчути й простий пластиковий заряд.

Та й що тут дивного, оно тренований пес його відчуває у будь-якій схованці, що ж казати про людину, котра стоїть на вищій стадії розвитку?

І хотів він цього от чому: була недалеко одна погана місцина, за яку тривали бої зі змінним успіхом, доки її з обох боків ретельно не замінували, ще й натикали про це табличок.

Жорік не був би Жоріком, якби не поліз у її самісіньку серединку і не зробив там

спостережний пункт – "чату", як він любив хвалитися; бо який це розвідник без неї?

Все тут розкарячене, особливо підбита техніка, вінчав композицію розірваний іржавий танк, чию башту одкинуло, і вона нагадувала підбите НЛО, так сильно заквецяне кіптявою й грязюкою, що неможливо було вгадати, чиїм військам колись належало.

Словом, ідеальне місце для пункту спостереження.

Що навіть дозволяв собі мріяти:

– От ще б чайочку!

Тобто здобув хоч якийсь спокій від постійних обстрілів, отут, у найпаскуднішому місці.

Куди ж він подів міні?

Ніхто б не похвалив, бо перетягнув їх на стратегічно важливі напрямки й ніжно, пестливо перезамінував, отож здобув ще більшого спокою, аби не відволікатися від розвідки.

Доволі пряма дорога, вдень майже безлюдна, вночі оживала, щось кудись перевозилося, і Жорік крізь тепловізор непомалу лютився.

Ну, наприклад, повідомиш на позиції про автоколону, і доки наші "гради" наведуться, то вже нікого й нема, проскочили.

Тому хлопець відчував, що в ньому є якась ідея, яка вперто не впливала на поверхню, а тільки дратувала, а бодай її!

Бо раніше, повзаючи в пошуках мін, він двічі наштотхнувся на припорошені снаряди, адже боєкомплект танка не весь здетонував, а розкидав дещо навкруги – один, щоправда, з увім'ятою гільзою, ну то й що? Потроху хлопцева увага разом з цими набоями поринула всередину перекинутої башти.

Атож, гармата, стирчить вона куди треба, то хлопець притахторив трохи гасу, розмочив іржавий замок і, впершись ногами, таки одкрив казенну частину і змазав її, де зміг.

Відкрив стволину й крізь неї побачив небо, то що – хіба туди ціляти?

Жорік довго намірявся, аж доки почав підкопувати важку башту, яка втрамбувалася і, звісно, не посунулася.

Однак, приповзши на другий день, хлопець побачив, що таки просіла спереду – ґрунт потроху поступався, й жерло нахилилося.

Сподівався, що її щасливо не розірве, тут на поміч прийшла давня історія ще з 70-х років, коли на Тернопіллі колеги-спелеологи відкрили карстову печеру і нарекли її "Атлантида", бо там поряд була ще одна загадка – старий дот з гарматою всередині. Про неї, іржаву, місцева влада не раз сповіщала у военкомат й інші армійські інстанції, але ті лише одмахувалися, дивно це, якщо зважити, що діялося колись у бандерівських краях.

І ось одного дня один з юних спелеологів смикнув там якогось важільця, від чого снаряд усередині несподівано вистрелив. Байдуже, куди поцілив, головне інше – жерло не розірвалося. Ну, тут набігло переляканого керівництва і зброю демонтували. Але не

про це мова.

Бо тепер поставала проблема, як націлитися вночі?

Адже прозирити тепловізором крізь стволину не вдавалося.

Отож розвідник почав заміряти гуркіт далекого мотора, звукові особливості полягали в тому, що спочатку долали похилий пагорб, а тоді ефектно відлунювали по цей бік, потім фуркотіння мотора зрадливо скидало оберти; отож він удень вчився слухати із заплющеними очима, як і коли гуде мотор.

"Так і музикантом можна стати" – власне, музика й настовхнула хлопця на снайперську ідею.

Так-так, поганий той розвідник, який не хоче стати снайпером. І от, нарешті, є така можливість.

А от як із перекинутої гармати "снайперувати", як навестися вночі?

Тут на допомогу прийшли самураї, так-так, з давніх середньовічних воєн Японії.

Легенда оповідає, що вороже військо надовго облягло фортецю, а облога надто затяглася. А серед оборонців була одна флейтистка, і от, щоб здолати нудьгу, вона виливала свій сум о нічній порі музикою. Чи знала вона, чим це окошиться? Можливо, бо чому б тоді їй не грати вдень?

І от сталося: кожної темненької ночі ворожий полководець прибував під високий мур фортеці, обирав там найзручніше місце і впадав у ейфорію од високого мистецтва.

От питається: а як без тепловізора його поцілити?

Виявилося, що й на це в самураїв знайшлася вигадка: вдень вони навели на це місце добрячу фузею, зафіксували міцно мотузками, а вже вночі, давши флейті награтися, завдали фінального акорду – стрельнули!

І геть точно – ворожого воєначальника не стало, й облога щасливо урвалася.

Цікаво, чи та флейтистка й снайперка – одна і та ж особа?

Отож, зиркнувши вдень у "пряму наводку", він радісно побачив осьову лінію далекої шосейки, навісся на неї, посунув трохи дуло, налягаючи на стовбурець.

Жоріка тим часом мучила інша естетична проблема: який набій закласти першим – бронебійний чи фугасний?

Порадившись із самим собою, вирішив, що ліпше бронебійний, адже в автоколоні може виявитися попереду бетеер або й беемпе, а для нього кориснішим буде саме такий заряд. Бач, танкова довжезна гармата б'є з нелюдською силою, вона здатна проткнути що завгодно.

Зборовши останні сумніви, розвідник протягнув мотузку із замка, подалі від башти, й заліг, втупивши тепловізора в ніч.

Шумова картинка постала раніше – автоколону сильно поспішала, отож Жорік захвилювався, а коли гуркіт вискочив на пагорб, він, виждавши мить, щосили шарпнув.

І пташка вилетіла, наче фотографічний зблиск гармати вирвав із п'їтьми не лише бризки води, викинуті з башти, а й автоколону, котра завмерла в спалаху, тимчасово цілісінька, бо снаряд не долетів, – броньовик, далі джип, дві штабні машини, камуфльований автобус, вантажівка педералів, цистерна – словом, увесь

джентльменський набір,

щоби, вмить пронизаний, спалахнути по черзі,

спершу випатраний бетеер,

потім зблиснули наступні, досконало засліпивши тепловізор, а Жоріка – радістю, аж він насилу схаменувся, щоб кинутися в башту й закласти наступний заряд,

було тільки дві секунди, щоб перезарядитися: "козак стріля, а Бог кулі носить".

Гуркнуло, однак не так вдало – певно, перший приціл трохи збив планку, проте розворушив осине гніздо – по броні заляпотіли кулі.

Словом, почалося те, що і в давній притчі про двох бандерівських кумів:

"Було нас двоє, я і вуйко Йван. Аж видимо: їде фіра москалів. То вуйко Йван взяв Гранату, замахнувся, але Граната випала й'му за ковнір. І вуйко пішов до пана Бога. І знов лишилося нас двоє – я і фіра москалів".

...Полум'я освітило околиці, отожд солдати хутко отямились і, стріляючи, подалися перебіжками до позиції, Жорік пару разів огризнувся зі свого "калаша", не так для оборони, як краще вказати їм напрямком наступу.

Вони на деякий час залягли, а тоді, посипаючи кулями й матюками, знову почали оточувати Жоріка.

Але його вже там не було; своєю потаємною стежиною він квапливо виповзав звідти, тож коли ті разом кинулися в атаку, їм враз стало не до нього –

кілька мін добряче трусонули дійсність, сповістивши, що вона тепер навколо складається з мінних полів.

...Виглядав він некепсько, лише трохи в глині, однак вона не затуляла щастя, яким пашів розвідник; друзі радісно плескали по плечах, витрушуючи куряву, він сміявся у відповідь, одганяючи втому, яка от-от наповзе на нього, а далека заграва ворушила темряву, ще раз оглушивши вибухом міни.

Наступний день Жорік відлежувався, відпивався волонтерським чаєм, слухаючи компліменти, особливо коли вони були по рації, і вже вкотре переповідав:

– Чесно кажучи, боявся. Хто ж його знав, у якому стані гармата? Прочистити я її не зміг. А як рвоне? Бач, там одна гільза була трохи прим'ята, чорт її зна, як вона себе поведе.

– Повела! – невідомо про що підказували колеги і просили чомусь повторити про мінне поле.

Минуло трохи днів, і Жорік, обвішений обладунками, взяв у руки свого щупа, взяв рамки, взяв із собою, звісно, чуйку і знову вирушив до засідки.

– Ох, не ходив би ти туди, – радили друзі. – Бог його зна, чи педерали вже переказилися?

– Федераста! Як же не ходити? Треба ж назад розставити таблички.

– Які ще таблички? Надгробні?

Жорік почухав потилицю:

– Можна й так сказати, таблички, які я був повисмикував, ну, з написами, що заміновано.

- Ти, Чупа, - лейтенант струснув рацію, бо батарейки сідали, - правильно мислиш, но ні фіга не вийде.

У нього не повертався язик назвати її повне ім'я Чупакабра, занадто вродливою вона йому здавалася навіть крізь радіозв'язок.

- Та вони переп'ються там всі, - наполягала вона, вдаючись до лагідних інтонацій, чудово знаючи, як вони діють на лейтенанта на прізвисько Мічурін. - Його по ефіру вже кілька разів поздоровили з ювілеєм.

Лейтенант зазирнув у записничка:

- Фаддей, - прочитав він поганяло есаула.

- Точно, - похвалила рація.

- Воно, звісно, поздоровляти наперед - погана прикмета, а надто по ефіру... но що ми можемо? Атакувати? Ти здуріла, дівочка, ти б спершу батальйон підмоги прислала, ми оно вже півроку без ротації, де сил узять? Да там точно всі казачки переп'ються в дупель, - погоджувався він, - но нам туди не добраться, ти б понтони спершу навела, - стримав він, як вихований, матюки про річку Луганку, що відділяла їх від позицій супротивника.

Усі, хто чув ці перемовини, мимоволі зиркнули туди, де вона вигиналася з цього берега - скеляста, а з того, нижчого, оповита очеретом.

- От і думайте. Доки вертушки їхні не прилетять чи "гради", еге, думайте, - кинула Чупакабра й відімкнулася.

- Ще бракувало, щоб баби нами командували, - заховав у підсумок рацію лейтенант, - задовбала, - додав він ніжно, аби не думати про надокучливі вертольоти чи ще кращі "гради".

Тут він повернув голову туди, куди вступили всі - в Звіробоя, бо той повільно піднімав угору вказівного пальця:

- Я знаю, - скромно вичавив він, - я знаю, як.

Вони б обматюкали його, якби знали, що саме через таку ідею їх піднімуть поночі усіх, хто міг називатися снайперами, тобто в кого були тепловізори, й поженуть приховано обкопуватися на скелястому березі, тобто маскуватися каменем-пісковиком, будь він проклятий не лише вночі, а й за іншого часу.

- Якого чорта? - матюкали вони річку. - Качок стріляти, чи що?

Береги, оповиті тихою млосною водою, ще солоденько кімарили, а ніч потроху вже не відбивалася у плинні зорями, ховаючи їх у кволому просвітку.

- От на спор, - шепотів Звіробій до Мічуріна, - от на спор, що під ранок ударять?

Мічурін не хотів відповідати, бо й так через цього дурня віддав безглуздий наказ, що міг похитнути авторитет командира, а лише тоскно озирнув рюкзаки, якими обвішався розумник.

Не встиг він на нього лайнутись, як з того боку затупотіли міномети - спершу пройшлися навколо далеких бліндажів, а потім, як і передбачив Звіробій, ляснули

кілька разів і по річці, саме там, де вона зручно вигиналася до очеретів.

- О-о, - радісно видихнув той. - Осьо-сьо...

Наші так звані снайпери вже давно одкалібрували тепловізори на очерет, там з'явилися зігнуті постаті з сачками;

наші ж радісно подивувалися, що Звіробій виявився не мудак -

на протилежному березі нечутно постали обв'язані маскуванням казачки й обережненько сунули снасть у вранішню воду, і, щоб не схлюпнути, тихцем тягали підсаками глушену рибу.

Еге, її виявилося чимало в цій непоказній річечці, а вже жаб, вужів... Раків!

Вони пливли, прибиті мінами, низом води, та, власне, не вони цікавили радісних казачків.

Коропи, судаки... соми, мамо рідна!

Хто б це міг подумати, який донський казак, що тут такі чудеса водяться? Таке побачити, о Господи!

Коли вони непомалу захопилися, зі скелястого протилежного берега разом вдарили автомати, збиваючи очеретяний пух і необачних рибалок, котрі самі вловилися, втрапили на гачок, лише не на рибальський, а на спусковий, бо очерет добре маскує, але не од тепловізорів, які прозирають крізь нього, як сом крізь воду.

От по ній і попливли порожні підсаки, цеберка, порожні казачки, і сіявся вгору потривожений очеретяний дух.

Ще не вляглася стрілянина й розпачливі зойки, а вже Звіробій, підхопивши рюкзаки, кинувся вниз по течії.

- Стій, мудак, - гаркнув лейтенант, однак хутко схаменувся, що Звіробієві вже ніхто не загрожує.

Навіть ті з казачків, хто встиг вискочити на суше, всі повкладалися там, ще б пак - хто це посуне зранку у воду в бронежилетах?

А дарма.

Тільки снасті по них лишилися, пливучи поміж побитої риби, та кілька геть непотрібних відер.

"Ну да, був би я мудак, щоб наша риба даром пропала", - дріботів Звіробій думками й ногами, біжучи, розстібаючи рюкзаки.

Бліндажі наповнилися незвичним духом - в казані зомлівало рибне рагу, а в емальованому відрі парували голови й хвости - найкраща юшка вариться саме з них, шкода, звісно, що вона не діждеться стати холодцем, жадібні носи насилу стримували нетерплячку.

Центром уваги, звісно, був Звіробій, він зі смаком оповідав, як виникла ідея:

- Як? - нетерпеливився Вітько, сказано: волиняк.

- Бо ти погано кацапів знаєш - за піввідра риби пів Донбасу виглушать. Що переп'ються, це й коню ясно, але щоб казачки не влаштували сабантуй своєму осавулові? Не з гумконвойних консервів же його готувати, як-не-як солідному дядькові п'ятдесятка стукнула.

- Да, буде що тепер гумконвою назад везти, - вставив Сивий.
- Не ганять же порожняк, - пхикнув Вітько.
- ...але тут я згадав, - уривав їх Звіробій і піднімав промовисто пальця, - що вже пару разів вони довбали чомусь по річці, і я тоді подумав: якого чорта тратити міни по воді? Аж доки до мене дійшло.
- Да, сказано: браконьер, - схвально видихнув лейтенант.
- Звіробій, - виправив той і опустив свого урочистого пальця.

17

- Хвоста у вас не було?

Тося на це запитання довго витріщала очі, доки охоронець увімкнув міні-рацію, там щось прошаруділо у відповідь, певно знадвору, бо навіть крізь мікрофон долинули далекі снарядні удари.

- Хвоста у вас не було, - заспокоїв він її, вимикаючи рацію, і лише тоді вона доп'яла, що йдеться, певно, про хвіст стеження.

Коли її пропустили в кабінет, туди саме занесли круглого лакованого столика, й начальник милостиво одпустив прислужника, той шанобливо поставив зверху тацю й, задкюючи, вклонявся до самого порога.

Те саме зробили й охоронці, затуливши за собою важезні двері.

Тося зловила себе на думці, що неймовірно хочеться теж відкланятися і злиняти з приміщення, досконалого, куди не проникали сторонні звуки, навіть такі, як канонада.

- То чого ми стоїмо? - широко й приязно усміхнувся бос, у нього була така ж досконала посмішка, як і в тих східних статуєток на вівтарі.

Все інше було таке ж витончене, вона такого зроду не бачила, бо дуже коштовне, от, наприклад, цей овальний столик під чай, де риби чи дракони викладено з лискучих камінчиків, Тося навіть мимохіть торкнулася пальчиком.

Він, перш ніж почати розмову, почав розкладати міні-циновочки й інше загадкове приладдя.

Тося вже десь чула про китайську чайну церемонію (чи японську?), яка триває кілька годин, і з острахом чекала початку - господар бо розставляв чашечки й тузлучки - фаянсові, порцелянові, глиняні, дерев'яні та бамбукові, кожний причандал перед тим, як взяти, він огортав серветкою, побий Бог, як не з натурального шовку.

Голос в нього так само ніжний:

- Власне, про що йдеться.

Він витягнув з кишеньки такого ж лакованого нотатника, видобув з нього полисковану авторучку й намалював цифру, де кількість нулів перевершувала Тосину уяву.

- Ах, пробачте, - і він домалював туди доларовий знак.

Тосі стало зле, наче вона випила увесь оцей окріп.

- Власне, робота невелика, тобто геть не марудна.

Він навмисне робив довгезну паузу, щоби така особа усвідомила: сам бос особисто розставляє для неї церемонію, мало того, він особисто балакає до неї її рідною мовою, та вже навіть те, як він своїми руками підставляв під неї стільчика, варте було, аби провалитися крізь землю.

- Проблема лише в конфіденційності, - тут же промовисто скерував свої очі на пенал, де було зображено чи то квітку, чи то ящірку, ніжно розтулив його й видобув звідти пакетика.

Але зволікав розгорнути.

- Бачте, - лагідно лився його голос, - є такі засоби, які не лишають ніякого сліду. А, головне, що діють не одразу, а через тривалий період, бо хвороба постає завжди різна, сказати б, така, до якої генетично схильний, - тут він почав підшукувати слово, аби не сказати "пацієнт", - наш з вами піддослідний.

Тося мимоволі озирнулася.

- Ні, ні, хвоста за вами не було.

Тося добре знала "піддослідного" - свого хазяїна, він не був янголом, однак це вона списувала на те, що цілодобово вкалує то з паперами, то в поїздках.

- Про що я хотів сказати - я ж не пропоную вам вантажити мішки з цементом, - чула вона мовби крізь не свої вуха.

На підтвердження він дбайливо розгорнув пакетика - там лежали пігулки, звичайнісінькі, геть як аспірин.

Тося не повірила власним очам і підсунула пакетик ближче, пігулки заворушилися, бо пальці в дівчини помітно трусилися.

Потім вона вклякла.

Весь цей час він ходив навколо дівчини зі столиком і говорив про громадянський обов'язок, про необхідність, аби прості люди допомагали загальній державній справі, чим могли.

Коли збагнув, що Тося не виходить зі ступору, обрав інші слова:

- Ну, дивіться, чи справедливо, що ви, людина з хорошою вищою науковою освітою, а змушені працювати якоюсь кухаркою, через що змушені ще й винаймати іншу няньку для своєї дитини? Я ж не кажу про різницю в оплаті, я кажу про принцип - чи по-людському це? І відповідаю: ні, не по-людському, бо кожна матір мусить мати нормальну можливість самій доглядати власну дитину.

На цім слові він поклав перед Тосею кілька фотографій з її сином Ігорчиком, і жінка зачудувалася, бо цих ніколи не бачила:

ось він в дитячому садку,

ось у містечку розваг, ось на каруселі -

усі зроблено впритул, аж Тося почала міркувати:

коли?

Ось цю шапочку вона подарувала малому на день народження, а рукавички купила із зарплати, отже, це фото зроблено...

- Ви не подумайте, що хтось когось залякує, - елегантно згорнув він фотки. -

Просто я хотів перевести нашу розмову у конкретнішу площину.

Знову запала павза, під час якої він склав білого пакетика з пігулками і всунув його у пенальчик, а потім підняв його урочисто, як це робить з цукеркою Дід Мороз на дитячому святі.

Вона не помітила навіть, що тремтить вся, бо руки її весь час бігали столиком, кінчиками пальців торкаючись дивовижних азійських предметів, ну, ложечки, ну, черпачки, це зрозуміло, а от для чого тут щіточка? Так, зроблена з густо розщепленого шматочка бамбука, для якого ж вона біса?

Втупившись у неї, Тося несподівано побачила на столику якісь зміни у візерунку – око риби чи то дракона чомусь побіліло.

Ну, так, до цього воно було іншого кольору. Дівчина торсала бамбукову щіточку, доки не збагнула, що те біле око – таки одна з пігулок, що чудом випала з паперового пакетика.

Що мимохіть легко притиснула щіточкою злощасне біле око й воно встрибнуло між бамбукову щетину.

Чоловік жестом штукаря взяв у неї ту причандалину, а натомість вручив пенальчик, і вона якомога швидше заховала, дрібно киваючи головою на знак згоди.

Бос нарешті розслабився, сів за столик і бамбуковою щіточкою почав збивати піну в своєму кухлику, жінка дивилася на це заворожено, вона й гадки не мала, що бувають такі сорти чаю, що піняться.

– Іще, – нарешті вперше почула свій голос. – А я можу... ну, спершу випробувати дію препарату?

– Що? – радісно здивувався він.

– Ну, на собаці?

– На собаці можете.

18

Тося перебувала в жаху, чи то жах перебував у ній: продала квартиру, сина перевезла до матері, а вже потім прийшла до свого хазяїна й повідомила про звільнення.

Той непомітно отетерів:

– Як? Та ми ж душа в душу, – нарешті зізнався він. – Яка причина? Я згоден підняти зарплату, якщо ви про це. Зізнаюся, ви чудово готуєте, де нам знайти такого кулінара?

Знав би він, яку приправу вона мусила йому всипати, то ота її мізерна зарплатня його б насмішила; власне, йшлося про ціну життя, а вона в нього виявилася захмарною.

– Ні, не в тому річ... – тягла вона, не могла ж зізнатися, що її наймали саме по його душу.

Тут невідомо, які будуть наслідки тої пігулки в того "китайця", так чи інак її би взяли за зябра секретні служби, й біда в тім, що не лише державні, а й набагато гірші.

А найстрашніше – доля її синопка, він би теж потрапив між молотом і ковадлом,

власне, це й була причина жаху.

- Ну, а чому?

Їй було соромно, що не вміє брехати, й тому вона несподівано випалила:

- Я їду на АТО.

Такого подиву на чоловічому обличчі вона не бачила ніколи.

Неймовірно, але ідея про АТО розкрила їй небесну твердь, себто це насправді було вірне рішення - ну де б іще вона могла краще заховатися? Від служб, спецслужб, контрслужб?

А часу в неї лишалося небагато, бозна-коли та біла пігулка почне діяти і який переполох зчиниться в місті?

Дружина хазяїна надарувала їй сумку речей на прощання.

Свердлила одна думочка: а де на те АТО записатися?

Дивно, ця проблема вирішилася швидше, ніж вона сподівалася, тобто все тут складалося блискавично - вона підійшла під волонтерський пункт збирання допомоги бійцям.

Там вивантажила всю даровану сумку, аж раптом тут усе й забігало - прибула вантажівка з фронту, звідти вискочили озброєні чоловіки й почали хутко носити коробки й мішки.

Тося автоматично оцінила їхню кількість і перед очима постала велетенська кількість уже приготованих харчових порцій для бійців.

Вона зловила за рукав найстаршого:

- А вам там, - показала в бік, де, на її думку, точилися бойові дії, - вам кулінар не потрібен?

Чоловік на війні забув такі складні слова, й тому Тося швидко виправилася:

- Ну, кухарка. Я хороша кухарка.

Те, що хороша, вояк зазначив ще перед цим, а от що кухарка, то жінка по цім слові видалася ще привабливішою.

19

Зруйнована школа ще дотлівала горищем, а лейтенант Мічурін просунувся під перекинутою покрівлею до входу, і як він не намагався виявити камери спостереження, так жодної й не побачив.

"Майстри маскуватися", - скривився.

За пропускником у підвалі рясно натикано екранів, і кожен оператор і вухом не повів на прибульця; хіба що один, теж явно нетутешній, примостився скраю на ящиках; між ними походжала дівчина Галя, вона ж Чупакабра, і щоб надати собі вагомості, мала причеплений збоку довгий плаский "герлах"; коли в неї питали, звідкіля таке чудо, вона, ховаючи оченята, відповідала:

- Один колекціонер подарував.

Знав би хто, коли і як, то сахнувся б тих оченят.

Замість привітатися вона кивнула Мічурінові на стільця, той підсів на краєчок.

- Значить так: будеш контратакувати усім фронтом, - почув він несподіване і аж підскочив: як це так, щоб есбеушниця розкидалася бойовими наказами?

Чи вона, блін, здуріла - атакувати переважаючі сили супротивника, блін, та там же суцільні кадировці, мати їхню, а ми вже оно скільки перепочинку не мали, недоспані, немиті - і на тобі, контратакувати!

Уся симпатія до неї вмить зникла; чого гріха таїти, він колись сердився, що таку вродливу дівку називали Чупакаброю.

"Піранья!" - мало не просичав він, а вголос вимовив:

- Пані, ви могли б знати, що для атаки треба мати втричі більше солдатів, аніж в атакованих, бо вони прикриті укріпленнями, а бігти на них по відкритому полю...

Зловив на собі втішний погляд і вмовк, бо їй приємно було спостерігати, як прихований подив його змінюється на неприховану лютість.

- Ми вам дамо підмогу, - усміхнулася.

"Ви? Підмогу? Кількох стукачів під прикриттям?" - мало не бовкнув.

- І велику? - видавив.

Вона багатозначним жестом обвела апаратуру на стелажах.

- Як би це пояснити... Бачте, вороги перемовляються, змінюючи частоти, міняючи коди. Та ми прослуховуємо всі одразу, розумієте?

"Мені до сраки таке розуміти", - знову не вимовив він.

- Ну і...? - сказав.

- Ну і от: голос одного з федеральних командирів надзвичайно чомусь нагадує ваш, пане добродію.

Він знову підскочив, але побачив на екранах себе, в яких він теж підскочив, і заспокоївся.

Чупакабра підійшла до того хлопця, що німо сидів на ящиках, щось шепнула, той підвівся й подався до виходу, за мить з'явившись на екранах, де він на розбитому горищі підкидав до прихованого мангала подертий руберойд, щоб краще курілося - маскування, блін.

Мічурін насилу відірвався від картинок і намагався пригадати, чим же допекла його ця курва. Треба сказати, що після контузії з ним часто траплялися такі випадання в моменти перезбудження.

- Мічуріне, - продовжувала м'яко вона, - а чому ви перейменувалися на Мічуріна, адже ви були Мустангом?

- Із зоологічних міркувань, - куцо пожартував він.

- Та ну?

- Не "та ну", а якого дідька ви мені шиєте якогось педерального ватажка? - відповів він так, як це завжди роблять юдеї: запитанням на запитання.

- Цього ватажка звать Карабасом, і ніхто вам його не шиє, - пом'якшила й без того м'який голосок.

Сказано: курва.

- Ну і...?

- Бачте, осцилограми показали, що ваші з ним голоси дуже подібні і за акустичними, і за фазовими модуляціями, і за гармоніями...

- ...і по стакато, й піццікато, - не втримався Мічурін.

- І за домінантою, і за складовими шумових обертонами, - не вгавала вона. - А от у цього хлопця, - кивнула вона на того, хто щойно спустився з горища й знову тулився на ящиках, - голосок на диво схожий на верховоду казачків Буяна. Доганяєте?

Мічурін доганяв швидко, щоправда, не встигав розуміти, тобто відчував, яку гру затіває Чупакабра.

- Ні, не доганяю, - відрубав. - Поясніть.

- Ми з ефіру перехопили деякі новації федерастів, - скривила вона свої гарні губи, - вони вирішили застосувати на своїх позиціях заградотряди імені Дзержинського, й чутка ця вже поширилися серед лугандонів.

"Через твоїх підсадних", - здогадався Мічурін.

- Ну, для кацапів заградотряди - звична справа, а от для кадировців ці фокуси огидні. Кумекаєте?

"Хай би тебе чорти кумекали".

- Так от: нерідко частоти радіохвиль їхніх перетинаються, лугандонів з федерастами, федерастів з кадировцями, й тут немає нічого дивного, усі вже до цього звикли. То чому б не скористатися?

Він би охоче посперечався з красунею про військову честь і недопустимість підлих заходів, але пригадав, як часто федераста переодягаються в наші мундири і провокують мирне населення; однак тут вона кивком підкликала хлопчину й тицьнула аркуш із текстом, де згори написано "Буян", а Мічурінові вручила папірця з позначкою "Карабас".

Чесно кажучи, його й раніше мучила ідея проповзти у ворожий тил, переодягтися на кадировця, зробити показовий наскок на лугандонів, підкинути якийсь речовий доказ, наприклад, чалму, а тоді змотатися та дивитися, як ті мстяться мусульманам за свою місцеву покривджену честь.

А чого? Була б непогана бойова провокація. Зробив же таку непогану Жора Хантер.

...Півдня пішло на репетиції, тут головне зімітувати не схожість голосу, а правдивість інтонації. Найбільше його подивувало, що матюки вдавалися з першого разу.

Нарешті було ввімкнено рації і в ефір полетіло:

Карабас:

- Шо там случілось, какого хера?

Буян:

- Да тут кое-какіє ізмененія, впредь нужно іметь в віду.

Карабас:

- Какіє-такіє?

Буян:

- Да вот решено утвердить заградотряды, панімаєте.

Карабас:

- Во херня, а нахер оні нам?

Буян:

- Да вот такое дело, что не нам, а собственно, нашим друзьям кадировцам.

Карабас:

- Во, бля. А чево ім?

Буян:

- Ну, вы же уведомлены, что оні в прошлый раз отказались атаковать укрупов, дескать, не получили предидущих выплат по труду.

Карабас:

- Херня. Им всю дурь до грамулічки было отвешено на хер.

Буян:

- Да не о том, а, собственно, о деньгах, оні отказались брать отечественные, а настаивают, как было договорено, в инвалюту.

Карабас:

- Вот делов, б...., х..і еріпеняцца. Да я тут прі чом, б....? Не крутите яйца, товарищ.

Буян:

- Да, собственно, прі том, что когда оні сегодня пойдут в лобовую на укрупов, то сзади их активно, так сказать, поддержат заградотряд. Ну, панімаєте, это активно скажется на снижении количества получателей заработной платы.

Карабас:

- Вот тебе, б...., і економія. Да х.. с німі, чебуреками, а мне то какое дело?

Буян:

- Да такое, что вы, так сказать, на ихних плечах потом ворвётесь на позиции укрупов і легко ими овладеете.

Карабас:

- Это дело.

Буян:

- Ну і, соответственно, пойдут награды і наградные, панімаєте?

Карабас:

- Дурак бил бы, если б не понял.

Буян:

- Так вы поддерживаете подобную инициативу?

Карабас:

- Да хер бы не поддержал, мудака я, что ль...

Тут радіозв'язок "урвався" переходом на іншу частоту і водномить оператори зафіксували глибоку мовчанку на всіх кадировських хвилях.

Потім там здійснювався гвалт чеченською мовою,

потім люта гризня з федерастами, лугандонами та деенератами,

сипалися вимоги та матюки -

вся апаратна в Чупакабри не встигала фіксувати, а потім все втихло, як це буває перед боєм.

Якщо хто розуміється на пострілах, то знає, що коли звук летить від тебе, то це не так гучно, а от коли летить у твій бік, то, буває, аж коліна здригаються.

Так от – того вечора постріли посипалися на наших рясно, але потім вони обернулися в геть протилежний бік!

Аж усі подивувалися.

Всі, окрім Мічуріна, бо він єдиний знав, чому кадировці почали бити по своїх союзниках.

Диркнула рація, і Мічурін почув ніжний голосок:

– Привіт, друже Мічуріне. Як там у вас?

– Все йде за планом, Галю, – вперше назвав її по імені. – І навіть більше того – молотять так, що мамо рідна. Кого це вони?

– Молотять в заградотряди з казачків і федерастів, – тішилася Чупа.

– То, виходить, заградотряди – то не вигадки?

– На жаль, ні. Або – на щастя. Ну й чудово, потерпіть ще хвилин з десять і контратакуйте їх там усіх к бісовій матері.

– Ти думаєш? – вагався він.

– Як там було сказано: на чужих плечах вривайтесь на чужі позиції.

Вона ще щось була додала, але Мічурін не добрав:

– Що? Що ти сказала, Галю?

– Аллах акбар!

20

До такого ревіння неможливо звикнути – воно гірше за канонаду, бо село лежало в низині і вертольоти заходили бриючим польотом на крутий віраж, розкидаючи своїми вихорами рештки згарищ, не кажучи вже про пріле листя.

Але кожного разу Кирилко зривався з ліжка й біг зі своєї руїни до колодязя, хапав рогатку й жбурляв нею у ворога камінчик, обмотаний мотузкою.

Пілотяги вже знали його:

– Хуйнуть, што ль? – сміялися, трясучи амуніцією.

– Да он патрона не стоїт-то, дажь холостого.

– Во гадьониш.

– Да чьо там, іграєтца пацан.

Одгуркотіло, а Кирилко здивовано дивився навздогін, потім знесилено оглядав свою рогатку й обережно клав на цямрину.

Серед поруйнованих садиб колодязь видавався монументом – ще дуже давно, коли був живий батько, то змурував, а корбу надбав із нержавійки десь із Західної, ланцюга морського аж із Криму, словом, було на що глянуть, чим похвалитися перед людьми.

Навіть перед тими, хто надлітав на бриючому польоті.

- Ану, сматрі-ка: вискочіт хахльонок ілі нет?

- Наспор? - скривився пілот пещеним лицем.

- Да нетушкі, тут запросто проіграєш, - кричали вони поміж себе в лінгафони, завертаючи свої "Чорні акули" вздовж розбомбленого азимуту, - і справді, хлопець щоразу вибігав, стріляв з рогатки і ще довго погрожував небу кулачком.

- Гади прокляті, - кричав, - всю рибу розігнали!

Він не розумів, чому його зброя така безсила, тому лазив руїнами не лише в пошуках поживи - де під уламками крупа завалюлася, де зерно, - ай виглядав потужніше знаряддя, аж поки побачив уламок чавунних дверцят із досконало гострими рубцями.

Приніс до хати (тобто до того, що од неї лишилося, слава Богу, один закуток) і почав переробляти рогатку, тобто взяв більшу розвилку, причепив потужнішу гуму з автокамери, щоби двома руками розтягувати, а вже потім прив'язав до мотузки чавунець, заклавав до шкуратика рогатки й дбайливо встромив усе це на цямрині.

Думати про свою долю йому було ніколи, бо життя складалося з пошуків, а потім з обміну на путяще, адже гуманітарка сюди вже не доходила.

Хіба що виклянчиш у проїжджих; вони ж не знали, що він сирота, в якого нова війна все розтрощила й забрала.

- Вон, бля, пацан гребеться, - визирали зі своїх підвалів односельці.

- Да, нелегко ему, підсобити б, дак самим нема чим підсобитися, - скрушно хитали головами колишні пенсіонери, знаючи: доки хлопчина совається, значить, є в нього якийсь запас.

Коли воно нічиє, то кому за нього болить?

Особливо, як вгледіли, що він примудрився рибу ловити, закидаючи наживку з рогатки, - отже, не пропаде.

Власне, оця довга волосінь і запалила його, направила на рятівну думку, що не лише рибу можна ловити на гачок.

- Що найкраща закидушка не з вудки, а з рогатки, - коментували здалеку таку риболовлю погорільці, коли селом тонко линував дух печеної риби.

- Ге, - гомоніли, - цей не пропаде.

...Цього разу він вискочив під низькі кручені хмари одягнутий, бо рішуче приготувався, а коли небесна машина підлетіла, глушачи все риком, розтягнув щосили свою гумову пращу й пустив чавунець далеко попереду гвинта.

І цього разу розрахував точно - метал виявився прудкішим за колишні камінчики:

влучив під лопать, вмить його з льоскою затягло на вал, закрутило, тонкий моток на землі вмить розвився й злетів у повітря, тягнучи далі за собою ланцюг з відром, потім шалено розкрутивши корбу, -

ланцюг змією злетів догори й оббився під гвинтом,

акула клюнула, і вже не машина тягне ланцюг, а ланцюг машину,

пілотяга налягав на газ,

вертоліт ривком висмикнув з бетону всю корбу й потяг залізяччя, однак почав

припадати набік, шарпнувши до себе металеву цямрину, обкрутився нею, бо корбою став тепер він сам, вибивши собі скло кабіни,

тіпнувся раз, другий, тоді надсадно ревнув мотором, втрачаючи рівновагу, і почав клювати носом, доки не вгатився боком межі каміння й кущів – підскочив, втрачаючи гвинт, розкидаючи лопаті, збиваючи цеглу на пил,

і брязнув на землю, поринувши у власний спалах, сипонувши навколо вогнем і чадом.

Хлопчина навіть не здригнувся од вибуху, так цупко напружилося його тільце. Він зійшов на розколотий підмурок колодязя і в затиснутому кулачкові показав небу свою зброю, і небо побачило його.

21

Жорік мав велику силу волі і знав, як нею користуватися, інакше як би він жив? Втрапивши з одного оточення в інше, скрадався негостинною місцевістю з одним бажанням – поїсти.

З харчів надибав лише дохлу рибину біля берега, однак вогню розводити не став, а, напруживши всі енергетичні поля навколо шлунка, згриз її, не вдаючись до кулінарних відчуттів.

Однак це лиш загостило голод, що починав панікувати, а Жорік остерігався третього оточення, а там точно не нагодують, і проклинав цю гібридну війну на чому світ стоїть.

Вночі, коли всі пахощі влягаються спати, харчові набувають особливої сили, тим паче, що духм'яніло явно казарменим меню, до якого в бійця були натреновані почуття.

Повзучи туди як на компас, Жорік знешкодив розтяжку з гранатою й дуже втішався, адже тепер був бодай при якійсь зброї.

...Солдатик міцно спав на посту, густо сопучи вечірніми сардельками, й Жорік не став уривати йому сну, доки не знайде пахучого харчоблока.

Нюх у темряві, бувало, діє краще за зір, отож, намацавши ним польову кухню, він здобув центр кулінарних спокус.

Звісно, там все було вилізано, бач, ніхто не потурбувався про юного диверсанта, він обмацав надією все, що тут було, однак вражі кацапи не лишили бодай шкуринки хліба, тільки самий аромат гречаної каші з сардельками.

Носом зачув питний бак і нарешті наповнився донесхочу.

Потім, одпоровши шеврона на рукаві, видобув секретного пенальчика, тут була не лише символіка із зображенням невинної гілочки укропа, а й потаємний вміст – пігулки, які йому подарувала Тося, коли вони зустрілися біля штабу:

– Ти кілер, пробач, тобто розвідник, тобі це згодиться.

Обережненько одтулив голову китайської ящірки на пеналі і втрусив у бачок чимало пігулок, сказано: диверсанти; хоч і є повір'я – не можна плювати в криницю, однак народна мудрість мовчала про ціанід.

Вода трохи пожвавила силу волі, зір поліпшився, й хлопець помітив світло.

То світився напис:

"Призраки".

Ну, звісно, синього флуоресцентного кольору, як і належить на пересувній казармі, склепаної з броньових листів, окрім напису її вночі видавало ще потужне сите хропіння, що просочувалося крізь вентиляцію.

Не втримався, аби не плюнути в напис "Призраки", потім, кречнувши, вийняв парашу з біотуалету, звісно, аби не порушувати армійського порядку, плюнув туди наостанок ще раз:

- Прізракі, блін.

Ще за мирного часу він був дуже начитаним хлопцем, змалку його дуже хвилювала загадка "Дорожньої кімнати" Едгара По, де стався незрозумілий злочин усередині замкнутої кімнати; й Жоріку несподівано блиснула думка, що він щойно повторив давній літературний подвиг засновника детективного жанру.

Гордість була трохи посилена тим, що не забув ізсередини до сідала причепити розтяжку з гранатою, аби поліпшити класичний сюжет, але саме час було хутко думати про інші сюжети, наприклад, як звідси якнайшвидше вибиратися; і Жорік обережно посунув між інших пересувних казарм, аби не потривожити їхній сон, шкодуючи, що не може потривожити.

22

- Щось наче горить, - потягнув "дідусь" носом по салону авто.

- Сам ти гориш, - кречнула "бабця", - це кава.

Тут він побачив у неї термосик і здивувався, як давно, виявляється, він не чув цього запаху, вона допила і вилила рештки гущі йому.

Він поплямкав:

- Арабик з робустою, - й кожен полинув у далекі спогади, коли можна було швендяти кав'ярнями й перебирати різні сорти, винятково найдорожчі.

"Бабця" ретельно закрутила термосик, опустила шибку і викинула його у віконце, він дивно крутнувся повітрям і влучив у власного причепа з дровами, одскочивши назавжди у мокрі замети.

Авто довго шукало, куди з'їхати з мокрої траси, аж доки знайшло побитий снарядами гайок, де можна закотитися разом з причепом і не впадати в очі.

"Бабця" розмотала хустку, зняла сиву перуку й кинула її на задне сидіння, деякий час поринала в спогади про минуле, далі крізь скло дивилася, як її супутник перебирав полінець в причепі і, вибравши кілька симпатичних, узявся до дивних дій:

розколовши навпіл, видовбав середину,

викуривши цигарку, взявся до наступної.

- Галю, довго ти там?

"Бабця" знову наділа перуку, запнула хусткою, взяла потерту сумку й

несподівано спритно вислизнула із салону, оглянула половинки поліна, заходилася вкладати туди пакети з білим порошком, аж замилюваний "дідусь" додав ще детонаторів, Галя намастила половинки клеєм і ретельно стулила їх до купи, обтерши пальчиком.

- Да, - пхикнув "дідусь", - отак наркомани перевозять наркоту.

- А ти думав, - усміхнулася вона й дбайливо вклала їх зверху купи, витерши пальці об борт.

"Дідок" накидав трохи й нормальних дровеняк, потім закинув за кущ долото й вони, поскрипуючи іржавими ресорами, викотилися на асфальт.

Передмістя почалося з промзони, промзона почалася блокпостом.

Бойовики довго оглядали документи й автівку, наказали одкинути брезент, поворушили дрівця.

- На продажу возіте? - здогадався старшой.

- Да на какую теперь-то продажу? На обмен. Вот, промишляем. І людям, да і себе, - запопадливо усміхався "дідок", - а как же, бля? Не пропадать же добру, вон сколько снаряди нарубілі-то, чево ж людям мьорзнуть-то?

Перетрусили багажника, в салоні попіднімали навіть килимки.

- Да ви, небось, синочки, і самі не на курорте? - старанно проскрипіла "бабця", - чем же греетесь, а? Вот, беріте-ка, ядрьоние, берьозовінькіє - і істопіть, і на шашличкі годяцца.

Бойовики ствердно презирнулися.

- Подкаті-то, дед.

"Дідусь", посилено газуючи, підкотив під бетоновану загорожу й почав кидати полінця по той бік.

- Защітнікі ви наші, - приказував за кожним. - Да забирайте всьо, ребятушкі.

- Харе, харе, дедушка, - запашів подякою старшой і, вийнявши з підсумка консерву, промовисто зважив у долоні. - Держі, бабка, подкрепітись-ка.

- Ой, спасіба, ой, спасіба, синочка, - підхопила банку "бабка" й похапцем заховала в сумку, - м'ясца-то уж давно не віделі, дай вам Бог здоров'юшка.

Вчора сепарам розвантажили чимало з нового гум-конвою, щоправда, не все були консерви, а навпаки. Але тут дуже зручно - пакгаузи далеко од людських очей, та й дверима просто на трасу.

Важче було потім - пакувати у фури "двохсотих", вантажити "трьохсотих", не ганяти ж назад порожняк?

Автівка, гаркнувши неякісним пальним, вирулила на дорогу і, кашлянувши на прощання, покотилася геть.

- Фу, блін, аж упріла, - розмотала хустку "бабка".

- А я? - відгукнувся "старий", люто озирнувшись на куйбишевську промзону.

Хутко сутеніло, коли авто з причепом викотило на узвишшя і стало.

- Да, кофейку б не завадило, - муркнув "дідусь".

- Ге, у нас трофей є, - Галя урочисто видобула з сумки чималу консервну банку. -

Дай ніж.

- Чекай холодним давитись.

Він виліз із машини, відкрив капот, притулив консерви до гарячого мотора і пірнув у салон.

Галя увімкнула світло й притулила дзеркальце під вітровим, зиркнула в нього – звідтіля прозирнуло молоденьке личко й приязно усміхнулося.

Вона вже почала було ватою витирати нашарування, як Мічурін ніжно торкнувся руки.

- Стривай, щоб не прийшлось потім знову мазюкатись. Пожалій себе, це ж складний грим.

- Ти що? Хіба не ті поліняки вкинув?

- А хтозна, не було коли вибирать, чорт його зна, може, доведеться повторяти заїзд.

Галя помилувалася собою наостанок, скривила "старечі" губки й невдоволено заховала дзеркальце.

Взагалі-то вона відчувала, що Мічурін бреше, бо, можливо, отак у дивний спосіб виявив приховане бажання інтиму? Але хто зна.

- Ти пожартував.

- Не кажи гоп, – відказав той. – Доведеться чекати.

- Що? Ночувати тут?

Мічурін не зміг стримати усмішки:

- А чого? Сідушка одкидається, вліземо в один мішок.

- Навіщо в один?

- Не мерзнути ж. Ні, ти не подумай...

Й раптом зірвався на сміх.

- Ідіот, – була відповідь.

- Ні, ну ти уяви: двоє геронтофілів у тісному мішку кувиркаються між собою, – розслаблено реготав, – ой, у гримі, ой не можу.

Зазнавши ліктем у бік, стримався.

Деякий час сиділи мовчки з вимкненою лампочкою, зі спогадами в нормальне давнє своє життя, женучи думку, чи повернеться коли?

- Може, нагрілося? – з надією прошепотіла вона про консерви.

Цієї миті далекий вибух гостро підкинув темряву. Потім здетонувало ще, і кілька разів потужніше.

Обидвоє вискочили з машини, почали хапатися одне за одного, скакати й верещати.

Заграва, підсвічуючи власний дим, вкручувалася в небо, теж подекуди скачучи й танцюючи з хмарами.

- О, краса! – кричав крізь гуркіт він.

І двійко "літніх" людей обійнялися, кружляли, ляскаючись по спинах, аж доки поцілувалися, так, що навіть і не помітили цього, бо знову танцювали, взаємно хапаючись за одержу.

- Фух, - одхекався першим він, - а ти не вірила.

- Я? - стусонула його ліктем. - Ах ти ж гад.

Ще б пак - адже це була її вигадка:

колись у селі занадився хтось красти полінця. От стоїть зима, а щоранку свіжі сліди до дровітні, хтось та й поцупить, то тут, то в сусідів. І найбільше турбувало те, що крав хтось зі своїх.

Галя вже й тоді була розумною дівчинкою, вирішила зловити злодія - зазирнувши в підручник, нахімічила жменьку димового пороху, далі, вибравши гарненьке полінце, розплішила, видовбала, вклеїла туди порох і поклала назад на купу.

Яка ж була її недитяча радість, коли в сусідньому завулку гримнуло й розшелепало пічку.

Мічурін слухав це й тішився, що Чупакабра розкололася на рідну закарпатську мову. Хоча, подумав він, може це вона знову тренується, накладає новий "грим"?

- Ну й що? Зловили засранця? - допитувався Мічурін.

- Ти шо, - кокетливо одводила "старечі" очі, - тато убили б, якби взнали, шо то мої фокуси. Але дрова перестали пропадати.

- А хто то був?

- Підарастка одна, хімоза.

- Хто-хто?

- Вчителька хімії, хто. Поселилася недалечко, ну й почалося.

Мічурін знову приховав усмішку:

- Чуєш, а це ти в неї позичила селітри?

- А в кого ж іще?

Почали реготати, Мічурін допитувався:

- Чого ти димовий зробила, чого не бездимний?

- Тут тонкощі треба знати - димовий не так рве, зато ефект диму, розумієш, ну, феєрверку більше.

Мічурін утер сльози:

- Да, дійсно, який це дурень феєрверки з бездимного робе.

Обидва в салоні, поскидавши сиві перуки, старанно витирали непотрібний вже грим.

Машина вже добряче розігналася трасою, висвічуючи пільму в протилежний від дихаючої заграви бік, коли Галя зненацька вхопила його за лікоть:

- Стій! Стій, козел!

- Якого ти?! - рвучко загальмував.

- Ідіот - консерви ж на моторі! Ще, диви, рвонуть!

23

Якби не його кримінальне минуле, Звіробій не стримав би люті - по такій зливі викликали в спецчастину.

Еге, тут у них тепленько й сухенько, сиди собі перед телевизором і виглядай – може, якась "дичина" набіжить.

– Ми до вас звернулися, – поважно бубонів сопливий офіцер, – зважаючи на ваше специфічне кримінальне минуле.

– Кримінальне? Я не з Криму.

"Ох ці фронтовики, не можуть без своїх фокусів", – майже буркнув офіцер, бо був геть сухий, не те що Звіробій – геть мокрий.

Розгорнули карту.

– Десь у них упав гелікоптер, ціла паніка в ефірі, бо там був чийсь синочок, а знайти не можуть.

– Да це понти, як це – не знайти? Тут же така густота населених пунктів – і ніхто не бачив?

– Виходить.

– А радари?

– А в них там нема радарів, – обвів пальцем чималу зону.

Звіробій швидко збігав очима по карті, а потім, вибравши найнижчу місцину, тицьнув пальцем і зазмер.

– А скажіть, – голос крутився навколо пальця, – а з яким селом немає ніякого телефонного зв'язку?

Офіцер вийняв записника, погортав і:

– Село Балабанівка.

Звіробій вдоволено кивнув до свого вказівного, бо той саме і впирався в населений пункт Балабанівка.

Сказано, браконьєр.

Він влетів у бункер і словами сипав густіше, аніж дощ:

– Чуваки! Є шанс на медаль!

Ті неохоче одірвалися від дрімання. А потім перекинулися на інший бік.

– Чуваки! Швидко! Шукати путінського синочка! Наказ командування!

Він навмисне не сказав "спецвідділу", бо ті принципово б не відреагували, вважалося, що спецвідділи для того й існують, аби підставляти наївних служак.

– І де ця медаль? – буркнув вже не так байдуже Джура.

– В Балабанівці.

– Сам ти балабон – це ж на лугандонщині, ти подумав, як туди добратись?

Хотів додати "в такий дощ", але Звіробій сам радісно вигукнув:

– В такий дощ, в такий дощ!

Ідея була потрійна, по-перше, ворожі тепловізори в негоду нечутливі, а по-друге, медаль і ротація, по-третє:

– Річка Луганка перетворилась на швидкий потоп, чуваки! Надуєм човна – і ми там!

– Річка-лоханка, – буркнув Влад-Столиця, однак почав шнуруватися й збиратися, як і всі інші.

Матюкаючи дощ і прикриваючись од нього надувним човном, посунули слизьким

берегом до швидкої води.

...Гвинтокрила знайшли швидко, бо він високо стримів покрученими лопастями, особливо подивував ланцюг на них.

- Що за притча? - шепотів на таке диво Столиця.

Почали шукати чужого "двохсотого" синочка, еге, де ж там - все досконало вигоріло, який там синочок - поплавилася навіть дюраль.

Не встигли обшмонати й замінювати, як почули крізь дощ гуркіт бронемашини. Чиєї? Коню ясно, що педеральської, чиєї ж тут іще.

Залягли поряд, втиснулись, уже й почули щасливі вигуки кацапської розвідгрупи, та не довгі були ворожі радощі, вони урвалися кількома потужними вибухами - Джура славно встиг замінювати здобич.

Їхній воділа, мудак, вискочив з кабіни подивитись на вибухи, а що тут було дивитися, треба було мотати звідси, а не оченята лупити.

Влад вибив йому зброю і радісно скрутив, притиснув коліном горло, і той насилу просичав крізь нього всі паролі.

- Дяді, і мене візьміть, - почули несподівано, бо вся увага була навколо підірваного гвинтокрила.

Із дощу вигулькнув хлопчик Кирилко.

- Тебе, малий? Манної каші об'ївся, - буркнув Джура. - Куди тебе брать, тікай відси.

Бо волочили воділу-муділу в кабіну, хоч той і не опирався.

- Бо мнє тут нєльзє, мєнє тєпєрь уб'ють, - белькотів слідом хлопчина й тягнув ручкою до них фрагмент ланцюга, лізучи всередину. - Вот, посмотріте, - брязнув ним.

- А там - тобі можна? Котись нафіг, малий.

- Бо ето я вертольот збіл.

- Що?!

- "Чорную акулу", що, - знову брязнув залізом і рішуче викинув надвір свій мокрий поліетилен.

Ніколи було сперечатися з божевільними дітьми, плюнули, підперли "калашами" воділу і той погнав як скажений, долаючи дощ і ніч.

24

Під ранок докотилися до рідного блокпоста, Мічурін вискочив на землю дуже смішний, бо в цивільному, й вони з Галею зійшлися поглядами попрощатись, однак братія не дала, пильно повітрищалася, й тому обоє одвели очі.

Він обійшов легковушку:

- Скажи, Галко, а чому ти вибрала на акцію мене? нарешті бовкнув не тими словами, тобто не хотів так швидко розлучатися, тобто що - чекати якогось наступного рейду?

Вона могла пояснити: "бо ти найспритніший", і ще багато чого могла б сказати, однак знову повільно підняла до нього очі й вимовила:

- Тому.

Тут надсадно ревнув пускач дизелю й, розсовуючи маскувальні гілки, з капоніра виповз несподіваний трофейний бетеер, де спереду шрифтом в оточенні квіточок яскравіла свіжонаписана назва: "Чупакабра".

- Сюрприз! - разом вигукнули вояки.

Задоволені ефектом, вони чекали на реакцію.

- Що це? - щиро подивувався Мічурін.

- Весільний дарунок, - гіготнула компанія.

- Що?!

- Що-що, по вас не видно, що, - наважився Джура. - Да, довгенько ви назад добиралися, - намагався виправдати свою несподівану нечемність, - от.

- Аж дві з половиною доби, - не проминув зблиснути інтелектом Влад-Столиця.

Усі скромно закивали головами, щоб теж розділити провину перед командиром.

Особливо Хантер:

- Да чого там, доки ви там, ну, словом, а в нас уже й дитинка для вас знайшлася.

Наперед висунувся чисто вимитий Кирилко. Він мав доволі урочистий вигляд ще й тому, що військова одежа, хоч як він її підперізував, була завелика, зате попереду в кобуру не влазила велетенська рогатка.

Обоє хотіли щось до нього сказати, однак він перший підвів очі, і всі навколо притихли, і слава Богу, бо ще б почали кричати якісь вітання молодятим чи ще якісь недоречні дурниці, бо перед сиротою в них не було таких слів.

- Як тебе звати? - запитав найлагідніше бойовий офіцер.

- Партизан мене звати, - була тиха відповідь.

Що тут скажеш?

Тому лейтенант обійшов бронемашину, дивуючись, що вона геть новенька, а ще новіший напис був ззаду:

"Було б НАТО не було б АТО", й фарбою обкидано навколо віночком.

- Ну от, - лейтенант пошукав, що казати, й нарешті знайшов. - А хто це так гарно малює, у нас же, здається, художників не було?

- Знайшовся, - пхикнув Хантер.

- Хто?

- Цей, як його, тю, забув, ну, воділа-муділа, та його вже есбеушники забрали.

І знову все вмовкло.

Так і стояли.

- Гірко! - нарешті здогадався вигукнути Джура.

Усі підхопили.

Тому Галя не стрималася, і перед тим, як поцілувати Мічуріна, видобула заповітне дзеркальце, причепурилася, зиркнула туди й побачила себе якою?

У весільній фаті.

"Гірко, гірко, гірко...", - відлунилося потрощеними околицями.

Ну хто б це міг подумати, що найгірші дороги в нас можуть стати ще гіршими? Ясно, що держава розкрадала весь автомобільний податок, але ж ніхто й передбачити не міг, що ще більші кошти, вкладені в міни, снаряди тощо, перевершать шляховий ідіотизм?

Приблизно такі думки тривожили генерала Хомченка, бо він з чистою совістю не відносив себе до урядових бюрократів, адже армія – то зовсім інша сфера.

Іноді він дивувався, чому це броньований джип, приватно зроблений, набагато зручніший, скажімо, за армійського взірця, адже на створення цього витрачено значно більше, аніж на імпортовану техніку? І куди поділося, скажімо, оте сальдо?

Він здогадувався, куди, то ж його цікавили конкретні особи з конкретними фінансовими рахунками.

Слава Богу, було про що думати, бо й не знав, як убити час нескінченними шосейками, де проста ґрунтівка здавалася комфортніша за асфальтівку, рясно постріляну, отож, петляючи вирвами й міркуваннями, ескорт долав населений пункт Сироваху, який вже давно був ненаселеним.

Спершу Хомченку здалося, що хтось увімкнув у салоні музику, й він невдоволено оглянув офіцерів, однак несподівано збагнув, що звуки проникають сюди крізь броню з вулиці.

Усі разом подивувалися: кому це спало на думку отак галасувати?

Розтрощений пейзаж недоречно вінчався пошарпаною кафеєюкою "Марина", названою на честь якоїсь місцевої дами, звідтіля лунала музика й пахощі, щоправда, не кафеїні, а іншої кулінарії – тобто густий дух армійських консервів, засмажених на цибулі.

І не дивно, що на жердині біля розбитого трансформатора терпляче примостився рядочок ворон, чекаючи нюхом на якусь поживу. З'ява штабного ескорту трохи схвилювала їх: чи не доведеться ділитися огризками?

Музика лунала українська – "Рідна мати моя", отож ескорт, подумавши, зупинився, звісна річ, які б це сепари таке слухали; і справді, за кафеєюкою притулився пошарпаний військовий бусик з українською символікою, крізь розчинені дверцята звідтіля лунала фонограма.

На превеликий подив генерала, ніхто на нього не відреагував, йому навіть здалося, що гучності навпаки додалося.

Спершу на майданчик ступила охорона, а потім уже й начальник, звісна річ, чоловік приїхав сюди інспектувати, а тут – на тобі, нештатна ситуація, тобто посеред війни діючий алкогольний заклад?

Додати, що ніякої охорони не виставлено – іди й бери їх голими руками.

– Хто старший? – командним голосом запитав усередину Хомченко. – До мене!

Але ніякої реакції не відбулося, бо грубі чоловічі голоси дружно, хоч і не чисто, підтягували:

- І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю...

Неймовірно, але генералові довелося чекати, доки там усередині доспівають пісню до кінця.

- Я ще раз питаю: хто старший? - виразно пролунало в паузі.

У відповідь із динаміка пролунала нова пісня: "Сумно, сумно аж за край...", отож начальник кивнув охоронцеві, той підбіг до поколупаної автівки і вимкнув звук.

Всередині кафейки на це виник невдоволений гамір, і на порозі постав Жора Тороповський, хитко тримаючись рукою за автомат калашнікова. Побачивши прибулих, він ніяк не зреагував, а, підійшовши до бусика, всунув туди довгу руку й знову увімкнув пісню.

- Ви що собі дозволяєте? - прошипів до нього штабний майор, бо сам був подивований таким нахабством щодо військової субординації.

У відповідь нашттовхнувся на доволі каламутний погляд. Хлопець навіть не напружився, не зробив ніякого зусилля, аби прореагувати на начальство, отож усі чекали, потроху наповнюючись люттю.

- Я вас питаю, - напосідав Хомченко, - що це все значить?!

Боець з досадою оглядав їх усіх, це ж як довго треба пояснювати столичному штабістові, що вони вийшли з рейду по тилах, чого була варта акція, які результати, а найголовніше - яких непоправних втрат вони зазнали. Власне, саме з цього приводу й повсідалися, щоб хоч якось прийти до нормального стану, адже інших засобів розслабитися у фронтовій зоні не існувало.

- Доповідати по формі! - пролунав наказ генерала.

На що у відповідь солдат неокреслено ворухнув стволом. Однак і цього було досить, аби охорона взяла його на приціл.

- Ну! - не на жарт почав лютувати Хомченко.

Жора підняв до нього стомлені затуманені очі, які потроху починали ізсередини наповнюватися змістом, але таким, який не сподобався б нікому.

- Стукну, - коротко відказав він.

Штабісти напружились.

Бо що означало таке слово? Що боець комусь "настукає", тобто позаустаново доповідь?

- Що? - недочув генерал.

Жора, хитнувшись на колінах, повернув свій довгий тулуб, виглядаючи чогось вартого уваги, погляд його нашттовхнувся на рядочок ворон, які з жердини пильно роздивлялися ситуацію. Несподівано скинувши до них автомат, хлопець дав коротку чергу, -

ті, збризнувши чорним пір'ям, таким же рядочком одлетіли на асфальт, тріпочучи крильми.

Охорона подивувалася.

Не з нахабності хлопця, а з небаченого стрілецького фокуса, ніхто з них подібного не бачив навіть, скажімо, в популярному бойовику.

Генерал і собі збентежився побаченим.

Жора повернувся до нього:

– Стукнуть? – хитнув опущеним автоматом.

Все навколо зніжковіло, лише над зруйнованою Сировахою лунав голос Софії Ротару:

– Одна калина за вікном, одна стежина за селом!

Генерал, озирнувшись, заспокійливо хитнув долонькою до своїх:

– Люди потомилися, – сказав він.

Потім наказав руками, аби всі рухалися до машин, ті так і зробили, спинами наперед, аби не випускати з очей постать солдатики з автоматом у руці.

Повсовувалися, повсідалися, фуркнули моторами й подалися, а в спину їх штовхало голосом естрадної співачки:

– *Одна на всіх, бо у нас іншої нема!*

26

Коли вантажівку підкинуло на міні, Сивий і Влад не встигли здивуватись, як здивувалися, що живі; ще й вистрибнути встигли, коли машина спалахнула свічкою, одплигнули й покотилися за узбіччя, де припали до землі й слухали, як горіло усе майно, як стріляють у вогні кулі.

Коли одстрілялось, Сивий почав шукати винного:

– Ото на дорогу треба дивитись, – буркотів Сивий, доки Влад-Столиця не відрізав:

– Під дорогу! Блін, міні ж ніколи на дорозі не лежать. Ну, а якби ти рулив, не наїхав би?

Сивий одразу вмовк, бо остерігався, знаючи: якщо Влад заведеться про міні, то почне повчати півдня про всі сорти й марки, особливості застосування.

Одне дивувало: звідкіля він усе знає?

Особливо про міні – в жодному військовому посібнику про них стільки не написано.

І добре, що мовчали, бо ще здалеку почули, як гуркотить військова колона, про всяк випадок залягли глибше й вгадали, адже над технікою тріпотів чи то деенеративний, чи то педеральний двоголовий орел, Влад-Столиця так од цього занепав, що навіть не промовив про того ненависного птаха свої узвичаєні слова.

Коли прокотилися, Сивий забідкався:

– Ти диви, гади, і жоден на міну не наїхав.

– Да, діду, вона нас, сука, чекала.

– Ні, ти прикинь: якби ми не так поспішали, то це вони б напорилися, – знову почав шукати винуватого Сивий, бо це Влад дуже підганяв його на виїзд, що й не дав навіть підголитися, а потім дід намагався це робити в кабіні, й тому почав закипати ще напівдорозі, аж доки докаркався.

Однак на відміну від освічених столичних людей Сивий перший збагнув, що йти було нікуди, бо куди?

Скрізь могли бути кацапети або, що не краще, новомалороси. Тому він першим ділом знайшов воду в ярочку, покуштував, вони напилися, отямилися й вирішили перечекати.

- Тут головне, щоб із вертольота не засікли, - так почав столичний парубок, аби заново завестися про гвинтокрили всіх різновидів і Гатунків.

Сивий намагався не слухати, знаючи, що всього однаково не запам'ятає, та й навіщо?

От, наприклад, вода, він і без вертольотів знав, як її знайти, як розчистити, навіть знав без книжок, як профільтрувати, однак одразу зрозумів, наприклад, що вода в ярку очищення не потребує.

Ховалися в кукурудзі, бо вона була вища й густіша за чагарник, нею й харчувалися, доки їх люто не пронесло, отож вирішили вибиратися звідти.

І добряче заблукали в кукурудзі, коли зачули млосний дух вареної картоплі.

- Бараболі, - сказав дід.

Підійшовши до крайньої хати, познімали з липучок українські шеврони, бо вирішили не експериментувати, а почали одразу:

- Далеко ль до прасьолочной, мать?

- Чево? - оглядала їх немолода тітка.

- Да вот, ат сваїх отбілісь, теперь винуждени от укропов прятаться, не подскажет, мать, далече ль оні? - блиснув філологічними знаннями Влад, остерігаючись, що Сивий може тут напартачити.

Однак той припав їй до симпатії дужче, бо був однолітком, тому вони швидко виїли всю картоплю, яка була в казанку.

Весь цей час вона кричала приблизно таке:

- Сукі, хунта, фашисти! Звер'йо - ворваліся в мой дом еті клятие із Правово сектора, всьо ограбілі, а мою єдинственную дочь, мою родніньку кровиночку, еті бандери зверські ізнасілували, гади, все по очереді на моїх глазах, ви где такое віделі?

Так, що картоплина застрягла у Владовому горлі.

- Сочуствуєм, - насилу промовив він, а Сивий зітхнув на нього з полегшенням, бо не знав, як сказати російською "співчуваємо".

- Оні, гади, меня держат, чтобы я смотрела, а я крічу ім: возьміте лучше меня, а девочку оставте, а оні нет і нет!

Солдати на це покинули жувати.

Тому стара полізла за піч і вийняла балцанку з самогоном, і всі мовчки поринули в неї.

Після третьої чарки жінка поринула в спогади про своє довге нелегке життя, а по четвертій, мутно лупаючи на Сивого, оповіла:

- Вот так я прожіла жизнь, одна-одіньошенька бедовала, ні мужа тібе, ні детей.

Що здивований цим Сивий зміг запасною мовою:

- А как же дочка... она ж у вас есть? Как там теперь она?

Та, подолавши каламуть в очах, втупилася нарешті в нього:

- Кака ещо дочка? Не било в мене никогда дочкі...

Обидва презирнулися й полегшено видихнули.

Розпитавши про дороги й напрямки, вояки почали прощатися:

- Ну, с Богом, жєнщина, оставаться.

- С Богом, синочкі... - мляво відказала вона, однак вмить спалахнула: - Бейте їх, гадін бандеровських, мстите за нас Правому сектору. Ідіте, громіте сук хохляцкіх!

Може б старий і втерпів, може б, і витримав, однак, зачувши "хохляцкіх", зірвався:

- А ти коли бачила цих бандерівців? Бачила коли Правий сектор?

Та цілком притомно оглянула Сивого:

- Откуда? Да отродясь. Откуда-то оні возьмутся здесь?

- Так от подивись, стара сука, оце ми і є - бандерівці й Правий сектор!

Вийняв і урочисто показав їй шеврона "Укроп".

Стару заціпило.

Влад чортихався на діда, бо ж довелося тепер в'язати стару до стільця, щоб не зчинила галасу, а вона з жахом споглядала їхні рухи, очікуючи на фатальні.

- За Януковіча голосувала?

Стара ствердно мовчала.

- А за де-не-ер?

Втрутився Влад:

- Ні, вона за ел-єн-єр.

Нарешті та набралася духу:

- Да за что... да я же...

- А за то, сука стара, - сичав Сивий, - що ти брехала нам про свою дочку, сука, а в тебе її не було.

- "Да отродясь"! - перекривив бабцю Влад. Та збентежено закліпала, потім підібгала губи:

- Не било. Но могла ж бить!

27

Влад-Столиця і Сивий побачили над далекою сільрадою жовто-блакитний прапор і полегшено завернули туди, вкрай знесилені, почали оживати, тому Влад-Столиця не втримався нагадати:

- І на біса було перед тою бабцею світитись? То б не бігли, як зайці, а нормально би собі йшли.

- Вона мене спровокоцірувала, хахлами обізвала.

- Спровокувала, - виправив Влад.

- Я ж і кажу, ух, сука кацапська, ух, я би їх усіх...

Влад зрадів нагоді обговорити іншу тему, бо "новітня вертолітна стратегія в умовах сучасної війни" йому й самому надокучила:

- Ну чому одразу всіх? Є серед них і хороші, наприклад, в Росії за окупацію України

проголосувало вісімдесят сім відсотків. Тринадцять же таки проти?

- Та еге ж бо, я й кажу всі, бо ті тринадцять лишніх процентів у них, що лишилися, - то євреї. - Подумавши, що євреїв вийшло таки забагато, знехотя додав: - ну, і ще інші неруськіє.

- Інородці, - не проминув уточнити Влад.

- Оце не знаю, як у вас, а в нас є притча, як стоять двоє вуйків над Черемошем, а він розлився, а там повинь несе кущі й таке інше, один і каже:

- А подивіться, куме, яка краса.

- Ще ліпша би краса була, якби там пливли трунви з кацапами.

Той:

- Та не можна так, є ж серед них і хороші люди.

- Та є! Хороші - в хороших трунвах, а погані - в поганих!

Тупцяли в сільраду і вкотре вели споконвічну суперечку про фізіологічні особливості північного племені, бо Влад виводив їхні початки ще з ханти-мансі й поділяв на росіян, москалів і власне кацапів; а Сивий доводив, що всі вони споконвіку хапцапи, тобто ненаситні; сходилися лише в одному, що іноді серед нашого брата українця кацапи трапляються ще лютіші, аніж серед генетичних, бо щосили пнуться у вищу расу.

Влад вважав себе інтелектуалом, принаймні ерудитом, і любив поспілкуватися переважно з Сивим, хоч той не був начитаним, однак через свій вік мав велетенський життєвий досвід, котрий легко міг замінити брак освіти.

Уже майже допленталися, коли почули несподівані звуки:

з дитячого садочка линув тоненький спів про веселих лісових звірят, які хотіли дружити зі свійськими тваринками, хор був хиткий, бо нечисельний, однак ситуацію рятувала вихователька, вона підспівувала підказки й ляскала в бубон.

Отож, незважаючи на деякі хиби, вояки заслухалися, відчули, що саме за дитячими голосочками скучили найдужче:

А кізонька неслухняна

Не слухала тата й маму...

Обвішані втомою, вояки не вірили власним вухам:

А тікала в темний ліс,

Де укусить вовк і лис.

Аж бійці забули й про дискусію, сперлися на дитячу гірку й мліли, тобто полинули в давні почуття.

Цієї миті почули й інші звуки - десь за видноколом загупало, зашаруділо небо, й це означало лиш одне - важкі міномети сто двадцятого калібру, перші удари влучили у ферму, інші пішли віялом - по зупинці, майдану й хутко рухалися сюди;

бійці миттю кинулися в дитсадок, швидко похапавши малечу, обережками попереносили їх в глуху підсобку, а потім, впавши на них, затулили, і вчасно -

рвонуло так, що здалося, мовби увесь дитячий садок здійснювся в небо і вільно плив, бо від струсу всі втрапили в невагомість.

Потім була суцільна тиша, якій досвідчені солдати не дуже вірили, бо то могло просто позакладати у вухах, але туди долинув дитячий плач, отож вони потроху поставили на ноги виховательку, а та хутко підняла маленьких артистів, і вони, одягнуті звірятами, побігли крізь ще недавню вітальню, де повилітали вікна і все було закидано битим склом, – скалки повтиналися навіть у протилежну стіну.

Двір теж важко було впізнати – дитячий майданчик щез, замість нього зловтішно курілася велика вирва, півдаху зникло, закидавши навколо битою черепицею, лише тоді Влад помітив, що тримає на руках хлопчика з довгими вушками, бо той грав у виставі Зайчика; він дивився на бійця спокійно, бо був такий приголомшений, що не встиг навіть злякатися.

На подвір'я з сільським лементом бігли мами, до Влада підскочила заплакана бабуса й почала брати на руки малого, але той ніяк не пускав солдата, вдивляючись йому в очі.

Нарешті одчепив одну ручку, поліз нею в кишеньку, пошарудів, вийняв щось і повільно поклав Владові в долоню, дотик цей тривав ще й тоді, коли стара вже підтюпцем несла малюка вулицею.

Боець ще якусь мить бачив за парканом довгі зайчикові вушка, й вони із Сивим хутко залишилися самотніми на розбомбленому подвір'ї, тому вирішили обтрусити з себе скляний пил.

І лише тоді Влад розтулив свою зашкарублу жменю й завмер – у ній лежала справжня, сказати б, довоєнна, цукерка.

28

Сімейне життя – то взагалі жах, а надто в АТО, лейтенант-Мічурін і Галя-Чупакабра могли напам'ять перерахувати усі притулки кохання –

штабні авто,
підсобні помешкання,
лісосмуги,

а особливо пересувну лазню, яку приперли волонтери аж із Рівного, подружня пара окупувала її категорично, і якось мали ілюзію домашнього кубельця, доки туди не посунули натовпи неохайних вояків, щоб також на мить відчутти себе вільними від окопного бруду.

Зараз молодята отаборилися в складі – маскувальні сітки перетворилися на гамак, одначе як ти не обминай, а балакати доводилося про службові проблеми, а їх було ой як багацько.

– Тут нарисувався один генерал Хомченко, – ніжно шепотіла Галя, аби безболісно повернути чоловіка на грішну землю, – він запроваджує нову концепцію.

– Та ну його к бісу, – ще лагідніше одізвався їй на вушко чоловік.

– Воно б еге, якби це не стосувалося тебе, любий.

Мічурін розплющився – навколо поставали полиці з різною бойовою амуніцією, так

само поволі в голові виникав якийсь генерал.

- Хто такий?

- Кар'єру почав дуже активно в Афганістані, потім, звісно, став видатним штабістом, а тепер вирисувався біля нас.

- Ну і що там у нього?

- Його фішка: треба зібрати з різних частин найкращих бійців і зробити таке мобільне потужне з'єднання для виконання дуже складних завдань.

- Еге, щоб заробити собі ще пару медальок.

- Так, чоловік вгору рветься.

Лейтенант виразно засумував, ще б пак, знову переформування, люди тільки притерлися одне до одного, і от - знову смиканина.

- А я ж тут до чого?

Галя одпустила зубками його вушко й пошепотіла туди якомога толерантніше:

- А до того, любий, що й ти втрапив у той список.

Лейтенант підскочив, і виматюкався б, але в ньому ще й досі світилося те, що в нормальних умовах називалося сімейним затишком.

- Я? Я?!! - не вірив він.

- Ну, ти ж у нас дуже здібний. Тебе помітили, - вдавала вона іронію, хоча їй було не до жартів, вона як ніхто розуміла, чим усі ці перестановки можуть обернутися. - Правда, тут є одна неув'язочка, я уважно вивчила списки усіх претендентів, і мене трохи занепокоїло, що тут діє принцип відбору не за професійними якостями, а за, сказати б, патріотичними.

Мічурін намагався збагнути, в чому відмінність, бо ці дві речі завжди були для нього однакові.

За такими шепотами стіни армійського складу поволі ставали прозорими, й коханці побачили себе посеред понівечених околиць.

- От кого б ти відібрав до такого спецзагону, - почала одягатися Галя, помалу перетворюючись на Чупакабру, - кого: Влада чи Хантера?

- Що за питання, звісно, Хантера, йому взагалі ніхто в підметки не годиться.

"В тому числі і я", - мало не вбовкнув.

- Ну от, а за списками - навпаки, проходить Влад. А чому? Мало того, що переконаний українець, так до того ж надто грамотний. От, наприклад, закінчиться війна, повернеться такий солдат додому, і що? Це ж буде тобі не якийсь хлопчик, а ціла політична сила.

Лейтенант здогадувався, куди хилить Галя, але за звичкою вдавав, що не розуміє.

- То й що в цьому поганого?

- Для нас нічого, а от для хомченків - це пряма загроза. Ви собі воюєте й мрієте, аби війна швидше закінчилась. А такі, як Хомченко, насамперед про своє майбутнє думають, от і хочуть конкурентів у саме пекло запхати.

Лейтенант не завжди вмів зрозуміти, коли Галя жартує, а коли ні, однак зараз поклявся б, що вона серйозна, як ніколи.

Вийшли за двері, замкнули, начепили пломби й розійшлися у різні боки.

Лейтенант Мічурін ніколи не почувався якоюсь винятковою фігурою, однак за допомогою експериментів виявив цікаву закономірність:

навіть коротка телефонна розмова викликала несподіваний результат: сказав щось у "трубу", й хутко тікай – бо за кілька хвилин у це місце почнуть лупасити "гради".

Що вже й бійці іноді просили, наприклад, якщо треба нарубати дрівець, то вони їхали в лісосмугу, Мічурін вмикав свого телефона, щось базікав, тікав, і тоді ворожа артилерія трошила там достатню кількість деревини.

Чи треба було прокопати проїзд крізь пагорб, і ворожі "гради" дуже допомогли, розпушивши ґрунт.

Таку ворожу пильність він пояснював собі тим, що є командиром і може навести вогонь на свою бойову частину. Але він же не Дудаєв, котрого запеленгували з мобільника й знищили ракетним ударом.

Ще здалеку Мічурін побачив незвичну картинку: його бійці пороздягалися до плавок і порозлягалися на сонечку, а дехто неквапом натирав мочалкою піну – річ незвична в бойових умовах, однак означало це лиш одне: за півгодини приїде штабна перевірка, а отже, ворожого обстрілу не буде.

– Що таке? Перевірка з генштабу? – перепитав він.

– З гей-штабу! – дружно відповіли ті.

І справді, скоро почулося приємне фуркотіння й прикотився броньований джип із колоною охоронців.

Солдати хутко вдяглися і виструнчилися, коли до них виступив генеральський чин; усі на фізіях зобразили повагу.

Привітавшись, той почав з подяк од Батьківщини і командування, потім перейшов до тяжких часів, а коли почав про реформатування військових підрозділів, лейтенант почув, як до нього крізь вуса тихо шепоче Сивий:

– Ох, не подобаїсі мені цей фацет. Він мав кликуху "Чорний майор". Я його добре знаю.

– Він теж з Чернівців?

– Гірше, з Афганістану. Він там у нас швидко прославився, бо розподіляв бійців.

– Тобто?

– Ну, там відбирали в спецвідділення ненадъожних, ну, тих, хто багато базікав чи всяке таке.

Виявляється, в Афгані комуністи збирали докупити всіх підозрілих служак, а потім такий об'єднаний загін вивозили в гори, там їм визначено маршрут, а в його кінці було обіцяно вертольотами всіх підібрати. Але ніхто, звісно, не прилітав, і потроху моджахеди винищували таких солдатиків. Або зганяли їх на мінне поле чи підставляли під артилерійське знищення, переставивши координатами під свій "дружній" вогонь, або, або, або...

Лейтенант ще не дослухав Сивого, а вже напевне собі скумекав, що на них із Владом чекає попереду, адже в умовах тутешньої гібридної війни оте "або" здійснити

набагато легше, аніж в Афганістані.

І коли генерал Хомченко почав огляд техніки й бліндажів, хутко послав Тольку і Влада з лопатами до переїзду, аби мерщій поглибили колію в рівчаку:

- Прокопаєте й хутенько тікайте звідти!

Прощалися з начальством, а Мічурін уже перемкнув свою мобілку на автовідповідач, дбайливо обгорнув поролонкою й, вичекавши слухну мить, засунув його за бампер генеральського джипа. Потім цією ж рукою потиснув руку Хомченкові й віддав честь.

Мотор приємно зафуркотів, і кортеж відкотився.

Мічурін разом із Сивим примостилися на горбочку і спостерігали крізь біноклі, як генерал із супроводом наблизився до розбитого містка й посунув у об'їзд через ручай, посунув, аж доки раптом клюнув у несподівано глибоку западину й став.

А Мічурін, взявши в Сивого телефон, набрав кілька разів свого ж номера, і колишній афганець щоразу бурмотів туди якісь неясні повідомлення про переправу й скупчення:

- Та я тобі кажу, бігме, не назву квадрат, бо це зараз великий секрет!

Джип ще буксував, сідаючи глибше на підводну колію, ще тіпався надсадно, а вже небом фуркотіли вогненні пасма "градів", які рясно накрили колишній міст і теперішній переїзд, і бійці, неначе на футболі, дуже переживали, чи влучить? Ось двічі рвонуло, підкидаючи вгору воду й дно - спершу здіймалася грязюка, ще вище бризки, але найвище пурхнули металеві уламки джипа.

Сивий з Мічуріним ще деякий час спостерігали, а лейтенант вже тішився думкою про майбутнє жадібне побачення з Галею, а ще про те, як вона ніжно обійме, прилине й прошепоче-розповість, що майбутнє переформатування військових частин відмінено, і що він, Мічурін, залишиться назавжди у своєму рідному підрозділі.

А головне - недалеко від спецвідділу, в якому служить Галя.

Він опустил бінокля, бо й так було чудово видно, як вляглася назад грязюка, як усілися бризки, і невеличка райдуга спалахнула над ними; Мічурін ще раз припав до окуляра, а потім, зітхнувши, прошепотів:

- Ну й чорт з нею, з тою мобілкою!

29

- Суки ледачі, суки!

Лаявся Жора, і не тому, а чому. Після нічних вибухів педеральної колони з пагорба у виярок скотився чималий боезапас "градів", а срані наші інтенданти ніяк не приїдуть і не завантажать - отак лежить і гние добро.

Він так часто обурювався, що бійці вже й почали здогадуватися про справжню причину - у такий спосіб він щоразу нагадував про свій безсмертний подвиг - розстріл ворожої автоколони з гармати зруйнованого танка.

А що лишалося робити? Заслужений орден або бодай медалька вже вкотре його

обминали.

Щоправда, Галя-Чупакабра з контррозвідки повідомила, що грошова винагорода, яку встановили федерasti за його голову, від часу тієї акції удвоє зросла. Але ж ти не будеш бігати скрізь і хвалитися про суму в доларах, не почепиш же її на лацкан?

- Бо ще якась сука зі своїх тебе здасть, - резонно голосом бувалого західника зауважив Сивий.

- Зі своїх? - насторожився Жора.

- Ну, із тих своїх, що штабних, - заспокоїв його дід.

Звісно, сказане в жарт ніяк не стосувалося побратимів, бо їхній рейтинг у доларах теж був чималий.

Еге, насолити кацапам, добряче насолити.

Вже вкотре, виповзаючи зі своєї засідки, Жора сліпнув на очі, аби не бачити отих покинутих лискучих реактивних снарядів.

Отут знову починалася лайка в рацію:

- Суки, суки ледачі! Ви б хоч порахували, скільки той боезапас коштує? Ага, по тисячі доларів штука!

Друзі тамували усмішки, бо починали рахувати, а скільки ж тепер снарядів коштує сам Жора? І після всього підрахунку усмішка сходила їм з вуст. Страшно уявити, скільки отих доларів розкидано уламками по всьому Донбасі, куди не глянь - все рясно всипано залізяками купюр, за ці кошти можна б тричі підняти його з розрухи, а вони навпаки - ввергали його у ще глибшу прірву.

Нарешті однієї підхожої ночі ті "ерееси" таки вивезли.

Однак Жора не полінувався заповзти туди й побачити, що деякі, замасковані "сучими інтендантами", приховані від його пильного ока, так і лежать собі, безкарно іржавіючи, мокнучи чи сохнучи.

- Суки! Суки позорні! - не вгавав Жора.

Щоправда, він не був щирий до кінця, адже, обстеживши навпомацки невикористані "тиловими крисами" трофеї, переконався, що "суки" не забрали їх через певні пошкодження: тут була прим'ята боковина, там трохи запал прибитий, там була якась тріщинка - словом, формально "суки" були невинні, але!

Можна ж було б якось їх застосувати, адже кожна з них коштує штуку баксів. Мимоволі хлопець сам почав міркувати, а що ж його муляє? Доки згадав: знищивши ворожу металобазу, мало не зазнав зворотного удару - металобрухт розлетівся, ледь не вбивши свого підривника, тоді на нього впав і увіткнувся в землю чималий чудернацький циліндр-стакан, приварений до чималого лома з "вушком", тобто так званий колодязний бур.

Заплішився він йому в пам'ять - і все. Але чому? І тут Жора збагнув - він бо увесь час міркував, де б йому дістати таких труб належного діаметру, щоб зарядити реактивні фугаси і випустити по ворогові, хоч ті заряди й некондиція, але! Кудись таки долетять.

Оно радянські "катюші", так ті одоробла взагалі без труб літали, і що? Лякали

німців ще дужче, бо влучали куди-як, і акуратних німців саме це найбільше й лякало.

Та й самі "катюшники" ненавиділи свою зброю, й не тому, що еліпс ураження становив три на півтора кілометри, а те, що вони часом просто не злітали, а, зачепившись, свистіли над головою, намагаючись висадити у повітря своїх же мінометників.

Радянські гвардійські мінометники над усе полюбляли "Луку Мудіщева", радянський аналог фашистського "Фау-1", тільки зменшений.

Чому "Лука", чому "Мудіщев"?

Тому що фалосоподібний. Проте гігантський пеніс не через це викликав симпатію, а тому, що стартові дроти цієї штуковини відмотувалися далеко за позиції, тож півтонними зарядами можна було прелюбо гатити, не остерігаючись аніякого зворотного вогню, на відміну від "катюш".

Це все довго мучило Жору і ніяк не хотіло об'єднуватися з дебільною конструкцією колодязного буру, доки хлопець випадково не вступив у ховрашу нору і мало не зламав ногу.

- Сука! - заволав він замість "еврика", як це б належало винахідникові у момент осяяння.

Затамувавши подих, щоб відкриття не вилетіло з голови, Жора помчав до руїн збирати подерті зі стовпів дроти, а потім - піднімати бійців, адже починало вже вечоріти, й ті, невдоволені порушенням вечірнім відпочинком, змушені були напружуватися, викликати в собі ентузіазм і рушати на подвиг.

Якби хто побачив збоку вервечку бійців, які рухалися наче низка зулусів, що на жердинах несуть підв'язану здобич, -

отак і укропи тягли, зігнувшись, приторочені реактивні снаряди типу "град".

Бо та сама Галя-Чупакабра повідомила координати кількох підготовчих таборів, де федераста муштрували завербованих лугандонів, аби перетворити їх на убивць свого народу, дивно, що розташування було найближче до цих наших позицій.

Попереду чимчикував Жора, несучи довгу залізяку, тобто славного колодязного бура.

Довгенько вони мандрували, доки вийшли на зручне узгір'я, густо прикрите чагарями та ще й розташоване найближче до ворожої території.

Розвантажились і попадали; тільки не Жора - той заходився мостити, встромляти жердину у напрямку далеких тренувальних таборів, він і на компаса зиркав, і на ватерпас, і на карту, та й до землі припадав і серцем, і вухом.

- Оце з неї запускати будеш? - кивав на жердину Сивий.

- Твого хера прив'яжу й запусчу, - звично відказував Жора, щоб хоч якось розважити колег.

Поплювавши на долоні, взявся за бура й почав гупати в землю, витягаючи за кожним ударом циліндра з глиною і, витрусивши, забивав знову. Тобто ціляв у ґрунт під певним кутом і напрямком, замахуючись паралельно до жердини, бив у землю, витрушував і знову бив, потроху довбаючи "ховрашу нору", лишень охайнішу й рівнішу.

Тут виникло дві проблеми – адже бур меншого калібру, ніж "урагани", отож доводилося трохи розширювати діаметр, а по-друге – не напоротися на камінь.

Друзі спостерігали за ним, аж доки Вітько підмінив хлопця за цією морокою.

Аж нарешті почали прикручувати дроти і ставити ракети на бойовий взвод, далі обережненько опускали у "жерла".

Контактна група була з дошки, куди Жора забив цвяхи, обмотав жилками і з'єднав із клемами.

Нарешті всі урочисто поховалися і завмерли. Першим перехрестився Сивий, яко набожний галичанин, а за ним і всі решта.

– Ну, з Богом, – видихнув Жора, – тобто получи, фашист, гранату! – І тицьнув дротину до законтаченого цвяха, накрутив машинку, а потім натиснув кнопку.

Земля деяку мить подумала, потім бевхнула, видихнувши вогнем у нічне небо, аж усі замилювались, окрім Жори, бо він, матюкаючись, тулив підпал до наступних контактів, і підгірок озивався вдячним струсом, викидаючи з себе смертельне начиння; чи не останнє з них несподівано смикнуло за собою шнур разом з клемами й машинкою і викинуло за чагарі.

Однак за далекою лісосмугою ніч почала рватися спалахами, здавалося навіть, що саяйво сягає аж сюди, ну, це в кого були біноклі.

– Жора, ну ти Жора, – ніжно підсміювалася в рацію Галя-Чупакабра, – ну ти, блін, дав.

Він завмер біля слухавки.

– Тобто, Чупо?

– Ну, влупив у світ, як у Божу копійчку, – і вона почала повчально рахувати, що надійшло з пункту спостереження, і за кожною новиною хлопцеве обличчя сіріло.

А що? Хіба в нього була можливість корегувати кут кидання? Чи бодай зробити пристрілювальний удар, щоби потім націлити інші?

– Дак снаряди ж були пом'яті, – кволо одбріхувався він.

– Але шухеру наробив, – заспокоювала його рація. – Ті ідіоти ламають голову, звідкіля в нас тут "гради" взялися, нехай тепер стережуться.

Ну, закинуть розвідників, знайдуть реактивну позицію, а там що? Дірки?

Але Жора вже журився про інше:

навіщо було віддавати інтендантам увесь бойовий запас? Ну де тепер взяти снаряди? Що, хіба знову стерегти у засідці, коли гумняний конвой їх привезе?

Може, все почнеться спочатку, однак тим часом ховрахи не стали ждати, вони швиденько захопили нірки й почали копати проміжні переходи – оце класні шахтарі.

А що? Сонячний бік, поряд чагарі, а що ще треба для справжнього щастя?

Дороги, ще довоєнні, були жахливі, а зараз стали вже геть, а чимдалі од Харкова, то просто жах, та ще й розбиті важкою військовою технікою, отож Тарас щосили вчепився

в кермо, бо лаятися не міг через дівчат у салоні.

Щоб відпочити, він вдавався до хитрощів – зупинявся й роздивлявся зашарпану карту, звірявся з новеньким планшетом і дивувався, що мав великі розбіжності, від чого потроху приходив до пам'яті; й на біду уздрів боковий об'їзд, що обіцяв коротший шлях.

– Але ж ми й так відстали від колони, – зауважила Людмила Іванівна.

– То переженемо її, – просяяв Тарас. – І очолимо!

– О-о, – клас! – підписували дівчатка.

Людмила Іванівна ще посперечалася з ним, вона цілу дорогу кляла себе, що вплуталася в цю сумнівну історію, виправдання було таке, що цей молодняк десь роздобув пальне, "газель", напхав пакунками з гуманітаркою, то що – відпускати їх самих?

Всі ж люто рвалися в червону зону, й не було на це ніякої ради. Ну як знала, що станеться попереду, – передчуття ніколи не обманювали досвідчену волонтерку.

Однак швидко командування узяв на себе Тарас, бо дівчатка захоплено дивилися на нього й на все, що він казав, мліли, бо він мав великі світлі кучері.

– Траса деблокована, – впевнено тицьнув у малу пальцем.

Завернули на бокову, і справді, метрів, може, з двісті був асфальт, потім трамбована галька, а далі покотилася банальна ґрунтівка, півдня вона старанно виймала кишки з волонтерів.

– Крейзі вей! – співав водій, аби дівчата не відчули його тривоги.

Довго перлися глибокою колією, аж тут вона рвучко крутнула, і Тарас щосили газонув, машина висмикнулася і тут-таки впала боком.

– Міна! – люто заволав Тарас, аби не подумали, що він не впорався з кермуванням.

Довго всі виповзали з пакунків, а надто з блоків мінералки (будь вона навіки проклята), потім з мікроавтобуса.

Усі були цілі, аж навіть спробували штовхнути авто на колеса, але...

Отож наламали гілок і замаскували як могли.

Пройшли чимало, надибали покинуту хатину, а що вона була брудна і гола, то рушили до крайньої повітки з давнім сіном, повкладалися вкупніше, вже не лаялись, бо потомилися з дороги, Людмила Іванівна прийшла з розвідки, а Євка взяла рушницю й сіла чергувати.

Вона сиділа і їй снилося, що вона не спить, бо картинка перед очима стояла та сама: чагарі, однак несподівано туди закралася якась різниця в зображеннях, дівчина густо закліпала і – прозріла:

до будиночка з бокових бур'янів заходила чимала група перевантажених зброєю людей, вони потомлено розташувалися всередині; Євка почала торсати друзів, затуляючи їм роти, і всі вони німо повиповзали з сіна й подалися аж за кущі, позираючи на хатину.

Довго дивилися одне на одного, аж доки Тарас вирішив:

– Дамо бій, – раптом зірвалося в нього.

– Ти здурів, – почала Людмила Іванівна, але з поглядів зрозуміла: усім соромно, що

втекли.

- Отак і полишимо їх? - особливо соромилася Євка. - Щоб вони пішли собі вільно й наробили біди?

Вони утворили позицію, ретельно повикладавши на "бруствер" усю зброю, яка була, і їй виявилося небагато. Не встигли вхопитися за неї, як за спинами почули скрип: зблискуючи вечірнім нікелем до них підкотився на велику військовий чоловік з сумкою.

- Хто такі? - українська вимова Сивого враз заспокоїла, вони почали показувати на хатину й пошепки розповідати, особливо про майбутню бойову сутичку.

- Хто такі? - знову запитав Сивий.

- Ми зв'язківці, - гордо відповіли волонтерки, вони не наважувалися вимовити свою аббревіатуру "УЗАД", бо вона видавалася непристойною повигадує ж начальство дивні назви!

- Я шофер, тобто водій, - додав Тарас.

Сивий шморгнув на те носом:

- Бий мене сила Божа, - лише й спромігся і приховав у долоню виразну міміку.

Із сумом оглядав їхній арсенал, особливо дратувала двостволка й давній пістолет системи Коровіна, а ще ракетниця - все годилося, аби насмішити диверсантів, й розумів, що цього стане хіба на якусь хвилину сутички, і дивився на молодняк, як на вчорашніх, хороший вечірній настрій його швидко змінювався - він бо віз крізь теплий вечір повну сумку теплих буханок, вимінявши в селі на гуманітарний шоколад, крутив собі педаль і радісно нюхав забутий саморобний хліб, уява вкотре малювала, як привезе на блокпост і порадує хлопців; і от - на тобі, маєш.

Він сердився не так на них, як на себе, що недавно й сам був найвіснійший за них, і як війна все хутко поміняла.

- У мене є мисливська ліцензія, - похвалився на свою рушницю Тарас.

- Ви певні, що то були федерасты? Може, то наші укропи? - зблиснув останньою надією Сивий.

- Справді, все може бути, - підтримала рятівну думку Людмила Іванівна.

- Де там, - шепотіла Євка, - вони всі в чорних уніформах.

- Одностроях, - виправив Тарас.

- Тихенько тікайте відси, - порадив Сивий, але ті ще дужче нашорошились.

Сивий шкрябав свої сиві вуса, доки не надумав. Ще раз із сумом зиркнув на той будиночок, потім на молодняк, і зморшки на його чолі розгладились.

- Гранати є? - риторично запитав.

Вийняв із сумки хлібини й дав дівчатам потримати, позбирав туди з кишень усі їхні гранати, рубчасті й гладенькі, поскладав у сумку, перетяг їх якомога тугіше, потім почепив на шию, закинув свого "калаша" за спину і поповз.

- А ми? - почув ззаду.

- Прикривайте мене, коли що, - прошепотів і люто зник.

Так довго повз, що зсугеніло.

Особливо докучали не чагарі, а бур'яни, він матюкав їх, але сумка попереду часто

затуляла рота.

Панувала моторошна тиша, в яку волонтери дивилися з позиції. Так минуло, може, з півгодини, нарешті Тарас не витримав:

- А може, це зрадник?
- Що? - схаменулися всі.
- Отак, обдурив нас - ні діда, ні гранат.

Дівчата нюхали свіжий хліб і напружено мовчали у відповідь. Несподівано Людмила Іванівна сказала:

- Тс-с.

Вона, а потім і всі побачили, як аж по той бік будиночка німо повзе Сивий, зайшовши з тильної стіни, підсунувся під вікно.

Одну гранату вклав у кишеньку сумки, витягнув кільце, й, давши одскочити дужці, усе це жужмом вкинув досередини, -

рвонуло так, що вартовий вилетів крізь двері разом з ними.

Запанувала моторошна тиша, яку уважно слухав Сивий, приклавши пальця до губ, і не даремно: з горища долинув слабкий, але болісний стогін; закинувши туди останню гранату й підкинувши спалахом шифер, Сивий ще деякий час стомлено сидів, одсапуючись, а потім неквапом, озираючись автоматом назад, посунув до волонтерів.

Прийшов, увесь трохи приголомшений, обтрушений сміттям, наче борошном; чоловіка лютило, що забув затулити вуха й відкрити рот, як годилося б ветерану, отож зараз підскочить тиск.

- Тут сидіть і не рипайтесь, - буркнув він і, струснувши в сутінках нікельованим велосипедом, сів на нього.

- Що? - перепитав Тарас.
 - Ждіть! - був наказ, останнє, що почули від нього.
- Вже рипнули педалі, як Людмила Іванівна згадала:
- Стійте! А хліб?

Сивий із сумом пригадав про нього, однак куди покласти? - сумка бо одлетіла у вічність.

Озирнувши дівчат, він обрав Євку, бо в неї були довгі коси, розплівши, узяв стрічки, обв'язав буханки, затягнув і почепив на руль. Хотів сказати щось, але тільки махнув рукою і поїхав.

- Старість, - бідкався сам до себе, - бач, хліб забув. Ну, як так можна?

Волонтери сиділи, й темрява чекала на них. Нарешті отямився Тарас:

- Зібрати трофеї.

Всі неохоче замникались.

- Які трофеї? - зітхнула Людмила Іванівна.

- Які? Документи, зброю, різні речові докази, а раптом там громадяни Росії? - оживав хлопець.

Наставивши перед себе мисливську рушницю, всі рушили до будиночка, Тарас нарешті отямився, і все це знімав на планшет, бо його дуже мучило, що не здогадався

зняти Сивого і його атаку.

Всередині стояв млосний дух, перемішаний з вибуховим чадом. Першого знудило Тараса, а за ним і весь гурт, вони кинулися назовні; там Тараса вивернуло ще раз, а на нього дивлячись, і всіх разом, отак кілька разів Тарас перший починав, а за ним і волонтерки – так, що хлопець ледь не загубив планшета...

Бетеер долав ранок, за ним теліпалася на тросі "газель", бійці сиділи верхи на броні, оширившись на сутінки автоматами.

Всередині бронемашини скрючилися волонтери, намагаючись зігрітися подумки, увесь час повертаючись до пережитого.

Бетеер знову почало люто гойдати на колії, всі стукнулися колінами й тут полякалися, що знову виверне, благали Бога, похапавшись за роти, однак радісно збагнули, що все віддали, що вже не було чим.

31

Якщо ви їдете на фронт, то ніколи не робіть цього наодинці. Хто його зна, які люди трапляться по дорозі, адже Радянський Союз за триста п'ятдесят років свого існування створив цілу таку породу переконаних людей, котрі щиро вірять в єдинеделімость. Ну, може, хто й за гроші.

Особливо якщо ти у військовій формі. А на руці в тебе – натовський годинник. Він і сам по собі може привабити тямущого рецидивіста, адже вартість його безсумнівна.

Але це все не про Жору.

Хтось казав, що він притягує до себе неприємності. Чи це так? Він просто мріяв привабити до себе когось із таких, аби потім принагідно зменшити кількість цієї породи.

І тут діють дуже прості правила: по-перше, вмикай на потилиці третє око, це дуже просто – наче в тебе над серцем такий вимикачик: цок – і вже діє.

По-друге, хоч куди б ти йшов, повільно пройчися натовпом, туди-сюди, і запам'ятай, хто випадково трапився тобі на очі кілька разів. Звісна річ, може, це й простий збіг, а може, й навпаки – так чи інак, але в будь-якому випадку не завадить.

Жора й так мав високий зріст, однак усіляко додавав собі помітності – ходою, рухами, очима – ось, мовляв, я класний, я козирний.

Тобто: я необачний.

Звісна річ, сідати у вагон треба в останню мить, щоб обрубати за собою "хвоста"; навіть якщо той сідатиме в інший вагон, то на лінії перону це зробити складно. Правда, це може бути й "зацепер", скочити на останній тамбур. Бо якщо ти комусь дуже потрібен, то він і підлетить вертольотом, і сяде на вагон.

На наступній станції провідниця ледве встигла обтерти поручні, одкинути підніжку й випустити пасажирів, як до неї підійшов добродій у залізничній формі, але вийняв і показав посвідчення зовсім інше.

Дівчина удала спокій, бо таке частенько трапляється, тут чорт усіляких носить.

Чоловік не квапився, але коли почалася посадка, він піднявся в тамбур і, перебігши очима квитка, запропонував одній тітонці:

- Я б дуже просив вас перейти у другий вагон, - і запропонував їй туди квиток. - Тут така справа: їде дружина одного чоловіка, й він дуже просив вас, аби допомогли йому.

Тітка зраділа, що є привід обуритись, тут і так мороки повен рот, так ще...

Однак чоловік елегантним рухом фокусника поліз до себе у внутрішню кишеню і, на превеликий подив провідниці, витяг звідти не своє грізне посвідчення, а пляшечку парфумів "Конті", тітонька просіяла, бо їй здалося, наче аромат заповнив не лише тамбур, а й усе її подальше життя.

"А мені, засранець, нічого не дав", - підкопилила губу провідниця.

Далі почалося вже геть для неї незрозуміле - на іншій станції до неї підійшов типовий контролер. Вона забожилася б, що досі жодного разу його не бачила, бо контролери були тут усі свої. А цей показав посвідчення геть не контролерське. А коли почалася посадка, зробив схожу пропозицію двом дядькам. Щоправда, презентувавши їм не парфуми, а по літровій пляшці "Житньої".

Провідниця зацікавилася: а кого ж ці перевдягнуті залізничники підсадили в поїзд? Якийсь службовий інстинкт змусив її зачинитися в купе на замок - слава Богу, наближалася ніч, і "людина має законне право відпочити від цих клятих пасажирів", натуральних і підсадних, чорт би їх забрав - і тих, і інших.

Жора мчав крізь ніч, і з кожною хвилиною підступалася радість, що він вирине з безмірного натовпу і впаде в братні обійми укропів, він уже наперед відчував ці дужі потиски, чув рідний сміх, хрипкі жарти.

Це, як бувши маленьким, ішов з мамою на пляж і сам собі не вірив, що ось уже за якихось десять хвилин радісно шубовсне у воду. Або, повертаючись звідти додому, мав радісне передчуття морозива - ось зараз почнеться алея, а на ній ятка - невже за якісь дві хвилини він доторкнеться до дива?

Так-так, так-так, - дзвінко підтакували колеса.

Плацкартна публіка не викликала заперечень, Жора "просканував" усіх поблизу - не могли ж якісь хитрозроблені сепарюги так досконало повтягувати в себе силові поля?

Поруч сидів славний чоловік з теплим поглядом, він ніяк не міг відірватися від книжки, ще б пак, автор - Кастанеда, це, бач, література не для підсадних. Лагідність, з якою той пробігав рядки, тамуючи насолоду, багато б чого могла розповісти про добродія, однак Жора не хотів перевіряти, не хотів ламати людині кайф. От якби той читав Маккіавелі, то була б інша річ.

Чаю чомусь не було, отож хлопець подався по воду, аби позбавитись дискомфорту. По дорозі побачив благальні дівочі очі - людина у формі викликає надію, а надто, якщо до тебе в купе чіпляється якийсь командировочний. Той, забачивши бійця, одразу прибрав руки й слова.

"От би непогано заліпити кружкою в морду", - подумав хлопець, але як потім з цієї кружки пити воду?

Повернувшись із водопою, Жора побачив, що верхні вже полягали, а інтелігент заховав улюблену книжку і теж уже вкладається до сну. Жора також вирішив застелятися, коли несподівано почув такий наче писк, висунув голову в прохід і побачив ту дівчинку, вона, вирвавшись од нахаби, поправляла зачіску і рухалася сюди.

- Можна, я..? - кивнула на лавку.

- Сідайте, - зітхнув Жора, хоча його зовсім не приваблювала перспектива йти розбиратися з якимось там цивільним. Інше діло, якби то був Ван Дамм, чи принаймні Брюс Вілліс.

"Будь ти хоч сто раз Ван Дамм, я тобі по морді дам", - цокотіли рейки.

Ну, попереду деяка морока вмовити верхніх сусідів, аби помінялися місцем з дівчиною. Ну, хоч би якась видна, а то таке собі жабеня чи мишеня, типова заочниця, що завалила сесію. Неначе відчувши його думки, світлоокий добродій почав хутчіше стелитися.

Тут Жора відчув на собі благальний погляд - дівчина то опускала очі, то кивала ними в протилежний кінець коридору:

- Ну, мені треба...

"От засранець", - подумав він про командіровошного, - дитина хоче пісять, а він пристає".

- Ну, я боюся, - ніяковіла вона про таку незручну ситуацію.

Господи, скільки того діла?

Жора посунув за нею до туалету, вийшов у тамбурчик упівобернувшись, і вона рвучко вкотила йому в лице електрошокера, з'єданого з газовим балончиком, -

хлопець миттю похлинувся,

ззаду його ніжно підхопили руки світлоокого добродія, допоміг і командіровошний, коли Жору виволочили в тамбур, той став і загородив передні двері.

Потяг колотився об колію.

Парочка хотіла перейти в сусідній вагон, але командіровошний перепинив:

- Туда ніззя.

- Це ж чого? - здивувався кавалер.

- Тоже спешіте, да? - хитренько усміхнувся той. - Ну, там ето, - зітхнув. - Секс, поміаєте? Нада чуток обождать.

У тамбурі спритні ніжні руки вивертали Жорині кишені:

- Чево стала? Залівай.

Світлоокий тицьнув їй літрову пляшку "Житньої", затиснув хлопцеві ніс, а дівчина спершу не влучила горлечком в горло, бо тамбур хитався, горілка хлюпала, смерділа, переливалася.

- Чево стала? Откривай.

Тут вона отямилася, що в неї в руках ключ од бокових дверей, почала його вставляти й крутити; тим часом чоловік помітив у хлопця натовського годинника, і хоча таке було суворо заборонено за інструкцією, хутко зняв і засунув у свою кишеню. Ну, а з іншого боку: де ти ще візьмеш натовського годинника?

...З тамбура почувся гуркіт, наче там відчинили двері, щось гупнуло, і все зачинилося.

Кавалер з подивом узрів звідти дівчинку, яка, виходячи, соромливо затуляла личко, подивувався і напарник, він би їй в батьки годився, тому теж прикрив долонею очі; війнуло чистим горілчаным духом, і командіровошний, пильно зазирнувши в тамбур, виткнувся звідти й привітно поступився дорогою молодятам.

- Ну, чіво ждьоте? Свободно, - багатозначно підморгнув.

32

- На, держи батарейку, - сказав лейтенант і, поворушивши підсумком, вийняв одну з цілої купи.

- А чого я?

- Бо в тебе голос дуркуватий.

Помазок із подивом зиркнув на лейтенанта, а потім на батарейку, де було написано "Сивий".

- Це не моя, - буркнув з недовірою.

- Кий чорт, головне, що заряджена.

Помазок одколупнув кришку свого мобільника, зітхнув про всяк випадок і підімкнув живлення.

- Алло, Галюська! - радісно заторохкотів. - Кицю, довго говорить не можу, - шепотів він, - жди, їдем на ротацію, оце вже поскладались. Як... ти тут? Приїхала? Що? З волонтерами? А бий їх сила Божа... Ти здуріла, кицю... Де? На Попасній? Ти здуріла, люба. Ну я ж не міг подзвонить, з цим суворо, кицюню, - гаряче дихав у мобільника.

Лейтенант, тамуючи криву посмішку, слухав, як Помазок домовлявся підібрати на замиській трасі наречену:

- ...да на зупинці сиди, а краще за нею, люба, сиди й не висовуйся, за пару годин будемо, ми на бусіку, "газелі", ну, такій, розбите вітрове, видивляйся, й диви не змерзни...

Він би ще шепотів, однак лейтенант грубо вирвав мобілку і відімкнув.

Помазок винувато шморгнув носом, глядячи, як начальник виколупує звідти батарейку.

Всі хутко скочили в бусик і відкотилися від побитої бензоколонки аж за зруйновану підстанцію;

довелося попочекати, доки по заправці не вшкварило пристрілочною міною, всі поприсідали, бо потім посипався "град".

- Ого, суки, - буркнув Помазок. - Секуть, суки.

- А ти ж як хотів, - вдоволено ошкірився лейтенант і наказав заводити.

...Ще здалеку по трасі крізь побите вітрове побачили, як самотіє за поколупаною зупинкою жіноча постать, яка здалеку почала махати клунком.

Однак із лісосмуги викотилася "буханка", тобто УАЗ-450, мікробус, і затулив дорогу

своїм промовистим написом "ДАІ".

- Во, блін! - загелготіла нацгвардія й невдоволено висунулася у вікна, однак протилежна машина деякий час тримала мовчанку, доки з неї не виткнувся патрульний наряд.

- Поглянь на берці, - прошипів Помазок.

Штани постових були внапуск, однак, пильно придивившись, можна було помітити, що вони нетутешнього взірця. Ну то й що? Могли сюди заблукати які завгодно інші.

Лейтенант вискочив на асфальт, привітався.

- Які проблеми? - розводив руками. - Відколи це гаїшники, не пойняв, тормозять військових? Шмонають Нацгвардію?

- Да с тех пор, - тамуючи акцент, посміхнувся офіцер, - як ваш брат начал вивозить на гражданку огнестрельное оружие.

- А ви ж тут при чом? - дивувався лейтенант.

- Приказ, - була відповідь.

- Ми вже цими приказами во, - провів він по горлу, - тихо, спокійно їдем собі одіспатись, помитись.

- К невестам едем! - виткнувся з віконця Помазок. - Яке тут оружие?

- Харе болтать! Не мне об'яснять, что в стране возрасла преступность.

- Послухай, командир, - доброзичливо шкірився лейтенант, - ми й так стомилися, їдемо собі законно з АТО, нікому не заважаємо... Може, якось домовимось? - виразно підморгнув до своєї нагрудної кишені.

На що той офіцер багатозначно скосив очі на своїх підлеглих, небажаних свідків, і з сумом намружив брови:

- Да тут дел-то - виході строїтся, - гукнув він до "газели", - проверім, ето какая-то минута, і едьте себе с Богом, - доброзичливо усміхнувся, вітерець привітно під шоломом куйовдив його русяву чуприну.

- Три доби не спали, - бідкувався далі лейтенант, краєм ока бачивши, як із протилежної "буханки" виходить озброєний гурт постових, - задовбали зі своїми перевірками! Героїв перевірять?!

Мимохіть помітив - хоч автомати стволами вниз, а уже зняті запобіжники, а очі з кожним кроком дужче мружаться. Він розчепірів пальці й широко розвів руки:

- Ну ви даєте...

- Праверім і всьо, ето какая-то минута.

Так це он як, думав, отак просто, бо ще краєчком душі вірив, це неправда, це не про них, навіть коли узрів, що та друга "буханка" має чомусь затінені вікна - де б таке в "ДАІ" було?

Як же таке можливо - отак просто?

Отак:

Жора Тороповський повертався з Києва назад на фронт і, звісно, й гадки не мав, що навіть зі столиці не можна по телефону про це казати; а сам таки був непростий, ще в школі екстрімом скакав по електричках, на АТО отримав медаль, врятувавши своїх від

смерті, мав величезний досвід, і його вислідили в простому цивільному поїзді – солдата ж бо здалека видно, – убили й викинули з вагона.

Або:

їхав у мікробусі на ротацію гурт бійців, їх зупинили перевдягнуті в наші уніформи педерали й легко забрали в полон. Або... або.

"Даїшники" поволі підводили зброю,

так само уповільнено один з них раптом переломився навпіл, розлетівшись обабіч подвійним бронежилетом, – "хто б це з автоінспекторів мав по два бронежилета?" – зблиснула думка, –

бо ніхто не встиг навіть озирнутися, як позаду на автозупинці дівчина вихопила з клунка довжезного "герлаха" і поцілила заднього диверсанта, щоправда, намірялася одразу двох навиліт, однак передній випадково відсунувся з лінії.

"Даїшний" офіцер, скосивши око, з подивом зафіксував "герлаха", якого бачив лиш на картинках спецпідготовки, – найпотужніша у світі стрілячка, одна лише хиба – дуже швидко перегрівається.

– Вот блядь бандеровская! – стрибнув убік офіцер.

Але тієї миті було досить, щоб наш лейтенант кинувся під бусика й покотився за колесо, –

– увесь "даїшний" блокпост дружно вдарив з автоматів у "газель", рясно дірявлячи, сиплячи скло, здираючи обшивку, проте кулі навіть не здогадувались, що зсередини газель обшита щільними шматками автопокришок. Коли їхні ріжки скінчилися і вони почали перезаряджатися, з вікон виткнулася несподівана зброя і врізала у відповідь.

Ряжені "даїшники" кинулися хто куди, а головне – за свою "буханку", однак тамтой задній "герлах" гатив з-поза зупинки, наче гармата; дивувало одне: як дівочі руки втримують такий страшний відкид?

Перекотившись на той бік, дівчина Галя на мить припинила, бо з-під "буханки" зацьвохкали у відповідь кулі;

виткнувшись, краєчком ока узріла:

водій-диверсант заскочив за сусідню сосну, тож, не вагаючись, вона всадила у стовбур кулю, прошивши його разом з "даїшником".

Нападники люто одбивались – що то значить подвійні бронежилети; ба навіть тоді, коли лейтенант вдало вкинув їм у салон гранату, вибух сипонув асигнаціями, навіть тоді люто огризались.

Наші почали заходити збоку, неприкриті, ну, звісно, ну, отак, вже поранено в плече Помазка, вже й Степана – от тобі й дембель, от тобі й ротація!

І тоді дівчина взяла на цілик патрубок бака – гучний постріл злився з бензиновим вибухом.

Бризнуло, крутнувшись, полум'я, а всі інші звуки припинили, навіть матюки закликали на яскраве видиво.

– ...вот до каково зверства дошли карателі на святой многострадальной Донетчине, – сказав Дмитрій Кісельов, вказуючи в студії на великий плазмовий екран, де

чергувалися фото зі згарищем колишньої "буханки", – преступність в їхніх рядах столь велика, что вони не щадят даже собственных автоінспекторов, сжигая їх живійом, так что даже невозможно установити лічності. А что тут странного? Ведь ето едва лі не последние представителі власті, которые хоть как-то пытаются сохранять порядок среди фашистского моря разбушевавшейся бандеровщини.

33

– Де?

Запитання це поставало кілька разів:

– Де я бачила цього дядька?

Перший раз лице здалося знайомим, коли вона приїхала на конкурс юних винахідників у Дніпродзержинськ, тоді прийшла набагато раніше, бо дуже хвилювалася, адже дівчинці нелегко брати участь на виставці військових саморобок.

Ще б пак – восьмикласниця привезла надто дивну як для дівчинки цяцьку, і не що інше, а дрона.

Навколо було порожньо, отож вона обійшла сквер Будинку культури і не побачила нікого. Тільки джип – звернула увагу, бо дуже дорогий. Та ще назву мав перероблену: "Land Lover" – отже дівчинка скромно тицьнула свого пакунка під лавку, а сама сіла й почала думати про оте обличчя всередині – чиє воно? Таке з великим відкинутим лобом над занадто розумними, занадто сірими очима?

Дівчинка Ася мала невеличкий життєвий запас облич у власному фейс-контролі, тому й не розпізнала.

Тож вирішила діяти за власного методою – заховавшись за колони фасаду, розпакувала свого саморобного дрона.

Таким нікого не здивуєш – надто простий, бо дешевий, з пінопласту, однак мав ту перевагу, що пропелер складався, коли треба, докупи.

Ася мала надію, що це оцінять на виставці, тобто його велику наукову перспективу, – адже літачок спершу набирає висоту, а потім, стуливши пропелера, починає планувати, чим збільшує перебування у ворожому повітрі.

Була ще одна примочка – її дрон озброєний лише бачком із пальним, бо Ася втулила в нього п'єзо-детонатор, і в разі потреби, наприклад, узрівши ворожого дрона, він здатен підірвати його, заплативши власним життям.

Багато комах, наприклад, так роблять. Перевага "Бджілки" в тому, що вона найдешевша в світі, отож, збивши якогось дорожчого безпілотної, приречена на фінансовий виграш.

(Дивно, але саме цей принцип надихнув потім легендарного Тараса на аналогічну конструкцію, і чи не тому він її блискуче реалізував?)

Ася завела моторчик, і її пінопластова машина легко рушила в небо.

Зробивши кілька піруетів, цяцька набрала висоту й тихо полинула туди, де стояв отой "lover-ровер".

Власник саме щось кричав у телефон, для чого вийшов з авто і навіть виліз на лавку, аби краще чути – зв'язок, певно, погано доходив. Важкий натовський годинник на руці вказував, що він таки військовий чоловік. Він упів-ока зафіксував тінь дрона, що шугнула над ним, однак розмова була надто важливою, аби думати про якісь тіні.

Ася задала інший режим – пелюстки пропелера знову розчепірились, повітряний потік крутнув їх, моторчик завівся й пінопластова комашина, зробивши коло, пішла на зниження й слухняно впала в руки своєї винахідниці. А та квапилася роздивитися фіксоване зображення: так, великий похилий лоб, так, надто розумні світлі очі.

Інше питання, що він робить тут, на військовому конкурсі юних винахідників?

Однак наступні події стрімко закрутили дівчинку, яка, втрапивши у вир конкуренції, ледве встигала орієнтуватися.

Звісно, нагородили.

Щоправда, не так, як хотілося, однак більшою втіхою були знайомства з молодими колегами, вони й не гадали, що їх по Україні багато, отож вони ледве встигали обмінюватися телефонами.

...З вікна поїзда Асі здалося, що на пероні межі людьми зблиснули ті пронизливо-світлі очі, однак дівчинка не мала при собі відеозапису, аби переконатись.

Повернувшись у харківське блок-містечко для переселенців, її одразу закрутив успіх – усі бо хотіли побачити незвичайну дівчинку, про яку навіть написала газета; Ася вперше зіткнулася, що незнайомі люди мимоволі хочуть до неї доторкнутися.

Однак гучна слава зробила своє діло: на неї "вийшли" дві відомі волонтерки – Єва та Людмила Іванівна, вони розповіли про нечуваного генія Тараса, що той дуже заклопотаний створенням великого бойового дрона "Блек Хантер".

Все ставало на круги своя, адже колись на київському конкурсі Тарас познайомився із Жорою Тороповським, той отримав перемогу за креслення безпілота.

Бо що таке бойовий дрон? Він не лише стежить, а й може добряче вгатити.

Правда, маленька "Бджілка" на таке не здатна, але... Це через неї Асі запропонували приєднатися до волонтерського маршруту, а також до реального випробування "Бджілки" в прифронтовій зоні.

Ася аж підскочила – це було недалеко від рідного міста Стаханова!

А починалося все колишнє лихо, коли поруч, під Ірминкою, на хуторі Леніна федерали поставили важку артилерійську батарею, й місто збагнуло, що йому хана. Адже коли у кропи вдарять "в ответку", то шансів – ніяких. Отак розтрошили Первомайськ, далі влучили по Ірминці; тож Асині батьки не стали чекати, доки черга дійде сюди, і, хутко обравши Харків, переїхали.

Тут одразу ж подружилася з землячкою, дуже кмітливою дівчинкою, яка страждала через своє ім'я Альона, мучило, що в Стаханові-Стаканові так прозивали автовокзальних повій.

Отож вона мало не вмерла від щастя, коли розшукала відповідник – Оляна, й перейменувалася. І майбутній паспорт вирішила такий отримати.

- А ти ще довго будеш Ася? - допитувала.
- А як треба?
- Яся! - патріотично закликала Асю змінити ім'я.
- Подумаю, - ухилялася та.

Але саме Оляна підказала хід, як помандрувати з волонтерами в рідні краї: варто сказати батькам, що вона знову їде на конкурс, тепер уже республіканський, і вони відпустять її на кілька днів.

- Аякже! Може, ще одна газета напише про доцю? - хитрувала Оляна.

Зрештою, поїздка на фронт - це також конкурс.

Загадковий геній Тарас доручив волонтеркам з'ясувати найкращі маршрути для бази керування польотом, адже не можна довго стояти на місці - запеленгують і накриють "градами". Як уже не раз бувало, на жаль.

Побачити рідне місто!

Рідний проспект імені 50-річчя!

Бодай крізь об'єктив! Тут головне - погожа тепла днина з потужними висхідними потоками повітря, аби добряче набрати висоту й зекономити пальне.

Ася запустила "Бджілку" в одному місці, а всі поїхали керувати нею в інший пункт, аби потім приземлити в третьому - конспірація, бо феесбе не спить, феесбе має потужніше обладнання, та це не означає, що воно переможе.

- В них - апаратура, а в нас - креатура! - повторювала Євка, свято вірячи в свої слова.

З-під хмар поставало далеке рідне місто; та от біда - вітер.

Він швидко з'їдав паливний ресурс, і тому Ася вирішила змінити маршрут, плануючи з підвітряного курсу.

І "Бджілку" понесло від околиць.

"Боже! Я ніколи не побачу рідний проспект! - жахнулася Ася. - Навіть крізь об'єктив, о Господи!" - мало не плакала.

Місто швидко віддалялося, літачок несло понад хутором Леніна, туди, де був колись єдиний в районі пляж - так званий Стахановський ставок, дивовижний витвір совкової показухи. Бо наповнювався із "гівнянки" - струмка, що витікав із м'ясокомбінату, туди скидали всі нутрощі. А комбінат був колись найбільший у Європі.

І що? Захворів хтось із курортників? Чорта лисого, шахтарі - то такі люди, що їх земля не бере, то що вже там якісь бацили!

Звісно, ставок тепер спустили, як і все інше в області. Однак його дно, щедро угноєне метаболізмами, нечувано проросло верболозом.

А по той бік греблі ще в сталінські часи було посаджено показовий вишневий сад із рекордних сортів. Навколишні хуторяни розікрали саджанці, але коріння густо проросло (рекордне ж!) і утворилися фруктові джунглі, які давали цілющий дух, - отак із лайна постала своєрідна рекреаційна зона.

Посеред греблі розташувалася гучна компанія, підозру викликало, що всі у камуфляжі, а охорона - з обох боків дамби. Серед автомобілів вирізнявся найдорожчий,

дивної марки "Land Lover".

Ясноокий чоловік глянув на свого натовського годинника й кивнув – обслуговували дві козачки в білих фартушках, принесли шашлики, а третя, миршавенька, розливала коньяк; за тим ніхто не добачив, як пінопластовий літачок під хмариною, склавши пропелера, тихо линув над колишнім ставочком, відверто милуючись ним.

Ася враз побачила обличчя – те саме! Високий лоб, ясні очі – дівчинка смикнула джойстик, скерувавши "Бджілку" в піке, –

вона ще не впізнала його, однак війна загострила інстинкти навіть у дітей, і пальці випередили думку, направляючи літачка, –

лице стрімко наближалось,

так, це воно:

коли під містом розташувалася важка федеральна артилерія, містян зібрали на мітинг біля кінотеатру "Мир", щоправда, колишнього; однак промовець проголошував речі, цікавіші за будь-які фільми. Сипав новими обіцянками, бо старі давно вже постаріли, лаяв "непонятних жидов"...

– Хіба бувають "понятні"? – пошепки здивувався тато.

А той обіцяв, обіцяв, а донські казаки обабіч мітингу вітали його на кожній фразі від імені новоствореного стахановського казачества, –

літачок націлівся своїм п'єзо-елементом межі очі, –

і в них, занадто світлих, од невеликого вибуху зблиснули-промерехтіли усі зображення з попереднього життя, а наприкінці – з Жорою у тамбурі вагону, – адже воно, його життя, враз добігло свого кінця.

Він лише на мить одірвав світлий свій погляд від шашлика, аби понести з собою у небуття оте печене м'ясо в стоп-кадрі.

34

– Де ти це взяв?!

Ще ніколи Сивий не бачив столичного Влада таким переляканим, навіть з бойових ситуацій не міг пригадати чогось подібного, і тому відверто насолоджувався моментом, тобто тягнув його.

– Дак той, виміняв у бабусь на шоколад.

Так, наче це був буханець хліба.

А насправді цього планшета йому подарував Тарас, сопливий волонтер:

– Пане Сивий, ви колись врятували найдорожче, що в мене є, – життя, то прийміть від мене, що в мене є найдорожче, – оцього планшета.

Влад отетеріло вчепився в нього, тримав обережненько і вже майже не чув Сивого:

– Дак я теж думаю, цінна штука, що воно таке? Буде зручно на ньому цибульку різати.

– Що?! – тетерів далі той.

– Або моркву.

Влад-Столиця, він же Хантер, хутко пробігся пальцями й застогнав, як від оргазму; Сивий зазирнув через плече, сподіваючись побачити там принаймні порнуху.

- А дівчата голі в ньому є?

- Та тут не тільки дівчата, - спритно клацав Влад, набираючи назву міста Стаханов, - о Боже, - застогнав, наче побачив там Бога.

Хоч уздрів щось набагато цікавіше - карту, але не географічну, а натуральну, зображену із супутника, - це проста програма "Земля".

- А є ще кращі, - шепотів, - професійні. Однак і тут можна розпізнати, наприклад, легкову автівку.

Сивий вкотре подивувався, як багато знає столичний фацет, а особливо, як ловко він уміє бігати пальцями:

- Ну ти поглянь, усі це бачать, тільки не ОБСЄ? - Сивий вдивлявся в планшет, де із супутників добре було видно околиці.

- А що, Єврокомісія цього не бачить?! Таз їхніх супутників можна мандавошок на кацапах порахувать. Справжня техніка, а не те, що це гівно.

"Гівно? - отетеріло втупився в екран старий. - Оце так гівно".

- А вони можуть бачити ворожі "гради"?

- Як на долоні, - з великою насолодою Хантер удавав байдужого, аби Сивий показував свою наївність, - зустріти натуральну людину було справжнім щастям для інтелектуала. - Не лише "гради", а й пістолети Макарова, кожен їх постріл можуть бачити, гади.

Сказати правду, Влад ніколи не зізнавався, як він став переконаним патріотом і чому подався в АТО. А все теж почалося з комп'ютера, він через інтернет мав велику кількість друзів і численну переписку з Росією, то були інтелігентні ерудити, де ж ти ще таких знайдеш, як не в Фейсбуці?

А коли в нас почався Майдан, хлопця вразило, як хутко вся та публіка стала сліпою, а вся їхня витонченість поступилася примітивній путінській ідеології - на рівні простих гасел, і хоч як він намагався достукатися до їхнього здорового глузду, все було марно.

І тут він почав потроху прозрівати, збагнув їхню одностайність, яка чудово замінює аргументацію. І теж вирішив її замінити: тобто опинився тут, у фронтовій зоні. Коли пригадував ті наївні часи, то лише кривився:

"Фейсбук - ФееСБук".

- Послухай, а в наших штабах таке є? - пошепки спитав Сивий, кивнувши на планшет.

- Як грязі.

- І вони все можуть бачить?

- Звісно, не виходячи з кабінетів.

Світ перекинувся у Сивого в голову, йому треба було трохи часу, аби світ перекинувся назад.

- То чому ж вони нам... чому ми тут, як сліпі кошенята?..

- Тому! - була жорстка відповідь.

Старий відкинувся в куток бункера, уперше з ненавистю оглянувши його.

- Забери його! Вимкни! - заволав.

- Стоп-стоп... - припав до планшета Хантер. - Аж ось він де...

Старий погрозово підводився:

- Вирубай, я сказав!

- Ось де ти, гад, - не зважав Влад, бо не чув Сивого, адже нарешті побачив танк, закиданий гілками маскування.

Очевидно, це був новітній кацапський Т-90 із поліпшеною системою вихлопу, що давала змогу тихцем пересуватися й псувати життя нашим підрозділам у переносному і прямому сенсі.

Влад підморгнув розлюченому колезі й увіткнув пальця в екран, наче міг виколупати звідти броньованого монстра.

Старий уже готовий був бігти на розправу, однак Хантер зволікав зі спостереженнями, видивлявся і щось нотував на паперовій карті.

- Якого біса ти длубаєшся? Давай лупонемо його!

- Чим?

- Сповістимо артилерії.

- Еге, з її настільною траєкторією, еге, чорта лисого. А з міномета чи "града" його не проб'єш, навіть з "урагана". Міцний, гад, так просто його не накриєш.

- А-а... - сказав Сивий і сам собі подумав, що біда. - То чим?

Цього моменту ерудит і чекав, і тепер сам з насолодою тягнув павзу.

- Головою. Мозком! - урочисто показав туди пальцем. - Бач, він, падла, весь час маневрує, маневрує... Ховається, а тоді з несподіваного боку вискакує, і б'є, сука, б'є.

Старий сидів і шкрябав сиві вуса, це знак того, що йому в голову незабаром прийде правильна думка, й столичний Хантер уже її знав, але тягнув павзу й насолоду.

- Ерпегешкою! - підскочив Сивий.

- Відповідь правильна! - зрадів столичний піжон, бо приберіг ще один сюрприз для наївного західника.

- То чого сидимо?

- Бо нічого не вийде, друже. Він же не стоїть на місці, маневрує, доки доповземо, а за ним уже й слід простиг.

Так минали дні.

Зачувши кроки, Влад спритно заховав планшета під карімат, і вчасно, бо пригупотів Мічурін - лейтенант ніби чув, що якісь секрети починаються, вдає, наче шукає чай, а тим часом нишпорить очима по кутках, відчуючи таємницю. Якби він знав, що Влад-Столиця має планшета, то непідробно отетерів би, бо тут навіть прості мобільні телефони заборонено.

Влад тицьнув йому пачку волонтерського байхового, і той невдоволено загуркотів нагору.

Після чого Влад розповів старому друзяці, що вираховує всі танкові маршрути, і хоч

якими б вони були хитрими та плутаними, а рано чи пізно постане якась певна система, і от тоді...

Особливо столичний фацет розраховував на спеку, яка перетворювала неприступну сталь на велику ваду, бо залізяка надто нагрівається на сонці, тобто можна й руку об броню попекти, і навіть яечню підсмажити.

А охолодження всередині яке? Аніякого, бо це ж не експортний варіант, там, за бугром, танкісти розбещені кондиціонерами, а тут лише фільтрово-вентиляційна система, і за ту спасибі. Та що кондиціонери – в американських танках були навіть дзеркала заднього огляду, навіть скриньки для особистих речей, он як розбещують!

Аж доки він уздрів те, на що сподівався:

біля одного танкового стійла у затінку з'явилося те, чого раніше не було, – рушений ґрунт, розгледіти звідси, що воно таке, неможливо, однак Влагова чуйка підказувала, що то якийсь погрібець або принаймні землянка.

...Вони бігли крізь темряву – попереду, звісно, Звіробій, він орієнтувався і без супутникового навігатора, однак Влад час від часу вмикав планшета, щоб пересвідчитись у талантах браконьєра.

Сивий поправляв за спиною улюблений ерпеге, і наперед смакував, як то він влупить у броньованого монстра.

Влад же очікував на інший кайф: зняти усе це на відео – бо й така функція була в планшеті. Чого гріха таїти – зафіксувавши все, можна отримати чималу винагороду за підбитий танк.

Під ранок, звісна річ, лейтенант Мічурін спохопиться, що їх нема, однак Звіробій мав надію, що вони компенсують свою провину.

Аби все сталося, як гадалося, усі лежали в засідці, кленучи донбасівську спеку; тішило одне: федерастам у танку ще спекотніше.

Не так фуркотіння приглушеного мотора, як тремтіння ґрунту – усі припали вухами до землі, наче первісні мисливці на мамонта:

ось він! ось він суне!

Земна поверхня зазнала останнього поштовху, тобто танк став, подумав трохи й припинив фуркотіння.

Сивому вже терпець уривався, так кортіло влупити йому в довбешку кумулятивним зарядом, однак Влад тягнув і тягнув момент і для чогось послав Звіробоя "на оглядини".

За мить той хутко приповз і нетерплячими жестами закликав усіх на вилазку, й вони по-пластунському подалися з позиції туди, де двоє педералів здійснювали дві найнеобхідніші на війні дії: дефекацію і тютюнокуріння.

Сивий вказав пальцем на одного, а потім на себе, далі – на іншого, а потім на Звіробоя, однак Хантер заперечливо крутнув головою.

"І справді, – здогадався старий, – нехай висрутись", – краєм ока вдячно зиркнув на розумного Влада.

Тютюновий дим подівав на Звіробоя як допінг – він спритно накинув одному на горло

автомат і притиснув, те саме зробив зі своїм Влад, аж Сивий трохи позаздрив, а що було робити – не накинеш же ти на шию гранатомета?

Скрутили, уклали біля фекалій носами і подерлися в танк – о, так, спекота в ньому стояла нестерпна, сказано: залізяка.

Із саморобної землянки виткнулися залишки екіпажу, однак Влад, одсмикнувши фіксатора, ручником розвернув туди башту, й ті троє попадали назад у прохолоду.

Знали б вони, що укropsи й зеленого поняття не мають про гармату; однак про всяк випадок поховались, і вчасно, бо, виткнувшись із башти, Звіробій випустив чималу чергу з автомата, а ті лише й наважилися відповісти зі своїх "огризків" – укорочених "калашів", однак їхні кулі лише дряпнули фарбу на броні.

– Заводь, чого ждеш? – засичав столичним голосом Влад на Сивого.

Уява вже вкотре хутко малювала:

ось рідний блокпост, ось туди гордо підкочується танк із жовто-блакитним прапором, ось усі здивовані, забачивши чудо, а надто лейтенант Мічурін:

– Хто такі? – кричить до машини.

А зсередини глухий голос:

– А де перебувають ваші підлеглі бійці Хантер, Сивий і Звіробій?

Лейтенант збентежений, бо вже півдоби ламає голову, куди ті вражі сини поділися?

– А ми тут! – чує.

Радісно й переможно вилазять вони з трофейного чудовиська.

Фантастичні мрії?

А японець, котрий з мечем заліз в американський "Шерман" і всіх вирубав?

А палестинці, які захопили екіпаж у полон, – це тобі що, мрії?

Річ у тім, що танк надто потужний, аби бачити щось під носом.

"Хіба ми гірші за арабів?" – Владові лишалось півкроку до осяйної мрії...

– Ну, давай, давай, – штовхав Сивого, а той у відповідь тільки шугав педалі.

– Та зараз, – мнився, безпорадно оглядаючи панелі керування, – де тут, бісова віра, пускач?

Влад отетерів:

– Який в сраці пускач?! Ти ще, сука стара, спитай про ключ зажиганія.

Стало ясно:

колишній сільський механізатор хвалився, що знає танк, адже щиро вірив: він такий самий, як, наприклад, трактор.

Ну, не комбайн же.

– Пускач? Може, хочеш смикнути шморгавкою? Отак іди на діло разом з ідіотами! – бісився ерудит.

Тяжко було дивитися, як старий чоловік безпорадно мацає численні непорушні прилади.

Влад не став милуватися ними, а, долаючи матюки, виповз через нижній люк і погнав до полонених. Звільнивши одному з них ноги, потяг, як павук, до танка;

тут нарешті позитивно спрацювала ворожа пропаганда: наслухавшись про звірства

бандерівців-фашистів, танкіст благав Бога, аби не зазнати їх на собі.

Припертий автоматом під печінку, миттю збагнув, чого від нього хочуть, і, замінивши в кріслі невдалого тракториста-комбайнера, він, хоч і не був водієм, а лише наводчиком, не став вдаватися до професійних подробиць, а увімкнув на пульті пневматично-електричного стартера, завів мотор, диркнув ним для порядку двічі і вже зрушив з місця, коли його стримав Сивий.

- Стій, служивий.

Поліз нагору в башту, висунув з другого люка свого ерпеге.

- Якого дідька?! - зашипів Хантер.

- Недарма ж я його тягав, прикрий краще.

Хантер влупив пару разів з автомата, аби старий зміг висунутися й навести гранатомет на прохолодну землянку, а тоді гатонути туди, як у копійчку.

- Ге, недарма я його тягав. - Сивий нюркнув униз, бо танк рвучко смикнувся з місця - і він боляче стукнувся об метал коліньми. - Агов, служивий, помалу, не дрова ж везеш!

- А трактористів, - ошкірився по-столичному Хантер.

35

- Яка в сраку реабілітація? - казився Вітько від одного такого слова. - Ясно, що дихалка ще не відновилася, але ж я можу й по кухні, і біля кулемета.

- Та ти спочатку стань на ноги, - плакала дружина.

- Нахер ноги, я з рук стріляю. А на польовій кухні все з рук, - мало не плакав, бо ті гроші на курорт у Бад-Гофгастайні можна ж використати краще: надати допомогу якомусь іншому каліченому солдатикові. - А я й так загоюсь, для мене найкращі ліки - фронт.

Сказано, волиняк.

Вламати його вдалося лише за допомогою імплантів, тобто відновленням втрачених зубів.

Спершу він казився:

- Да за ці гроші можна ще когось прооперувати? Нахер мені ваші зуби?

Нарешті йому втовкмачили, що ці гроші відпускають адресно-персонально, що ніякої економії він зробити не зможе.

Бач, якийсь австрійський анонім через інтернет побачив, як Вітька в підвалі катують деенерати, як розмазують по стінах, і закордонний чоловік втратив спокій, сказано - австріяк, а потім своїми каналами почав відстежувати Вітька, передав гроші на викуп з полону, і лугандони випустили його з почестями.

- Персонально! - кричала до нього дружина. - Персонально, ідіот, - не могла на нього й дивитись, - це гроші на тебе, й ні на кого іншого!

- То познайомте мене з ним, - благав волонтерів Вітько, - хто він, цей багатій?

- Не можна, - відповідали ті. - Він інкогніто, така його воля.

Нарешті Вітько зламався, ну, що ж робити, а з іншого боку – імплантовані зуби – то також зброя, хтозна, може коли й згодяться.

Правда, тоді, коли його затягли в підвал у Стаханові-Стаканові, вони не згодились, бо їх вибили арматурою раніше. Славне, здавалося б, містечко (колишня Кадіївка, то комуністи усікли, що вона походить од релігійного татарського чину, і перейменували).

Бив особисто Чума, такий собі есаул зі станиці Роздорівської на Дону, славної й тим, що там жив, здається, Шолохов, чи Калінін, чи ще хтось.

Чума справедливо гнівався, бо Вітько уперто відмовлявся говорити російською мовою.

– Російським суржилом!

– Што?! – тетерів той. – Ну ти пасматрі на етово х..! Нілочка, где ти такого іщо увідіш?

Нілочка хихотіла на весь підвал, щиро не розуміючи.

– По-вашому – наречієм, – затято упирався Вітько, а його – прутом по зубах.

...Словом, запакували Вітька в літак і повезли в Альпійські цілющі гори за наказом таємного мільйонера, той ще й досі досягти не міг: як це гатити прутом людину та ще й знімати на телефон, не стримуючи регіт?

Там Вітько остаточно отетерів, аж навіть почав дякувати жорстокій долі за катування – а як би він опинився в цьому раю? День перебування тут коштує більше, аніж заробив за все своє життя...

Дуже радів, що природа нагадує рідні Карпати, там він колись побував у турпоході, й дитячі спогади несподівано живили його краще за антибіотики. Щоранку кидався до дзеркал: чи не стухли ясна, які там ясна, коли оно щоки набубнявіли, наче він горіхів напхав.

Вітько аж бажав перетворитися на привида, аби не зачепити чого, бува, чи не наступити, і навіть коли всі зуби було вставлено, він з насолодою боявся, бо "скільки один такий зуб коштує".

...А чого коштує чуйка?

Ось питання – отак і того разу: коли волонтери привезли саморобного дрона і вирішили запускати, то зробили з цього натуральне шоу – сказано, діти.

А Вітька тоді осяяла проста думка:

дрона в повітрі збити важко, бо він дуже маленький, але коли він стоїть ще на землі і вмикає електроніку, то перетворюється на чудову мішень, тут не треба зенітки, годяться, наприклад, "гради" чи й "урагани".

– Стійте! – волав здалеку він, а хлопці з подивом дивилися на маленьку фігурку внизу пагорба, яка мчала, верещала й кумедно махала руками.

– Лягайте! – лунало з фігурки. – Тікайте!

Біда в тому, що електроніка дає змогу навестися на неї по джипієсу, по телесигналу, по вай-фаю, по скайпу, по...

– Кидайте його к бісу! – верещав Вітько на ту небезпечну цяцьку,

а вже небо за видноколом зашаруділо, заскреготало "градівськими" стартами, а

вже проти сонця поставали нові яскраві цяточки.

Ось вони спершу поволі, а потім хутко збільшилися, волонтери безтямно споглядали їх в безхмарному чистісінькому небі, а коли воно впало на них, то все полетіло шкереберть так, що Вітько отямився аж у Стаханові-страханові, у підвалі.

...Нарешті австрійські не надто вродливі медсестри дбайливо запакували Вітька в спеціальний ошийник з намордником, обмотали ремінцями і лише тоді дозволили ставати на лижі, які були геть не такі, до яких він звик з дитинства; чоловіка в піт кидало, коли він думав, скільки одна така лижа коштує: з композитів, сталі й деревини цінних порід.

От іде собі Вітько та й іде, ступаючи по казці під найчистішим сліпучим сонцем, а коли розвиднілося в очах, то, почувши голоси, обернувся й побачив кого?

Чуму.

- О-ох ма! - промчав той, радісно збиваючи снігові іскри з ялин.

З гучною компанією таких же вмазаних галасливих земляків летів на лижах (не те, що обачний Вітько), додавши до альпійського цілющого повітря чимало перегару.

І Вітько подумав, що той опинився тут також завдяки Донбасу, адже з військових операцій заробив собі чимало грошенят.

Страху Вітько не відчув, адже голова його була добряче замаскована пластиковим намордником, і якби Чума навіть з ним зіткнувся, то однаково б не впізнав.

Отож Вітька засмучувало тільки одне:

де взяти зброю?

Тут, у раю.

Для початку він украв з кав'ярні "Ханпл-плац" розкішного титанового з позолотою ножа-золінгена, але, але...

Як підсунутися до Чуми крізь його оточення?

Вітько безсило сидів у бібліотеці, по скайпу показував родичам, як меншають гематоми на щелепах, однак від дружини не заховаєшся:

- Що з тобою, Толічку? - одразу ойкнула вона.

- Нічого, - тихо одбрехнувся він.

- Не бреш мені! - наказала так, що він висмикнув шнура.

А що він міг пояснити? Що життя тут йому не стало? Що ось Чума нагуляється, набереться здоров'я і з новими силами повернеться до свого страшного підвалу?

Однак час не минав марно, Вітько засік вікно в протилежному котеджі, де оселився славний стахановець, отак сядеш за шторою в більярдній і позирай, як він гоцає зі своїми лярвами.

Але тут за рецепшеном виставлено безліч лиж, от заковика. Вітько був далекий від думки, щоб перестріти на лижні атлетичного Чуму й ухайдокать, тут дай, Боже, такими ногами дійти до унітазу, однак Вітько знав себе й чекав, коли його чуйка спрацює.

Особливо коли у вітрині фойє зіткнувся зі скляним поглядом місцевого неандертальця: опудало тримало примітивного лука, погрожуючи печерному ведмедеві стрілою в рот.

Вітька мовби підкинуло, він прихопив з коридору лижі, в більярдній зв'язав їх наперехрест ремінцями зі свого "намордника", а пояса вистачило на тятину, найважче виявилось примоцувати направляючу під упор із зачіпкою для стріли. Стріли? Якщо так можна назвати золінгенівського ножа.

Заховавши саморобного арбалета за штору, Вітько сів чекати, зосередивши всі відчуття довкола титанового вістря, намагнічуючи його. Тікав з лікувальних процедур, особливо з солярію, звідти надовго можна вийти, коли хочеш.

І от настав той час, коли донбасівський Чума, вилізши з джакузі, забажав освіжитися морозним повітрям і розчохнувся для цього балкон.

Досить, аби Вітько вихопив саморобного арбалета і наставив з-за штори.

Коли б той зробив менше затяжок, то хтозна, однак Чума дбайливо досмалював імпорту цигарку, ще затяжка, ще затяжечка, ще – і титанове вістря ножа входить у груди –

ще вхопитися за раму, ще потягти гардину,

ще вихлюпнути воду з джакузі, лякнувши свою Нілочку скаламученою кров'ю.

Вітька здивувало, що ніякого хвилювання він не відчув, так, ніби спокійно дограв довгу партію в доміно. Він повільно розв'язав лижі, обтер серветкою відбитки, виставив їх назад у стенд і, проходячи повз скляну вітрину, підморгнув неандертальцеві.

На превеликий подив, той приязно підморгнув у відповідь.

36

Галя сиділа в апаратній і ловила себе на тому, що потроху перетворюється в Чупакабру, бо екрани навколо показували зруйнований світ, що одсвічувався в глибокому таємному бункері.

Нарешті оператор перемкнув їй на навушники:

– Дак я ж не робот, бля, пойміть.

– Не знаю, хто ти, но склади освободіть от селітри давно уже должен бил.

– Кем? У меня й так, блін, рабочих рук не хватает, шо, самому лопату брать?

– Так подгоні пленных, пусть вкалуют.

– Ага, разогнались, они два года будут долбаться. Она в стекло слежалась, зараза. Ми і так освободілі ещо два пакгауза от мінудобреній, да куда паніковать, может груз поместітся?

– А куда убрали?

– В дальше перекотілі, блін, куда іх ещо, бля, котіть?

Звісна річ, співрозмовники додержувалися таємниці, однак навіть на карті Галя легко знайшла означене місце:

на сортувальній станції була окрема колія до сховища хімдобрив, і ще туди був зручний асфальтований шлях.

Дівчина напружилась: яке слівце з цієї розмови штрикнуло її? Звісно, яке: селітра.

Ну й що, бити на сполох? Повідомити в штаб? Еге, розігналась – це і є найкращий

спосіб провалити путню операцію. Краще поділитися з Мічуріним, він зі своїми орлами напевне щось учудить.

Як дивно перепліталось їхнє подружнє життя з бойовим, замість того, аби муркотіти, молодята вели військові наради, біс їхній мамі, ну ніяк не вдавалось побути людьми!

Після любовщів западала павза, за нею йшла ділова нарада, й тому він почав пильно оглядати оцю пересувну майстерню, зітхаючи, аби знову перейти в реальний світ.

Галя коротко сказала йому про сортувальну на Блочкуватій, і він напружився. Бо давненько приглядався крізь супутник до тієї бокової колії, і от на, маєш.

Перше, до чого додумався Мічурін, це одвести Тараса вбік од волонтерів і попросити конфіденційно:

- Ти можеш мені у себе в Харкові відновити мою сім-карту?

І тицьнув папірчик з номером телефону.

Тарас зашарівся від довіри, бо дуже полюбляв тверду чоловічу розмову:

- Ну, певна річ! Спробую, - рясно закивав.

- О, ще одне, - почув від лейтенанта, - ви можете не везти сюди харчі, одержу, навіть батарейки не везіть, а за ці гроші знаєш що - купіть путній квадрокоптер.

Тарас видихнув, це зробити було простіше, хоча й дорожче.

Він полегшено посунув до гурту волонтерок, які із захватом німіли на їхню з лейтенантом розмову, й Тарас із кожним кроком до них мужнів і частіше дихав.

На всі дівчачі запитання одмахувався, що то військова таємниця, однак вони не вгавали, і він випалив:

- Комерційна таємниця!

На диво, це подіяло.

Фішка полягала в тому, що Мічурін вирішив повернути акцію так, щоб ніхто й збагнути не міг, що відбулося. Такий задум гарантував невитік інформації, і лейтенант нарешті хотів розслабити душу, аби здихатися від зайвих переживань.

Він наполегливо засів за планшет, вивчаючи Блочкувате з космосу під усіма освітленнями, й зміг зробити висновки:

охорона ховається лише в передніх складських приміщеннях;

по-друге, од самої станції все сюди перекрито;

по-третє, і це дуже погано, пустирі там геть лисі, нема навіть бур'янців.

Увесь блокпост вдавав, що не бачить, як за лісосмугою Влад із Хантером, наче діти, бавилися з летючою цяцькою.

Ще б пак:

- Дам "Герлаха" пострілять, - пообіцяв лейтенант Хантеру.

Квадрокоптер мав лише одну хибу - недалеко літав. Тобто головний маршрут упаде на їхні плечі - й не помилився.

Коли підвечір прощалися, Мічурін вийняв брудного камінця, наче святиню яку, і прорік:

- Оце бережіть як зіницю ока, якщо вас схоплять, зробіть усе, аби здихатись цієї

штуки, ясно?

Ті дивилися на предмет, не приховуючи здивування: доволі примітивно вимазаний шматок цементу. І все тобі тут.

Рухалися ночами, прикриваючись фольгою, аби не привабити випадкового тепловізора.

А ще гірше почалося, коли, окопавшись, довелося лежати й чекати наказу. Якого, в біса?

Такого, що далекий лейтенант майже не відходив од планшета, періодично вмикаючи, вже почав боятися, чи не розрядиться акумулятор у потрібну мить.

Так, що навіть не прийшов на побачення з молодою дружиною, а та, досвідчена контррозвідниця, вирішила не робити сімейної бучі одразу, знала, що чеснішого офіцера нема на білому світі, а надто в АТО.

Його дуже тішило, що ні Влада, ні Хантера геть не було видно з космосу – от що значить фольга.

Потім передав умовну есемеску, після чого нічний вертольотик із рук далеких диверсантів здійнявся вгору й подався до крайніх покинутих пакгаузів, де, зависнувши на мить, скинув униз невеличкий сухий зліпок "цементу".

...Вже Влад і Хантер приповзли назад і суворо берегли мовчанку, не зважаючи на докори в очах друзів.

Берегли загадку, бо ж не скажеш щось путнє про невеличкий камінчик, який вартував їм протертих ліктів і колін.

Дуже здивувала поведінка начальника, коли ввімкнули йому картинку відеозапису з квадрокоптера:

згори видно великі купи мінеральних добрив, паперові мішки з радянських часів давно зотліли, і вся хімія перетворилася на суцільну блискучу купу, типу айсберга з кінофільму "Титанік", навіть в інфравізорі ці відблиски вражали.

– Ось! Ось! – верещав Мічурін, скачучи навколо пульта керування, що показував шиферний дах і як туди ляпнувся цементний сухий кавалок. – Отак! Отак!

Підлеглі вже один раз бачили, як лейтенант садить гопака – з довгими худими ногами це давалося нелегко, однак він не зважав на такі дрібниці.

Потім шалено озирнувся, отямився, виструнчився і зник у бункері, зачинившись з улюбленим планшетом.

– Ігроманія! – по-розумному прокоментував Влад-Столиця.

Як він здогадався про те, чого й лейтенант не усвідомлював: він зі своїми діями весь час проходив на вищий рівень дивної гри? Страшно сказати, але ще не створеної фузерами "Гри в АТО".

Спочатку він побачив рядочки залізничних вагонів, ті вже котилися в бік сортувальної, коли вони виструнчилися на коліях, біля пакгаузів почалася велика метушня.

Особливо коли туди шосейкою потяглися білі нічні фургони гумконвою, зупиняючись на залізничне перевантаження.

Одразу навколо забігали гумконвоїри, це муравління можна було розгледіти й крізь нечітку картинку планшета.

Лейтенант Мічурін вишикував усіх своїх бійців проти нічного неба, неначе на урочисту лінійку, і здійняв над головою, показуючи доволі зашарпаного мобільника. Потім потицяв туди пальцем, набираючи свій власний номер, і почав майже декламувати:

– Альо, альо, не мовчіть, де ви?

На далекому даху покинутого складського приміщення ворухнувся од вібрації сухий камінець, навіть крізь цементне нашарування з нього линуло ледве чутне:

– Не мовчіть, де ви? – вдавався до запису автовідповідач.

– Ми на точці, але нас оточили. Підмоги! Підмоги!

Наївний лейтенант!

Вдаючись до складних ігор, він навіть підозри не мав, що не треба було відновлювати сім-карту й імітувати в технопросторі самого себе, бо якби він подзвонив з будь-якого іншого телефону, чужа апаратура навелася б на його голос, на неповторний тембр, якого ніколи не приховаєш від адресної пеленгації, –

автоматика хутко навела азимути, вони перехрестилися на точці голосового повідомлення;

укропи, ніяковіючи, споглядали, як їхній начальник робив довгі магічні паси в напрямку невидимого нічного обрію,

як тамечки профуркотили далекі траєкторії чужих "градів" – вибухів ще не було ні видно, ні чути,

але наче за помахом диригента-Мічуріна репнуло небо і почав підійматися горизонт, кидаючи вгору нові й нові блискучі поштовхи.

Галя вискочила надвір зі своєї апаратної, бо шокуюча картина спалахів засліпила нічні екрани, вона злякано втупилася у велетенський гриб, який невпинно повз у небо, вимкнувши сяйво зірок; дівчина, вирішивши, що то ядерний удар, кинулася назад у сховище.

Нарешті прилетіли потужні децибели, й солдатам спала така самісінька думка: заховатися від атомної атаки, всі були кинулися в бункер, однак, дивлячись на свого командира, що завмер у вирішальному диригентському жесті і ще раз почав гопака, полинули зачарованим зором у спалахи.

От що значить точні влучання "градів" у велетенську безформну купу прадавньої радянської селітри, що оно скільки пролежала і аж коли діждалася можливості здетонувати.

Вони не могли бачити, як злітають угору, пихкаючи, немов кульбабки, фургони гумконвою, стикаючись у піднебессі з підкинутими вагонами, та й з усім іншим, що було колись сортувальною станцією.

Чи міг зізнатися лейтенант Мічурін, що така дистанційна ідея прийшла йому ще в дитинстві, коли в його мікрорайоні почастишали крадіжки гаманців і він підставляв заміновані сажею гаманці й сумочки, а потім псував щастя злодюжкам, підриваючи

їхню здобич за допомогою дитячого дистанційного пульта?

Що тут додати? Хіба що не вся селітра спалахнула, а дещо й розлетілося пустирями, започаткувавши згодом нечуваний урожай бур'янів.

Галя припала до екрана супутникового бачення й щасливо завмерла, збагнувши координати вибуху.

– От сучий син, – лагідно подумала про свого довготелесого чоловіка.

І пробачила йому невихід на інтимне побачення.

37

– Забери його інструменти.

Простенькі слова, а за ними – великий докір, мовляв, як ти міг так довго не приходити по них?

Тут треба багато пояснювати, а ще гірше з'ясовувати з самим собою, це був останній закуток, куди твоя пам'ять, тобто совість, ще не зазирнула?

Підходиш до металевої шафки, майстер відмикає, і ти з жахом бачиш братів халатик, капці, рушник.

А на полиці потертий футляр, коли Тарас тягне його до себе, то чує коливання інструментів, різних матеріалів, складених братом ще за життя, і чого варто відімкнути їх?

Але більша загадка – поза футляром: там натуральний біноклярний мікроскоп – оце номер! – брат про нього не признавався.

Тарас зустрічається поглядом з майстром: увесь авіамодельний гурток бачив, як брат за цим мікроскопом працює?

Усі знали, а от вдома – ні, оце буде сюрприз, ось, виявляється, чим їхній старшенький Васько грався в авіамодельному гуртку?

– Він дуже хотів, щоб і ти таки... – починає було майстер, а потім махає рукою.

Гурток дивився на Тараса з докором, бо всі переживали кілька разів, як він заради футбольної секції кидав тут навчання, і як старший брат переживав ці розриви, бо вважав меншенького набагато талановитішим за себе.

Отож Тарас швиденько пакується й рушає від безлічі біноклярних очей.

Усі наче по команді повертаються до своїх столів.

У кишені братового халата знайшов мильницю, тюбик зубної пасти й електробритву – то що, брат Васько, бувало, жив у майстерні?

Сім'я й насправді отетеріла, побачивши дорогий оптичний прилад.

Взагалі Васько був багатий на таємниці, наприклад, поїхав на війну так, що вдома дізналися аж через тиждень, тобто коли він загинув.

Як же він усе встиг?

От загадка, думали, що він просто засиджується в улюбленого майстра, в улюбленому гуртку. Проговорився, правда, що майструють безпілотної, що від Жори Тороповського є конструкції ще й не такі.

Однак вдома, підмівши комірку, він одягає братову білу шапочку, бере братів кип'ятильник і заварює в братовій чашці братів чайок, потім, глибоко видихнувши, відкриває потертого футляра.

І що ж у ньому:

старенька брошурка Сядристого "Таємниці мікросвіту", це знайома річ, бо її Васько не раз йому підсовував, але без успіху;

а в ній кілька вирізок про "білого китаця", чи то пак "білого крокодила", найстрашнішу наркоту, - ось що здивувало;

а от ще статейки із загадками виробництва "білого" зілля, і що цікаво, усі зі шкільних хімічних олімпіад...

Оце був сюрприз.

В окремії коробочці в пакетиках були заготовочки з віброторчиками, мікротехнічними пристосунками - де лише він брав гроші, щоб купувати їх через інтернет?

Аж матір перестала плакати й тільки руками сплеснула:

- Звідкіля такі гроші?

Знала б мама, які ще скарби в отому футлярчику...

І тут Тараса осяйнуло - брат з авіагуртком майстрували дрони й продавали волонтерам, власне, таким шляхом Васько й опинився в бойовій зоні, де на його дрона і навелися залпи "градів", власне, й...

Тарас уперто струшує головою, аби прогнати здогадки, бо зараз треба холодний розум, щоб руки були тверді, щоб могли, як учив Сядристий, поштовхами діяти між ударами серця, щоби виріб не здригнувся.

...Доїхати до останньої станції.

Підійти вночі далі, поближче до кордону.

Дочекатися ранку, потім дочекатися сонця й обережно поставити на футлярчик вийнятого звідти "дрозда".

Від справжнього він відрізнявся ще й розмірами, а чорне пір'я тим, що пір'їни було зроблено з мембран, які перетворюють сонячне світло в електричну енергію.

Пташина поволі розправляла крила, набираючися сили, це як метелик, вилупившись із кокона, благає Бога, аби несподіваний дощ усе не зіпсував.

Коли пташина невпевнено знялася в повітря і сонячна сила підхопила-понесла її, Тарас ще довго стежив за небом, щоб тільки не одводити очей на лісосмугу, в якій треба обладнати гніздечко, ні, не для пташок, а для себе, маскуватися багато довгеньких днів.

...Якщо поглянути згори на віллу (а насправді це був чималий броньований ковчег), то вона була хороша, нагадувала супутникове зображення; хто аналізував картинку, не міг стримати посмішки - адже за старими інструкціями там ще й досі фабували вигорілу траву в зелений колір, хоча для потужних небесних інфра- та ультрателескопів таке маскування не становило жодної проблеми.

Повагу ж закордонних аналітиків викликали кілька ракетних "загород", вони були

напхані різними калібрами, лякали також глибоко ешелоновані підступні пастки, не кажучи про примітивні, однак дуже ефективні мінні поля.

Ну, ще броньовані паркани, протитанкові вовчі ями, сенсори, сканери, вайзери і всіляка можлива автоматика, якої лише могла сягнути світова охоронна думка, отож фраза "що й миша не проскочить" набула нарешті реального значення.

Миша, але не пташка.

Покрита мембранами замість пір'я, вона мала ту особливість, що, поглинаючи теплову енергію, створювала холодну захисну пелену навколо "дрозда".

Дрон вибрав зручну гілку в парку, сів і вкотре розпустив крила для енергетичної накачки.

Набравшись якомога більше сонячної енергії, терпляче чекав нового ранку. За інструкцією.

З першими променями чубчик на голівці одкинувся й звідти виповзло вісім симпатичненьких джмеликів.

Вони також розправили крильця невластивого чорного кольору, сказати б, енергопоглинального.

За світловий день вони слухняно поринули далі по азимуту, долаючи чималі угіддя – лісові, мисливські, річкові, озерні, садові, паркові.

Там, посідавши на крона дерев з сонячного боку, очікували нового ранку. За інструкцією.

І знову Бог боронив од негоди.

...Тарас у далекій лісосмузі зрадив, бо рожевий спалах порадував – це засвітився вогник на мобільнику.

Здавалося б, звичайному, якби трохи не переробленому. Цього разу тут з'явилася примітивна картинка:

вулик, на якому сидів волохатий джмелик. Подумавши, комаха відсунула набік черевце, і звідти поповзли на волю комарики – манюсінькі дроненята.

На охоронних периметрах, звісно, набагато ефективніше просте людське спостереження, ніяка автоматика не ладна конкурувати, бо автоматика не має інтуїції, притаманної двоногим охоронцям, ті своїми тренованими передчуттями прочісували сектори спостережень.

Однак хоч як вони напружували зір, та доглядіти мізерних комариків не могли, а якби й догледіли, то не звернули б уваги – адже на таку комашню вказівок не було. Не було інструкцій.

Комашки терпляче сиділи над автоматичними броньованими дверима вілли, і з кожним їхнім помахом досередини затягувало невеличку зграйку, там вони розділялися і ринули коридорами.

Невеличкий комарик-дзюбрик № 7 виснажено впав на килим.

До кімнати зайшла покоївка під супроводом двох у цивільному і, перш ніж запустити пилососа, одіпнула важкі штори на важких броньованих скло-пакетах.

Промінь сонця уже впав на килим, і крильця комашки почали оживати, однак

жінка під важкими поглядами охоронців пригадала інструкцію й хутко запнула вікно – й темні крильцята комарика знову поникли.

А як увімкнула люстри, то ті крильця потроху напнулися і, перш ніж прибиральниця запустила пилососу, комашина полинула вгору, до лампочок, і якнайзручніше розправила до них свої мініатюрні крильця.

За якийсь час у кабінет, одпустивши під дверима охорону, увійшов невеликий чоловік, чия хода копіювала упевнену ходу колишнього президента США Буша-молодшого.

Імітуючи атлетизм, чоловік твердим кроком підійшов до столу, владно окинув оком приготовані папери і урочисто впав у трон.

Якби він дивився не на стіл, а вгору – чи зафіксував би малесенького комарика № 7, котрий саме звиряв свою мікропрограму з означеним об'єктом?

Після цього комашка нахилилася кущим дзьобиком – деталлю, яка особливо тяжко далася Тарасові.

І проблема тут полягала не в діаметрі трубочки, її Тарас легко зробив із діабетичного шприца, а в тому, що вона була заповнена "білим крокодилом". Дивним психотропом, чия концентрація була така мізерна, що найтонші аналізи судмедекспертизи сприймали розчин за чисту воду...

Скажімо, півграма могли накачати усіх мешканців мегаполісу, що розташувався оно ген за пагорбами.

Неважко уявити, чого вартував передоз у тоненькому дзьобику комарика № 7, що саме на мить завис над об'єктом,

а тоді легенько і впевнено впав на тім'я, поштовхом впорснувши туди усе, що мав.

Деякий час життя навколо ковчегу точилося за інструкцією, однак швидко все загупотіло, затупотіло, і переляканим тренуванням очам охорони на екранах постала картинка, яка не досягалася – перший жах спалахнув, коли серед трупів було виявлено неживого двійника,

потім – коли уздріли наче застиглого на фото керманича; а коли зламали броню кабінету, то побачили оригінал, який сидів непорушно, упевнено впершись ліктями в папери, а скляним поглядом у люстру.

Ляскання автоматичних броньованих дверей щоразу виштовхувало надвір зграйку малесеньких комашок, ті одразу впевнено лягали на курс і щасливо досягали своїх джмеликів.

Переночувавши за інструкцією, джмелики з лагідним дзижчанням поринули туди, до дерева, на крону до "авіаматки", у відчинений отвір на голівці дрозда.

Ще одна ніч, ще один ранок, і пташина поринула на зворотний курс.

...До електрички протиснувся юнак із пошарпаним рюкзаком і допотопним футлярчиком; залізничний наряд байдуже ковзнув поглядом по ньому:

– Ану, приодкрой... – щоб побачити всередині опудало, та не якогось екзотичного птаха, бодай папуги, а простісінького дрозда – лише ідіот наважився б везти таку контрабанду.

Отож потяг щасливо рушив, і лише тоді Тарас повільно поліз усередину футлярчика.

Помилювався якусь мить дроздиком – так, аби погладити чубчик на пташині, потім стомлено вийняв звідти братову електробритву й почав повільно голити свою найпершу щетину на щоці.

За вікном весело пурхотіла зграйка справжніх щигликів, змагаючись перегнати локомотив; отак вони й сховалися всі разом за швидким горизонтом.